

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

EEN DEMOCRATISCHE SAMENLEVING

door Jan Terlouw

Men zegt dat we in een democratie leven.

Dat is maar heel betrekkelijk waar. Onze staatsvorm is die van een parlementaire democratie, inderdaad. Maar voor velen betekent dit alleen dat ze af en toe een hokje rood maken, met tegenzin, want eigenlijk weten ze niet wat ze daarmee over zich afroepen.

Het kiezen van een overheid is voor de meeste Nederlanders niet iets waar ze lang en intensief mee bezig zijn. Ze zijn behalve staatsburger ook nog leerling, of leraar, of patiënt, of kind, of ambtenaar, of beroepsmilitair, en als ze vanuit die positie naar hun omgeving kijken merken ze dat het begrip democratie nog in de kinderschoenen staat.

Democratie betekent verantwoordelijkheid aanvaarden. Waar kan dat, waar gebeurt dat? De volksgezondheid bijvoorbeeld is fundamenteel ondemocratisch georganiseerd, omdat het systeem ertoe leidt dat de cliënt, die we patiënt noemen, de verantwoordelijkheid voor zijn eigen gezondheid overdraagt aan een anonieme organisatie. Dat voert zelfs tot blinde gehoorzaamheid van de zieke voor zijn arts. „Ik moet van de dokter in bed blijven”, zegt hij, en hij beseft niet hoeveel vrijheid hij hiermee vrijwillig opgeeft. Hij offert zijn vrijheid om maar niet zelf verantwoordelijk te hoeven zijn.

In het opvoeden van kinderen, thuis en op school, zijn we geneigd misbruik te maken van de voorsprong in kennis en ervaring die de volwassene heeft. Voor sommige opvoeders is die voorsprong een argument

om het kind een wil op te leggen, voor andere een argument om het kind volledig vrij te laten, zich „te laten ontplooiën”. Ik ben van mening dat het belangrijkste doel van opvoeden moet zijn om een kind te helpen zijn eigen beslissingen te durven nemen, om verantwoordelijkheid te aan-

vaarden voor zijn eigen daden: om democraat te worden.

Oefeningen in democratie beginnen thuis en zetten zich voort in alle facetten van het maatschappelijk leven. Democratie betekent respect geven en respect verlangen, het betekent luisteren naar het eigen geweten en rekening houden met het geweten van anderen, het betekent verantwoordelijkheid aanvaarden en macht spreiden. Een politieke partij die zich DEMOCRATEN noemt, zonder andere ideologische toevoegingen, ziet democratie niet alleen als middel om iets te bereiken, maar tege-

UITNODIGING

tot bijwoning van de 29ste
 Algemene Ledenvergadering op zaterdag 17 januari 1981 in schouwburg Kunstmin in Dordrecht.

lijktijd als het belangrijkste politieke doel dat moet worden nagestreefd. Dat legt de leden van zo'n partij zware verplichtingen op, o.a. de verplichting bij het nemen van een beslissing ruimte te laten voor het standpunt van andere gewetensvolle mensen in zijn partij.

De besluitvorming in D'66 is nog verre van ideaal, maar we zijn op de goede weg. Het democratisch gehalte van de vaak felle en emotionele discussies over de al of niet plaatsing van middellange afstandkernwapens was hoog, en het genomen besluit getuigt mijns inziens van het verantwoordelijkheidsbesef dat onlosmakelijk met democratie is verbonden. Voor velen is het congres in Utrecht een belevenis geweest die ver uitging boven het deelnemen aan een vergadering. Ik denk dat het kwam door een gevoel van vreugde om medeverantwoordelijk te mogen zijn voor democratische besluitvorming, voor het zetten van een nieuw stapje in de richting van ons doel: een democratische samenleving.

IN DIT NUMMER

Gezondheidszorg als keuze	3
Congrescatern	11
Congresverslagen en impressies	18
Tweede Kamer kandidaten	25

EERSTE CONGRESDEMOCRAAT

congresstukken zijn te vinden in het hart van deze democraat

KANDIDAAT- STELLING DAGELIJKS BESTUUR

Op het verkiezingscongres in februari treden reglementair de volgende twee leden af:

HEIN VAN OORSCHOT, vice-voorzitter politiek

PIM PIETERSZ, tweede penningmeester

Hein van Oorschot is reglementair niet meer verkiesbaar. Pim Pietersz stelt zich voor een tweede termijn niet meer herkiesbaar.

Nadere informatie over de taken van bovengenoemde DB-leden kan worden ingewonnen bij het landelijk secretariaat, of worden ingewonnen bij de huidige functionarissen.

Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden.

DE KANDIDAATSTELLING SLUIT OP DONDERDAG 15 JANUARI 1981 OM 17.00 UUR.

Johan Hollemans

Vice-Voorzitter Organisatie.

d66 AKTIVITEITEN

Zaterdag 29 november 1980

10.30 uur: Adviesraad
Trianon, Utrecht

zaterdag 10 januari 1981

10.30 uur: Adviesraad
Trianon, Utrecht

zaterdag 17 januari 1981

10.30 uur: 29ste ALV
Kunstmin, Dordrecht

RADIO & TV

D'66 is via de radio eens in de veertien dagen in de ether. De komende uitzendingen zijn op
dinsdag 2 van 18.50-19.00 uur op
dinsdag 2 december
dinsdag 16 december
dinsdag 30 december

De volgende tv-uitzending is op oudejaarsavond en belooft iets bijzonders te worden.

UITNODIGING

tot bijwoning van de 30ste Algemene Leden Vergadering op vrijdag 20 en zaterdag 21 februari 1981 in het cultureel Centrum De Flint in Amersfoort.

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN GENERAAL

In verband met de wijziging van de Grondwet zal naar verwachting ook de Eerste Kamer der Staten Generaal worden ontbonden en zullen nagenoeg gelijk met de Tweede Kamer ook verkiezingen plaatsvinden voor de Eerste Kamer der Staten Generaal in mei 1981. Hieraan nemen de leden van de Provinciale Staten in alle provincies deel omdat de gehele Eerste Kamer opnieuw moet worden gekozen. Hiertoe dient ook een nieuwe kandidatenlijst voor D'66 te worden samengesteld. Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het Hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen. Op grond hiervan worden met ingang van 1 oktober 1980 D'66-leden, die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D'66 genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid gesteld zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aan-

getekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p.a. Kantoor Notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk.

Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag.

Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat. De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 8 januari 1981 om 17.00 uur.

Namens het Hoofdbestuur:

Johan Hollemans,

vice-voorzitter organisatie

Namens de Landelijke Verkiezingscommissie:

Ernst Jansen, voorzitter

REFERENTIE-COMMISSIE burgemeestersbenoemingen

Op initiatief van het HB is onlangs de zg. Referentie-Cie. in het leven geroepen die zich zal gaan bezig houden met begeleiden van sollicitaties naar vacante burgemeesterposten. Juist omdat het aantal in de directe toekomst te benoemen D'66 burgemeesters beperkt zal zijn is des te meer gewenst dat sollicitaties zo goed mogelijk worden gepland, gecoördineerd en begeleid.

Deze commissie heeft tot taak:

- te inventariseren welke burgemeestersfuncties op korte termijn vacant komen en waarvoor D'66 zich sterk kan maken;
- kandidaten voor de functies te interesseren en te adviseren omtrent hun sollicitaties;
- aspirant-sollicitanten te selecteren

op hun geschiktheid en kansen indien zij op steun van de partij willen rekenen;

d. aspirant-sollicitanten te informeren over de te volgen procedures en te adviseren;

e. contacten te onderhouden met fractievoorzitters uit de provinciale staten en de gemeenteraden wanneer zich vacatures gaan voordoen en/of een sollicitatieprocedure loopt;

Leden van de Referentie Cie. zijn: H. Zeevalking (partijvoorzitter), J. Glasstra van Loon (Eerste Kamerfractie), en L. J. Brinkhorst, (Tweede Kamerfractie), terwijl het secretariaat voorlopig zal worden gevoerd door Joris Backer.

Uiteraard zullen verstrekte gegevens vertrouwelijk behandeld worden.

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Mieke van Wageningen, Marie-Louise Tiesinga, Ad van Tiel, Stijn Verbeeck.

Als secretaris is aan de redactieraad toegevoegd: Co Patist.

Correspondentie, copy e.d. richten aan het redactiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 1 verschijnt 2-1-1981

Sluitingsdatum copy: 1-12-1980

Democraat nr. 2 verschijnt 29-1-1981

Sluitingsdatum copy: 5-1-1981

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-

1/2 pagina: f 350,-

1/3 pagina: f 300,-

1/4 pagina: f 240,-

1/6 pagina: f 180,-

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Opname: 17.000

Druk en Lay-out:

Brouwer Offset BV/Utrecht

Partijsecretariaat

Bureau SWB D'66

Bureau PSVI D'66

Bezuidenhoutseweg 195

2594 AJ Den Haag

Telefoon: 070-858303

GEZONDHEIDSZORG ALS KEUZE

door Fred Bol

D'66's grondslag, aldus het beleidsprogramma, is dat wij zelf richting moeten geven aan onze ontplooiing, onze menswording en ons gedrag. Het individu moet zelf kiezen. Dit inzicht wordt in de huidige gezondheidszorg te veel verwaarloosd. Er is nogal wat voor nodig om zelf te kunnen kiezen. Dat betekent zelf verantwoordelijkheid dragen voor je gezondheid. Dat betekent mee te kunnen beslissen over wat er zal gebeuren als die gezondheid wordt bedreigd. Dat betekent ook een goede voorlichting. Wij moeten immers kunnen kiezen tussen de verschillende mogelijkheden onze gezondheid te bewaren of ziekte te overwinnen. De eis die aan een systeem van gezondheidszorg zou moeten worden gesteld is: maak voor de patiënt die keuze mogelijk, zorg ervoor dat die mogelijkheden bereikbaar zijn en ook dat aan hoge maatstaven wordt voldaan. Die zorg komt het best tot haar recht in het eigen leefmilieu van de patiënt: daar kan hij zichzelf zijn. Die zorg kan het best worden gegeven door die hulpverleners die het dichtst bij de hulpvrager staan: hulpvrager en hulpverlener horen te weten wat zij aan elkaar hebben en van elkaar kunnen verwachten.

Uit het bovenstaande volgt mijn stelling: de hulpverlening in de gezondheidszorg dient te worden gegeven op het laagste kennis- en zorgniveau, waar dit verantwoord en mogelijk is. Voldoet ons systeem hieraan? Het antwoord kan kort zijn: Neen. Velen die wel eens in het medisch kanaal zijn terecht gekomen, zullen dat hebben ervaren. Je ontmoet veel aardige (soms ook niet) hardwerkende, deskundige (niet altijd natuurlijk) hulpverleners; maar meepraten, meedenken, laat staan meebeslissen is er nauwelijks bij. Dat is ook zeer begrijpelijk en geldt niet alleen voor de gezondheidszorg – vergroot de afstand tussen deskundige en leek, tussen hulpverlener en hulpvrager, en vergroot het machtsverschil tussen beide groepen. Hoe moeilijk is het niet een maatschappelijke discussie – ik spreek liever over „inspraak” – over kernenergie op gang te brengen? Hoeveel onwil is hier aan de kant van de beslissers? Ons systeem van gezondheidszorg leidt er gemakkelijk toe de afstand tussen hulpverlener en hulpvrager te vergroten. Enkele voorbeel-

den. In de begroting van 1981 voor Volksgezondheid is f 600 miljoen uitgetrokken voor ziekenhuisbouw, en enkele miljoenen voor gezondheidscentra en samenwerkingsvormen in de eerste lijn. De huisarts krijgt voor iedere bij hem ingeschreven ziekenfondsverzekerde een vast bedrag per jaar, onafhankelijk van de verrichte arbeid. De specialist naar wie de huisarts verwijst krijgt per verrichting betaald. Veel verwijzen kan dan betekenen: minder werk en hetzelfde inkomen voor de huisarts, meer werk en meer inkomen voor de specialist. Meer ziekenhuisnames ten koste van poliklinische behandeling vergroten het honorarium van de specialist. Het leiden van een normale bevalling door specialist, huisarts of verloskundige leidt tot aanzienlijke verschillen in kosten. Het huidige systeem werkt vergroting van de afstand tussen hulpverlener en hulpvrager in de hand, werkt kostenverhogend en inefficiënt. Uiteraard zijn deze mechanismen bekend, dus scheppen wij centrale organen om die effecten tegen te gaan.

Controle-organen die in het huidige systeem nauwelijks effectief kunnen optreden. Trouwens, controle op een onjuist systeem kan nooit effectief zijn. Ook het feit dat de financieringsbronnen (sociale verzekeringen, begrotingsgeld, particuliere bijdragen) zo verschillend zijn en een eigen leven leiden, maakt een behoorlijk management in de gezondheidszorg uitermate gecompliceerd. Daarnaast wordt de zorg gekenmerkt door een grote differentiatie in het gebruik van de middelen en onvoldoende mogelijkheden dat gebruik te beïnvloeden. Om maar weer eens een voorbeeld te noemen: het gebruik van geneesmiddelen per hoofd van de bevolking loopt per streek bekeken soms meer dan 100% uiteen, zonder dat hiervoor een medische verklaring is te geven.

Hetzelfde geldt voor het opnamepercentage in ziekenhuizen en voor het verwijzingspercentage (het aantal verwijzingen per ziekenfondsverzekerde per huisarts). Wat is er nu nodig om het uitgangspunt **gezondheid als keuze** en de daaruit volgende stelling dat de hulp zo dicht mogelijk bij de hulpvrager moet worden verleend te verwezenlijken? Het begint bij de **zelfzorg**, een vorm van hulp die veel te weinig aandacht krijgt. Dit is de eerstaangewezen

hulp alvorens er anderen bij te betrekken. Daarop volgt de **mantelzorg**, dat is de hulp gegeven door niet-beroepskrachten (buren, familie en andere vrijwilligers). Binnen het kader van deze beschouwing laat ik die hulp onbesproken; ik richt me meer op de bestaande **professionele hulpverlening**. Wij zullen ons moeten realiseren dat een in tientallen jaren gegroeide situatie niet van de ene dag op de andere is te veranderen. Behalve het beheersbaar maken van de zorg en van de financieringsstromen is een andere instelling van hulpverleners en hulpvragers noodzakelijk. Dit zal geleidelijk moeten gebeuren. Alle te nemen maatregelen dienen in die richting te werken. Het is allereerst noodzakelijk dat er een beheersbare **financieringsbron** is. Dit is via een volksverzekering te realiseren, in eerste instantie wellicht een beperkte volksverzekering die kan worden uitgebouwd. Eén financieringsbron, omdat dan de geldstromen kunnen worden beheerst. Zolang dit onmogelijk is, is versterking van de eerste lijn een illusie. Regering en parlement dienen uiteindelijk de hoogte en de grote lijnen van de financieringsstromen te bepalen. Regionale en plaatselijke overheden dienen dit beleid zodanig mee te bepalen dat regionale en plaatselijke omstandigheden tot hun recht komen; de inspraak van gebruikers en verstrekkers van de zorg moet daarbij gegarandeerd zijn.

Er zal tijd nodig zijn om dat te realiseren, hetgeen niet wil zeggen dat wij tot zolang op de huidige weg moeten doorgaan. Er dienen geen beslissingen te worden genomen die zo'n toekomstige structuur zouden doorkruisen.

In grote lijnen zal deze **toekomstige structuur** op het volgende neerkomen:

Huisarts. De huisarts dient een minimum pakket van diensten te leveren, dat aan de patiënt bekend moet zijn. Hij dient over voldoende hulpmiddelen en faciliteiten te beschikken om tot een diagnose en een behandelingsplan te komen. Om een voorbeeld te noemen: eenvoudige wondbehandeling en kleine chirurgie behoren door de huisarts te geschieden en niet in de polikliniek van een ziekenhuis. Momenteel werkt de huisarts te vrijblijvend, waardoor hobbyïsme in de hand wordt gewerkt. Het valt te overwegen voor dit minimum pakket een vast bedrag per verzekerde te betalen. Daarnaast zouden een aantal facultatieve taken door de huisarts kunnen worden vervuld, tenminste als hij daarin apart is geschoold. Hiervoor zou een aparte betalingsregeling moeten worden ingevoerd. Een zogenaamd gemengd systeem zoals onder andere in Denemarken wordt toegepast.

Polikliniek. De volgende schakel zou de polikliniek moeten zijn. Het is het trempunt tussen de werkers in de eerste lijn en de tweede lijn met de patiënt. Hier moet worden overlegd of en hoe de ambulante patiënt kan worden geholpen en door wie. Zo'n polikliniek kan eventueel beschikken over enkele verpleegbedden om bepaalde uitvoerige onderzoeken mogelijk te maken.

Specialist. De specialist die zowel in de polikliniek als in het ziekenhuis werkt, zal geen patiënt behandelen zonder dat de mogelijkheden in de eerste lijn ten volle zijn benut. De consultatieve taak van de spe-

cialist ten behoeve van de eerstelijns werkers zal aanzienlijk moeten worden uitgebreid. Opname van in het bijzonder chronische patiënten zal niet plaatsvinden alvorens er overleg is geweest tussen de huisarts en de specialist, waarbij de laatste kan wijzen op die onderzoeken en behandelingen die de huisarts eventueel nog zou kunnen verrichten of doen. Alleen indien de aard van de onderzoeken of de behandeling mede gezien de toestand van de patiënt een opname noodzakelijk maakt, is die opname, waarvoor de specialist zich moet kunnen verantwoorden, voor rekening van de verzekering. Noch de eerste lijn, noch de polikliniek moet dan in de hulp kunnen voorzien. Het is te verwachten dat het aantal ziekenhuisbedden door deze gang van zaken drastisch kan verminderen. Daarop vooruitlopend dienen alleen bij hoge uitzondering gelden beschikbaar te worden gesteld voor ziekenhuisbouw. Eerst dienen de poliklinieken te worden uitgebreid en aangepast aan bovenstaand gebruik. Er zijn nog vele verfijningen van dit systeem mogelijk, zoals verschillende soorten verwijzingskaarten van huisarts naar specialist, maar daar ga ik nu niet verder op in. De specialist dient niet per verrichting te worden gehonoreerd. Het dienstverband geniet de voorkeur. Ook de specialist dient een vastgesteld minimum pakket te leveren, desgewenst met dezelfde aanvullende mogelijkheden als de

huisarts, hoewel de wenselijkheid hiervoor minder duidelijk ligt dan bij de laatste. **Geneesmiddelenvoorziening.** De waarde van het geneesmiddel in de gezondheidszorg wordt schromelijk overschat, zowel door de professionele werkers als door de patiënten. Ook dat is begrijpelijk. Hebben we niet gedacht dat DDT hét middel was om de malaria uit de wereld te helpen? Betekende de antibiotica niet dat alle infectieziekten dank zij een pilletje zouden verdwijnen? Ik herinner me nog de optimistische geluiden van een van de grootste farmaceutische industrieën ter wereld uit het begin van de jaren zeventig, dat het ongetwijfeld zou lukken binnen tien jaar een effectief geneesmiddel tegen aderverkalking te vinden. Leeft nog steeds niet de gedachte bij ziekte of onwelbevinden: een pilletje is voldoende om weer gezond te worden? Wij weten langzamerhand wel beter. Er zijn ongetwijfeld waardevolle en nuttige medicamenten, maar de verslaving aan en het gebruik van deels overbodige en soms gevaarlijke middelen is gigantisch. Het geneesmiddel moet terug naar de rol van een van de vele middelen om ziekte te helpen overwinnen, met de aantekening dat het altijd de patiënt van het middel afhankelijk maakt. Ook het geneesmiddel dient op het laagst mogelijke kennis- en zorgniveau te worden verstrekt. Iedere huisarts zou de beschikking moeten hebben over een zestigtal preparaten die hij als

onderdeel van de behandeling rechtstreeks aan de patiënt kan verschaffen. Dit bevordert de voorlichting en het gesprek tussen patiënt en arts. De apotheker dient een consultatieve taak ten opzichte van de huisarts te vervullen (zoals de ziekenhuisapotheker ten opzichte van de specialist). Daarnaast dient de apotheker ingeschakeld te worden bij de bereiding van niet-fabrieksmatig vervaardigde, maar wel noodzakelijke medicijnen, met daarnaast beheer en verstrekking van de rest van het (goed uitgebalanceerde) medicamentenpakket. Er mag worden verwacht dat de huisarts op deze wijze circa 80% van alle geneesmiddelen in de eerste lijn verstrekt. **Verloskundigen.** Ook hier geldt weer, dat de normale bevalling thuis hoort op het laagste kennis- en zorgniveau, dus bij de verloskundige. Een samenwerkingsverband tussen verloskundige, huisarts en specialist over de interpretatie van wat normaal is moet voor een aantal bevallingen mogelijk zijn.

Tot zover deze grote lijnen van de toekomstige structuur. Het is onze taak de gezondheidszorg in alle facetten zodanig te herstructureren dat de visie van D'66 daarin tot uiting komt. Er is nog veel te doen. ■

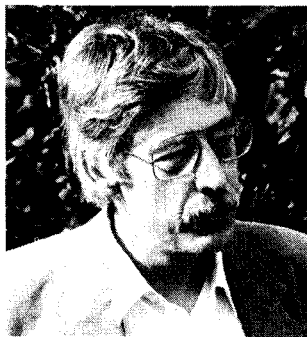
UIT DE FRAKTIES

WINT DE EERSTE KAMER AAN GEWICHT?

door Jan Vis

De Eerste Kamer is een orgaan dat na Prinsjesdag wat langzaam op gang komt en daarom heeft de nieuwe fractie op dit moment nog niet erg veel te melden. Bovendien is D'66 van mening dat een éénkamerstelsel beter is en dat leidt er toe dat de fractieleden in de Eerste Kamer zeker niet de neiging hebben om nog eens uitvoerig aan de orde te stellen wat door de Tweede Kamerfractie al duidelijk en overtuigend behandeld is.

Er zijn op dit moment twee onderwerpen waarop onze aandacht zich vooral richt. Het ene is de lange reeks grondwetswijzigingen die eerder dit jaar in de Tweede Kamer aan de orde waren en nu de Eerste Kamer hebben bereikt. Het tweede is de ontmoeting met het kabinet in de vorm van de algemene beschouwingen die eind van deze maand plaats zullen hebben. Jan Glasstra van Loon houdt zich als fractievoorzitter met het tweede bezig, het eerste onderwerp is in onderling overleg mijn verantwoordelijkheid geworden.

1° KAMER

Als dit nummer van de Democraat verschijnt is de stemming over een vrij belangrijk wijzigingsvoorstel vermoedelijk al achter de rug: de nieuwe wijze van verkiezing van de Eerste Kamer. Onze fractie is niet erg gelukkig met die verandering, vooral omdat de Eerste Kamer er politiek belangrijker door zal worden. Tot dusver wordt de Eerste Kamer iedere drie jaar voor de helft gekozen door

de provinciale staten. Het kabinet heeft voorgesteld om daar van te maken: iedere vier jaar in zijn geheel. Dat betekent dat politieke veranderingen, die optreden bij de Statenverkiezingen, snel en volledig worden doorgegeven naar de Eerste Kamer, sneller en vollediger dan in het huidige stelsel. Het is dus denkbaar dat een kabinet in de Tweede Kamer een (kleine) meerderheid heeft en – na provinciale statenverkiezingen – in de Eerste Kamer in de minderheid komt. Daar valt dan niets aan te doen: ontbinding en nieuwe verkiezingen voor de Eerste Kamer leveren geen oplossing want de staten stemmen natuurlijk weer eenzelfde Eerste Kamer bij elkaar. Wie even doordenkt komt al snel tot de conclusie dat er in die situatie in feite een conflict is tussen Eerste en Tweede Kamer – een conflict waarvoor geen oplossing is en dat zich natuurlijk slecht laat verenigen met de stelling dat de Tweede Kamer het primaat behoort te hebben. We denken er hard over om tegen het voorstel te stemmen en als we nog wat medestanders krijgen is het niet denkbeeldig dat het omstreden voorstel in tweede lezing (na de verkiezingen van volgend jaar) niet de vereiste tweederde meerderheid krijgt. Nog iets anders: het wetsontwerp tot instelling van de Emancipatieraad is intussen bij de Eerste Kamer aangekomen. We hebben aangedrongen op een snelle openbare behandeling zodat de raad snel werkelijkheid kan worden en de huidige moeilijke overgangssituatie kan worden afgerond. ■

BEGROTING POLITIE

door: Elida Wessel-Tuinstra

Ook dit jaar stond in de bijdrage van D'66 aan het debat de kwaliteitsverbetering van de Politie voorop. Uitbreiding van de Politie wil D'66 gekoppeld zien aan bepaalde voorwaarden:

- betere organisatie,
- grotere doelmatigheid in tijdsbesteding en niet te vergeten
- eisen van democratisering van het politie-apparaat.

Was vooral democratisering vorig jaar voor de regering nog een „wereldvreemd D'66-stokpaard”, dit jaar hadden recente gebeurtenissen de veel te grote afstand tussen top en basis overduidelijk aangetoond en werd iets positiever gereageerd. De gedachte dat ook de Politie met gewetensnood worstelt, werd evenwel nog gebagatelliseerd. D'66 moest „die enkelingen” nu niet als een structureel verschijnsel gaan zien!

Omdat dit punt zeer leeft bij de politiemensen werd door ons op dit punt een motie ingediend. Uitgangspunt blijft voor D'66 dat dienstbevelen in een democratische rechtstaat loyaal uitgevoerd moeten worden door daartoe bij de wet aangewezen

organisaties en personen. Incidenteel moet daarop echter voor een individuele politiemans/vrouw een uitzondering gemaakt kunnen worden. In de motie wordt daarvoor ruimte gevraagd.

Achteraf gelijk

Natuurlijk kwam ook het nieuwe dienstpistool ter sprake. Vanaf de eerste besprekingen heeft D'66 zich verzet tegen invoering van een nieuw dienstpistool zonder

2^e KAMER

dat een keuze voor passende en verantwoorde munitie gemaakt was. Helaas stonden we hierin alleen en werd de zware Walther P5 toch aangeschaft. Op zoek naar munitie koos de regering vervolgens in eerste instantie de stopkogel maar moest op deze keuze onder druk van de publieke opinie weer terugkomen. Nu wordt tijdelijk (?) andere munitie gebruikt, maar deze stuit op veel bezwaren. We krijgen nu achteraf gelijk maar daar koop je in de politiek weinig voor. Wel hebben we ge-

vraagd de verdere invoering van de Walther P5 op te schorten tot juiste munitie is gevonden. CDA en VVD ondersteunden dit verzoek heel dapper. Maar het is de vraag of zij zo flink blijven nu Wiegel zich tegen dit idee heeft verklaard en ook een van de politiebonden niet enthousiast was. Wat scheidt het toch vrijheid dat D'66 wel een bekwame werkgroep Politie achter zich weet maar geen vakbonden vertegenwoordigt.

Unvervroren hebben wij bovendien gepleit voor differentiatie in de bewapening bij de Politie. Dus niet iedereen zo'n zware Walther P5 maar ook de mogelijkheid van een lichter pistool, dat onder het uniform gedragen kan worden. Dit vond niet veel gehoor, maar ook hier zullen de feiten ons gelijk geven. Het is natuurlijk onwijs dat iedere wijkagent met zo'n provocerend wapen als de Walther uitgerust moet zijn.

Incidenten

Tenslotte bepleitten we duidelijker inschakelen van de gemeenteraad bij het politiebeleid. Sommige gemeenten hebben een aparte commissie Openbare Orde, maar het gevaar is groot dat daar alleen incidenten besproken worden waarbij geen beleid op langere termijn t.a.v. de Politie uit de verf komt. Toch is het zowel voor de Politie als voor de bevolking veel beter wanneer een democratisch gekozen orgaan als de gemeenteraad geregeld meedenkt over de taak en functie van de Politie in de lokale gemeenschap. Vragen als wel-

advertentie

waar blijft het zwarte geld?

Het officieuze circuit

Een witboek over zwart en grijs geld
Arnold Heertje en Harry Cohen

In zeven hoofdstukken behandelen de auteurs vragen als: hoeveel zwart geld is er eigenlijk? Kan het officieuze circuit worden teruggedrongen of klapt onze economie dan in elkaar? Welke ingangspoorten tot het officieuze circuit zijn er via belastingen, subsidies en sociale verzekeringen? Deze hoofdstukken worden afgewisseld met interviews over grijze en zwarte praktijken in de Nederlandse economie. Paperback, f17,90

HET OFFICIEUZE CIRCUIT

Een witboek over Zwart en Grijs geld.

van Het Spectrum

Het Spectrum brengt het Uw boekhandel heeft het

300.38.94 © 1980 INTRES intern reclamebureau spectrum

ke prioriteiten dienen gesteld nu de Politie niet overal tegelijk kan zijn, wat is de samenhang tussen optreden tegen vandalisme en bijvoorbeeld het jeugdwelzijnsbeleid, dienen mede door de gemeenteraad beantwoord te worden.

Daarnaast dient het zogenaamde driehoeks-overleg geïntensiveerd en gedemocratiseerd te worden. In dit overleg zullen burgemeester, officier van justitie en politiecommissaris, met het doel het handhaven van de openbare orde en het handhaven van de rechtsorde, in harmonie met elkaar het beleid vaststellen. De doelstelling van het politiebeleid wordt daar dus mede vastgesteld. Vandaar dat D'66 voorstander is dat de burgemeester in het vervolg verslag uitbrengt aan de gemeenteraad over datgene dat daar in het drie-

hoeksoverleg besproken is.

Met de huidige gemeentewet in de hand is dit al best verdedigbaar.

Ook de officier van justitie en de politiecommissaris dienen contacten met de gemeenteraad niet uit de weg te gaan. Het is immers ook voor hen van het allergrootste belang reacties op hun beleid te horen. Openbare orde en rechtsorde zijn op de keeper beschouwd gewoon modellen waarmee wordt aangeduid hoe de mensen met elkaar dienen om te gaan.

Daar mogen de burgers best over meepraten.

INITIATIEF-WETSONTWERP TWEEFASEN STRUCTUUR

Door Chel Mertens

Het Tweede Kamerlid van D'66, Chel Mertens, heeft een initiatief-voorstel van wet ingediend, om een nieuw wetelijk kader voor de structuur van het wetenschappelijk onderwijs (w.o.) te formuleren.

De aanleiding vormt het feit, dat het tot nu toe niet mogelijk is gebleken de discussie over de vernieuwing van het w.o. te verbreden op een manier, die D'66 voor noodzakelijk houdt; de pogingen van de D'66-fractie om de schriftelijke gedachtenwisseling over het wetsontwerp Twee Fasestructuur w.o. (16 106) daar voor te gebruiken, zijn afgestuit op de onwil van de regeringsfracties.

De oorzaak ligt natuurlijk dieper: naast enkele goede punten (propedeuse, artikelen 11 en 40 van de WUB, verdergaande convergentie van w.o. en h.b.o. (hoger beroeps onderwijs) zijn in de voorgestelde 2 Fasen-structuur elementen besloten die een gevaar vormen voor de continuïteit, die stagnatie van het vernieuwingsproces dreigen te veroorzaken, alsmede demotivatie bij de instellingen van w.o., én het verlies van kostbare tijd. De starre uniformiteit belemmert de gewenste „capacity for change“; de centralistische aanpak doorkruist de eigen verantwoordelijkheden van de instellingen. En over de positie van de student kan beter worden gezwegen; daar is wel heel weinig aandacht aan besteed.

De kritiek op het regeringsvoorstel kon alleen hard worden gemaakt door zelf met een wetsvoorstel te komen. Dit voorstel poogt (ruime) kaders te stellen, waarbinnen:

– de gewenste vernieuwing van het wetenschappelijk onderwijs als deel van een toekomstig geïntegreerd hoger onderwijs, voort kan gaan, in samenhang met de belangrijke maatschappelijke veranderingen

die om ons heen plaatsgrijpen;

– de instellingen van w.o. de hun toekomstige verantwoordelijkheden ook waar kunnen maken;

– de positie van de studenten wordt versterkt, met name door de introductie van een „begrensd leerrecht“;

De financiële verantwoordelijkheden voor

2^e KAMER

Regering en Parlement bij dit alles zullen moeten worden geconcretiseerd bij de Meer Jaren Afspraken (MJA) tussen de instellingen en de minister van O&W, alsmede bij het Algemeen Financieel Schema (AFS), dat het Parlement jaarlijks bij het Hoofdstuk VIII (O&W) van de Rijksbegroting behoort te ontvangen. Er wordt hier vooruit gelopen op nadere wetgeving m.b.t. planning en financiering van het hoger onderwijs.

Het initiatief-voorstel overlapt dus voor een deel het wetsontwerp 2 Fasestructuur w.o. maar gaat voor het overige duidelijk verder.

Enkele punten uit het voorstel zijn:

– er komt een maximale inschrijvingsduur van 6 jaar (in de overgangperiode: 7 jaar);

– binnen deze tijd kan de student kiezen uit een baaierd van opleidingen van verschil-

NIEUWE VOORLICHTER BIJ FRAKTIE

Per 1 november jl. is Jan Goeijenbier als voorlichter bij de Tweede Kamerfractie aangesteld.

Zijn werkzaamheden zullen vooral bestaan uit;

– het onderhouden van contacten met de pers

– het opstellen van persberichten over politieke standpunten

– voorlichting over politieke uitspraken en standpunten

– redactielid van de *Democraat*.

Ernst Bakker houdt zich voornamelijk bezig met zaken die het werktein van Jan Terlouw betreffen.

Spreekbeurten en werkbezoeken van de Kamerleden moeten bij het landelijk sekretariaat worden aangevraagd bij Co Patist.

Aanvragen voor spreekbeurten van Jan Terlouw kunt u doen bij Ernst Bakker.

lende cursuseduren, te verzorgen door de faculteiten; de z.g. **initiële wetenschappelijke opleidingen**;

– behalve dit onderwijs is er de mogelijkheid om – aansluitend – **in-service-opleidingen** te volgen, d.i. gespecialiseerde opleidingen, te verzorgen door (samenwerkende) faculteiten (en derden); dan is geen sprake meer van student, maar van werknemer in tijdelijk dienstverband. Financiering niet alléén door O&W;

– in het licht van het nagestreefde wederkerend onderwijs, moeten de **post-academische** opleidingen worden uitgebouwd;

– de universitaire lerarenopleidingen behoren **initiële** opleidingen te zijn;

– het academisch statuut wordt tot reële proporties teruggebracht ten gunste van de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen (m.n. de faculteiten);

– de titels mr., drs. en ir. worden afgeschaft. Slechts „dr.“ blijft bestaan;

– de positie van de student wordt versterkt:

1. door een „begrensd leerrecht“ binnen de eerder genoemde 6 jaar inschrijvingsduur,

2. door een uitbouw van de propedeuse,

3. door een adequate omzwaibepaling,

4. door verlenging van inschrijvingsduur in geval van persoonlijke omstandigheden,

5. door definitie van de „normstudent“ in de wet, alsmede door beroepsrecht bij examens (art. 40), toegang tot de in-service-opleidingen (art. 40 bis) en bij conflicten over de inschrijvingsduur (art. 40 ter WUB).

HET ZIJN DE SLECHTSTE VRUCHTEN NIET WAARAAN DE WESPEN KNAGEN

door Marie-Louise Tiesinga

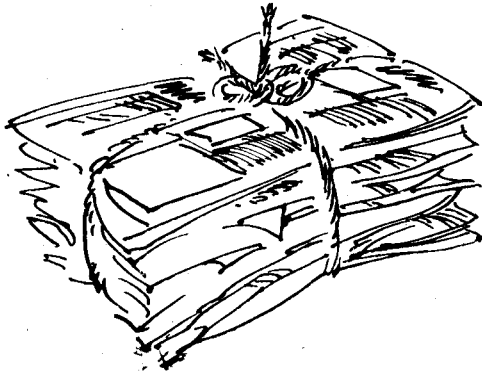
Het gaat goed met D'66. Onze manier van politiek bedrijven overtuigt steeds meer mensen, we blijven ons onafhankelijk opstellen, houden koers, laten ons imponeren door links noch rechts en... hebben gezonde meningsverschillen over belangrijke onderwerpen en nemen daarover democratische beslissingen of aanvaarden een acceptabele oplossing. Hetgeen aangeeft dat er in onze partij daadwerkelijk rekening wordt gehouden met het standpunt van de minderheid. Zoals Jan Terlouw zei in De Tijd van 24 oktober: "... En iedereen moet goed beseffen dat hij lid is van een partij die zich *Democraten* noemt. Als het Congres iets beslist waarmee een grote minderheid doodongelukkig is, zit er iets verkeerd met de besluitvorming".

D'66 is gedurende enige weken hét politieke voer voor journalisten geweest. Ons succes, onze zelfstandigheid en eigen benadering heeft een aantal van hen aangezet tot op wat bijna afgunst-schrijverij lijkt in de geest van „boven-de-middelmaat-koperaf“ en hen zelfs het vermogen tot zorgvuldig lezen en formuleren ontnomen heeft, waardoor ze op de rand van pure achterklap balanceerden.

Even een paar van de opvallendste misers, al wil ik er niet te veel aandacht aan besteden. Het venijn tekent zich al af in het bovenaangehaalde artikel in De Tijd van 24 oktober. Frénk van der Linden toont daarin een geheel eigen, tegen de roddelwereld aanleunende kijk op wat je wel en niet kunt maken in de relatie journalist-fractievoorzitter. Een informeel gesprek met Ernst Bakker, waarin van de zijde van De Tijd gevraagd werd om een coverstory met Jan Terlouw over de kernwapenzaak, wordt op een Van der Meyden-achtige, onjuiste en onheuse manier uitgemeten. Als kampioen kwaadspreker manifesteert zich ook Dieudonné ten Berge in Elseviers Magazine van 1 november j.l. waarin staat geschreven over Jan Terlouw:

„Directe medewerkers vinden dat hij zich te weinig in zaken verdiept. Hij weet er eigenlijk heel weinig van, zeggen sommigen ronduit. Hij zit te veel in het buitenland. Bij elk snoepreisje staat hij vooraan. Bovendien ergert men zich aan wat wordt genoemd zijn ontstellende ijdelheid. Hij is rancuneus tegen mensen die het niet met hem eens zijn, zegt een naaste medewerker“.

DE PERS OVER D'66

D'66 **open voor**

Van onze parlementaire redactie

AMERSFOORT, maandag

Onder sterke druk van de partijtop en de als indrukwekkend omschreven rode van oudvoorman Hans van Mierlo, heeft het congres van D'66 besloten de deur open te houden voor het plaatsen in ons land van nieuwe atoomraketten.

Plaatsing van die raketten onder de huidige omstandigheden wijst D'66 af.

Maar als de krachtverhoudingen tussen Oost en West zich wijzigen, moet volgens D'66 nader worden bekeken of plaatsing toch zin heeft, waarbij een beperkte bewapeningsscheurstand van de NATO kon worden aanvaard.

Een nadere invulling daarvan is niet gegeven.

Het heeft heel wat voeten in de aarde. Volgens de pers heeft het afgelopen week einde gehouden najaarscongres te Amersfoort tot deze „nee, tenzij“ opstelling kon komen. Het bestuur wilde eerst akkoord gaan met plaatsing onder bepaalde voorwaarden.

Omdat dit in strijd was met het besluit, dat een half jaar geleden werd genomen, reageerden van alle kanten het congres.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“, zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding in overleg met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“, zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding in overleg met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“, zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding in overleg met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

Jan Terlouw: Niet samen met VVD en CDA

Van onze parlementaire redactie AMERSFOORT, maandag

Huid aanloopt het partijcongres heeft D'66-voorman dr. J. Terlouw zich heeft uitgesproken tegen een regeringssamenwerking in een kabinet met CDA en VVD.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“, zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding in overleg met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

Dat staat er allemaal letterlijk! Mag ik even met u terug naar de Haagse Post van 12 juli 1980? Martin de Rijk schreef daarin een portret over Jan die hij veertien dagen lang volgde, in de fractie, in de Kamer en tijdens spreekbeurten in het land. Ik denk dat Elida Wessel bij die gelegenheid uitstekend verwoord heeft waar de schoen wringt. Ze zei toen: „Jan is gewoon stééngoed. Het is begrijpelijk dat-ie veel jaloezie opwekt: iemand die er leuk uitziet, èn sportief is, èn goed in de politiek – dat is gewoon te veel“.

Daarbij komt nog de schandelijke manier waarop „directe medewerkers“ van Jan en „een naaste medewerker“ worden beschuldigd. Wie zijn dat in de eerste plaats? Carla Pauw en Ernst Bakker. Toen zij Elseviers Magazine met deze pertinente onjuistheden confronteerden – geen van beiden had het uiteraard gezegd tegen Elsevier noch elders – heette het dat ze „een secretaresse hadden gesproken... etc.“ Elseviers Magazine: een mistig verhaal en dat is heel netjes gezegd. Logisch dat toen niet alleen Carla en Ernst, maar ook Marlies Strous, Coby van Tilborgh en Claire Vierdag zich goed gepakt voelden. Met z'n vijven stelden ze een verklaring op die aan de bezoekers van het Congres werd uitgereikt. Ze schreven:

„We voelen ons hierdoor regelrecht belasterd. Noem ons één fractie waar de leden en medewerkers een enthousiaster, hechter en bevriender team vormen. Als zijn medewerkers hechten wij eraan om te laten weten dat wij de nonsens in genoemd artikel nooit en te nimmer geuit hebben, om de eenvoudige reden dat wij het niet vinden. Integendeel, wij weten van dichtbij dat Jan Terlouw hard en consciëntieus werkt, net zo ijdel is als iedereen en hoewel wij het vaak niet met hem eens zijn, van rancune nog nooit iets gemerkt hebben“. Mevrouw Dieudonné ten Berge steke het in haar zak.

Bewust verkeerd lezen, komt de afgelopen tijd ook veelvuldig voor. Met name met betrekking tot het amendement van Suzan Bischoff op het ontwerp-verkiezingsprogramma inzake plaatsing van nieuwe atoomwapens.

Jan Terlouw verwoordde dat op het Congres als volgt:

„Ik vind het unfair te zeggen dat je met het amendement-Bischoff alle kanten uit kunt. Er staat heel duidelijk in dat we nu plaatsing van nieuwe raketten afwijzen“. De Volkskrant van 3 november j.l. maakt het helemaal bont. In een hoofdartikel wordt gesproken over een „verdoezelende motie“, op dezelfde pagina wordt door de op het Congres aanwezig geweest zijnde verslaggever gesproken over het amendement-Bischoff dat dat de ontwerp-tekst van het D'66-hoofdbestuur een stuk aanscherpt... Gooi maar in m'n pet. Het wordt overigens in het hoofdartikel duidelijk dat de schrijver, Jan Joost Lindner, niet op het Congres aanwezig is geweest.

Dan nog TROS-Actua op de avond van 3 november, waar in de inleiding al wordt gezegd dat ze de kernwapendiscussie binnen D'66 „wat spottend“ zullen behandelen.

Is dat een behandeling van de actualiteit van de dag? Tot slot De Telegraaf van 3

november. Over zorgvuldigheid gesproken. Ik verwijs u hiervoor graag naar de krantekop bij dit artikel. Fractievoorlichter Ernst Bakker:

„Was het vroeger hard werken om in de krant te komen, nu kost het veel meer energie om bestand te zijn tegen aantijgingen”.

Commentaar van Jan Terlouw;

„Bijna allemaal kwalificatie zonder argumentatie”. Kort en krachtig.

Ik heb er verders niets aan toe te voegen. ■

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

Het is duidelijk dat de komkommertijd weer voorbij is: tientallen Democraatjes vielen de afgelopen weken op m'n deurmat. Activiteit alom: algemene beschouwingen, voorbereiding van een congres waarover nog lang gesproken zal worden, ledenwerving, voorbereidingen op de komende Tweede Kamerverkiezingen, etc. De hoeveelheid spreektbeurten van onze Haagse fractieleden her en der in het land doet de vraag rijzen hoe die mensen ook dat er nog allemaal bij kunnen doen! Toch zien ze er allemaal redelijk gezond en vrolijk ogend uit. Dat kon niet gezegd worden van een aantal mensen op ons landelijk secretariaat gedurende de dagen voor het afgelopen congres. Die hebben zich letterlijk afgebeeld om alles in orde te krijgen. Als je dan de vaak ongelooflijk onvriendelijke telefoontjes hoort die ze krijgen... de gemakzuchtige verzoeken waaraan liefst per omgaande dient te worden voldaan...

Nieuw waren deze keer de bladen van Breukelen (het Breukelcraatje), Goedereede (een zeer verzorgde Groene Reede) en Westland (een frisse, groene Westland'66). Veel succes redacties! Utrecht (D'om 66) steekt in een nieuw jasje en als het om de uitvoering gaat, verdient Soest met z'n Soester Democraat beslist een pluim voor de goed verzorgde eenvoud en veelheid aan informatie. Hierin vond ik ook de uitslagen van een enquête onder de leden. Veel afdelingen hebben de afgelopen tijd door middel van schriftelijke vragen gepeild of niet meer mensen bereid zijn de fractie deskundig te ondersteunen, deel te nemen aan (politieke) werkgroepen, of belangstelling hebben voor het raadslidmaatschap, wethouderschap of bestuurslidmaatschap. Veelal werd ook gevraagd of men wilde meewerken aan het afdelingsblad. Vrijwel overal betekende dat dat de groep actieve D'66-ers ter plaatse groter

is geworden. Vaak wisten besturen en fractie niet eens hoeveel goede wil en deskundigheid er wel in hun afdeling aanwezig was. Het houden van zo'n enquête is belist de moeite waard.

Zuid-Limburg (Redelijkerwijs) stuurde ook voor het eerst het subregioblad op vol lezenswaardigheden over de streek in het algemeen en de activiteiten van D'66 in het bijzonder.

In d'Oliphant van Amsterdam reageerde Jacob Kohnstamm middels een interview door Joost van Marissing op een artikel van Jan Vis in Idee '66, getiteld „Volksvertegenwoordiger en partij” (jaargang 1, nr. 2, blz. 46 - 54). In dit artikel wordt ingegaan op de problematiek van ernstige meningsverschillen tussen volksvertegenwoordiger en partij. Welke van de twee heeft dan het laatste woord? De door de kiezers gekozen volksvertegenwoordiger, of de partij, die de volksvertegenwoordiger kandidaat heeft gesteld en stelt dat deze laatste gebonden is aan een verkiezingsprogramma e.d.? Kohnstamm, die als lid van de geschillencommissie vaak in aanraking is gekomen met ernstige fricties tussen partijorgaan en de gekozen volksvertegenwoordiger, buigt zich net als Vis over de vraag of een gekozen volksvertegenwoordiger na opzegging van het vertrouwen door een partijorgaan, gedwongen kan worden zijn/haar zetel ter beschikking te stellen. Het recall- of terugroeprecht. Beiden komen tot de conclusie dat volgens het geschreven recht de volksvertegenwoordiger bijna door niets of niemand meer kan worden afgezet nadat zijn/haar geloofsbrieven door de volksvertegenwoordiging akkoord zijn bevonden. Maar hoe zit het met de morele verplichting? Art. 6 van de Statuten van D'66: Een lid van D'66 dat deel uitmaakt van een D'66-fractie in enig vertegenwoordigend lichaam, verplicht zich na beëindiging van het lidmaatschap

van D'66 zijn/haar functie ter beschikking te stellen.” Royement is in onze partij al een mogelijkheid iemand te verplichten zijn/haar zetel ter beschikking te stellen. Een algemeen geldende terugroepingsprocedure is niet zo'n principiële stap als door sommigen wordt verondersteld. Het is interessant te lezen hoever Vis en Kohnstamm in hun argumentatie met elkaar meegaan om dan toch tot een tegenovergestelde conclusie te komen. Vis vindt dat het recall-recht een scherp middel is, dat alleen moet worden overwogen als de kwaal manifest is. De behoefte eraan bestaat volgens hem binnen D'66 momenteel niet. Kohnstamm concludeert dat die behoefte er wel is en acht invoering van het terugroeprecht wenselijk, mits de uitoefening daarvan aan uiterst nauwkeurige formuleerde regels worden gebonden. Kortom hier wordt een discussie op gang gebracht die zeer de moeite waard is. (Tel. nr. d'Oliphant: Bettie Groen, 020-862764, of Joost van Marissing, 020-231901).

In het regionieus van Friesland een warm pleidooi voor het Fries (verslag van een inleiding op een regioraad). Behoud van de eigen moedertaal als compensatie voor de vertechnologiseerde wereld. D'66 loopt warm voor een cultureel onderwerp. Goed zo! Immers: de strijd van de minderheden voor een eigen taal = de strijd voor eigen identiteitsbehoud. Zegt men in Friesland. En dat moet je als D'66-er kunnen meevullen.

In het regionieus van Gelderland een artikel van Maarten Decates over enquêteering als politieke activiteit. In Nijmegen heeft het afdelingsbestuur met succes een enquête georganiseerd onder de bevolking van de stadsdelen Hatert en Dukenburg over de wenselijkheid van een afslag van de RW 73. Wie meer wil weten over opzet, uitslag en resultaten schrijve naar Maarten Decates, Parkweg 90, 6511 Nijmegen. ▶

advertentie

60 MILJOEN OVERSCHREDEN

Prof. Ben Polak:

'Als voorzitter van het Medisch Comité ben ik er trots op, dat we de 60 miljoen gulden ruim overschreden hebben. U moet zich daarbij eens indenken, wat dat betekent voor

landen als Viet Nam en Cambodja.'

'Medicijnen om de malaria te bestrijden, medicijnen om de tuberculose aan te pakken. De bouw van een compleet ziekenhuis. Rijstzendingen voor Cambodja. Een fantastisch resultaat. Wat we hebben kunnen doen, kon alleen bereikt worden dankzij de steun van vele tienduizenden donateurs en een ruime subsidie van de overheid.'

Ben Polak: 'Hier past een woord van dank aan al diegenen die ons de afgelopen jaren hebben gesteund. Al diegenen die deze medische hulp hebben mogelijk gemaakt. Ook al ben ik me ervan bewust, dat nog veel gedaan moet worden. Dat die medische hulp slechts een kleine stroom is van wat nodig zou zijn.' Uw persoonlijke hulp is een druppel. Maar vele druppels maken een krachtige stroom. Geef die 'druppel'.

Postgiro

10 90 400
MCNV, Amsterdam.

MEDISCHE HULP IS NOODZAAK

Medisch Comité Nederland-Viet Nam Postbus 5701 1007 AS Amsterdam

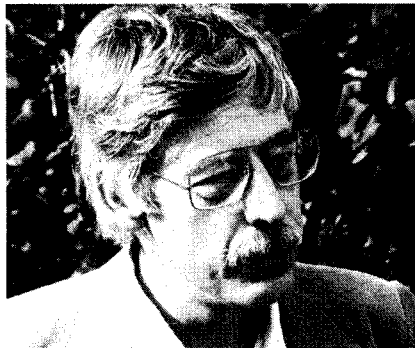
Het congres

door Jan Vis

Toen we in 1966/67 met D'66 begonnen werd er meteen al dagenlang gediscussieerd over het partijprogramma. Maar het was een bijzonder soort discussie: de staatsrechtelijke vernieuwingsvoorstellen stonden centraal; dáár waren de meeste nieuwe leden op af gekomen. Of ze het over de andere programma-onderdelen ook eens konden worden moest nog blijken. Het was een discussie zonder typische overwinnaars of verliezers want er was nog een bestaand programma dat verdedigd of veranderd moest worden.

In 1971 was er iets anders aan de hand: het regeerakkoord met de andere progressieve partijen waardoor de machtsvraag een sterker accent kreeg dan het programma. In 1972 trad een vergelijkbaar verschijnsel op. Weer ging het om de machtsvraag en pas daarna om het gemeenschappelijke verkiezingsprogramma: Keerpunt '72. In 1977 was er weer iets bijzonders aan de hand: zou D'66 een hergeboorte beleven of niet? Een spannende affaire waardoor de programmatische inhoud van secundaire betekenis leek.

U begrijpt waar ik heen wil: pas in 1980 zou zich de situatie voordoen waarin het programma de primaire aandacht zou krijgen. We waren geen nieuwko-

mers die zich waar moesten maken, geen deelgenoot in een gemeenschappelijk project, geen partij met een hergeboorte of niet.

In 1980 waren we veertien jaar: de leeftijd voor de politieke puberteit waarin het eigen individu zich kenbaar maakt. Maar ook de leeftijd waarop we te maken krijgen met de natuurlijke wetten van de volwassen politiek.

Een van die natuurlijke wetten heeft betrekking op de integratie van verschillende meningen tot een werkbaar geheel. Als die integratie niet slaagt eindigt iedere politieke partij in verdeeldheid, ook die van ons. We hadden dat bijna meegemaakt na 1971 toen het ging om de vraag of het akkoord met PvdA en PPR ook in stand moest blijven toen we eenmaal in de oppositie zaten. Sommigen vonden van wel, anderen van niet – en het meningsverschil ging zo diep dat de partij er bijna aan overleed.

Veel D'66-ers hebben de afgelopen weken het gevoel gehad dat we ook nu weer een fundamentele crisis gingen beleven. Dat gevoel kwam niet uit de lucht vallen: het hoofdbestuur heeft ons allemaal verrast met twee alternatieven voor het programma-onderdeel inzake de middellange afstandsruketten. De twee teksten sloten elkaar uit en dat betekende dat er tot in de top van de partij twee tegengestelde meningen leefden.

Zou het congres die tegengestelde opvattingen willen integreren tot een werkbaar geheel? Dat was eigenlijk de vraag die zaterdagmiddag 1 november in de Utrechtse Veemarkthallen aan de orde was. Toen we 's avonds naar huis gingen wisten we het antwoord: de overgrote meerderheid is bereid tot integratie.

De vraag is natuurlijk of er sprake is van een zwak compromis of van iets beters waarmee in de praktijk te werken valt. Die vraag is op dit moment niet te beantwoorden – dat kan alleen maar

achteraf.

Maar er zijn op dit moment wel een paar kanttekeningen te maken waaruit kan blijken dat het amendement-Bischoff iets anders is dan een compromis dat halverwege de beide opvattingen ligt.

– D'66 is tegen plaatsing van middellange afstandsruketten en is voorstander van een actief wapenbeheersingsbeleid. Het definitieve standpunt inzake de plaatsing is gekoppeld aan de uitkomst van het wapenbeheersingsbeleid. In de opvatting van de partij gaat het tijdselement dus een belangrijke rol spelen. Voor een wapenbeheersingsbeleid is tijd nodig. We handhaven intussen het onderwerp „middellange afstandsruketten” op de politieke agenda en willen er uitdrukkelijk op terug komen. Dat lijkt zwak want je stelt definitieve beslissingen uit, maar het onderwerp blijft internationaal nog lang op de agenda (zeker na de verkiezing van Reagan) en blijft dus ook voor Nederland aan de orde – of we dat willen of niet.

– D'66 is zoals gezegd uitgesproken voorstander van een bepaalde activiteit: een wapenbeheersingsbeleid. Willen we dat daar iets behoorlijks van terecht komt dan moeten we proberen er zoveel mogelijk zelf bij betrokken te raken. Door het aanvaarden van het amendement-Bischoff heeft D'66 nog eens te meer laten merken na de verkiezingen van 1981 regeringspartij te willen worden.

Al met al dus twee nieuwe elementen: tijd (die nodig is voor het wapenbeheersingsbeleid) en plaats (nl. in de regering). Het eerste element hangt sterk samen met het onderwerp zelf, het tweede had toch al onze voorkeur. Bepaald revolutionair zijn beide elementen niet en daarmee winnen ze aan realiteitswaarde.

De hele kwestie komt natuurlijk straks bij de kabinetsformatie levendig aan de orde. Het is zeker niet denkbeeldig dat de formateur en de aspirantministers elkaar zullen vinden op hetzelfde standpunt waarop D'66 zichzelf heeft gevonden: met voorbehoud van een definitief standpunt kiezen voor een actief wapenbeheersingsbeleid. Dat is natuurlijk onbevredigend voor iedereen die mogelijke onderwerpen liever snel van de agenda wil voeren door een afgerond standpunt in te nemen. Soms kan dat niet en dan kunnen beslissingen alleen maar voorlopig zijn. Als beslissingen altijd definitief moesten zijn dan zaten we nu met een ingepolderde Markerwaard, drie nieuwe kerncentrales, een afgedamde Oosterschelde en een koloniale oorlog op Nieuw-Guinea. Tot al die dingen is eens besloten op grond van gegevens die toen voor de meerderheid overtuigend waren – maar de tijd leerde dat de gegevens onvolledig waren. ■

▶ In een bijdrage aan het regionieuws van Groningen van Nelie Boersen is te lezen dat men daar, net als in Gelderland het geval al is, de regioraad ombouwt tot een regionale adviesraad naar landelijk model. Dat willen meer regio's, maar een voorwaarde lijkt toch wel dat ook deze raad op democratische wijze wordt samengesteld. In de Denopraat van Noordoostpolder, waar men van plan is kerncentrales te gaan bouwen, past natuurlijk bij uitstek een interview over dit onderwerp met Ineke Lambers. Zeer de moeite waard. Droevig nieuws uit Zwolle. Bij gebrek aan belangstelling wordt het Zoutvaatje opgedoekt. Men wil wel proberen te komen tot een subregionaal informatieblad. Iedere D'66-er met het emancipatiehart op de juiste plaats leze ten slotte PEAC Bulletin nr. 3, over o.a. het emancipatie-hoofdstuk in het beleidsprogramma en met een interessant artikel „Kleine kinderen en emancipatie” door Marijke Hopman. ■

Als u 40 jaar of jonger bent.. Vul dan nu de bon in voor een uiterst voordelige ziektekosten- verzekering.

Uit het Ziekenfonds? Dan in de VGCN. De VGCN is het logische vervolg op het Ziekenfonds. Tal van Ziekenfondsen en instellingen staan achter de VGCN en de kans is zelfs groot dat uw Ziekenfonds bij de VGCN is aangesloten. Dat betekent dan dat u vaak op hetzelfde kantoor verzekerd blijft. Maar nu als particulier.

Premies waar u beter van wordt. Kijk maar: Welke ziektekostenpremie en welke risicodekking u kiest, bepaalt u zelf. De VGCN laat u, als u 40 jaar of jonger bent, kiezen uit 6 speciale pakketten. Maar welk pakket u ook kiest, u bent altijd verzekerd van een uiterst voordelige premie. De VGCN premies kunnen elke vergelijking doorstaan, dit zijn de premies voor 1981:

VGCN maakt geen winst... en dat merkt u aan de premies voor 1981. Met bijna 300.000 verzekerden is de VGCN de grootste ziektekostenverzekeraar van ons land. De reden is duidelijk: de VGCN verzekert voortreffelijk en handelt uiterst

MAANDPREMIES 1981 3e KLASSE	VOLW.	KIND
Volledig pakket - eigen risico f 500,-	f 85,-	f 51,-
Volledig pakket - eigen risico f 1.000,-	f 60,-	f 36,-
Volledig pakket - eigen risico f 1.500,-	f 52,-	f 31,-
Volledig pakket - eigen risico f 2.000,-	f 47,-	f 28,-
Zonder huisarts, met geneesmiddelen - eigen risico f 400,-	f 75,-	f 45,-
Zonder huisarts en zonder geneesmiddelen - eigen risico f 300,-	f 63,-	f 38,-

- Deze premies zijn gebaseerd op kandidaatverzekerde(n) die een goede gezondheid genieten. In alle gevallen is toetreding afhankelijk van een medische beoordeling.
- Vanaf 41 jaar gelden bij toetreding andere tarieven. Voor alleenstaanden worden bovengenoemde eigen risico-bedragen gehalveerd.

voordelige premies, speciaal als u 40 jaar of jonger bent, want de VGCN is niet bedoeld om winst te maken maar om u en uw gezin afdoende te beschermen tegen de hoge kosten die medische verzorging nu eenmaal met zich brengt.

Nóg een belangrijk VGCN pluspunt: wanneer u zich bij de VGCN verzekert, krijgt u tijdens de verdere verzekeringsduur géén toeslagen berekend en ook geen verhoging van eigen risico omdat u ouder wordt.

Daarom: stuur vandaag de bon in. Dan bent u voortaan veilig én voordelig bij de VGCN onder dak.

De VGCN-afdelingen zijn gehuisvest op de volgende kantoren van ziekenfondsen en instellingen: **Amersfoort** - (A en O), Van Asch van Wijckstraat 55 - 033-646922; **Amsterdam** - (AOZ) - Herengracht 248 - 020-239835; **Amsterdam** - (Ziekenzorg) - Keizersgracht 717-719 - 020-235738; **Apeldoorn** - (ANOZ) - Sophiaplein 15 - 055-788220; **Apeldoorn** - (A en O) - Vlijtseweg 1 - 055-788295; **Arnhem** - (Voorzorg) - Velperweg 8 - 085-629135; **Bussum** - (Gooi en Omstreken) - Prins Hendriklaan 3 - 02159-47817; **Delft** - (ANOZ) - Noordeinde 6 - 015-120682; **Doorwerth** - (Rijnstreek) - Houtsnijpl 1 - 085-341941 (vanaf 1-12-'80); **Eindhoven** - (AZE0) - Geldropseweg 82c - 040-116344; **Den Haag** - (AZIVO) - Oude Haagweg 128 - 070-256666; **Haarlem** - (Spaarneland) - Oostvest 60 - 023-319316; **Heerlen** - (AZVL) - Akerstraat 92 - 045-763333; **Hilversum** - (Gooi en Omstreken) - Emmastraat 62 - 035-44040; **Huizen** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - de Ruyterstraat 9 - 02152-52044; **Kampen** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Vloeddijk 82 - 05200-71188; **Leerdam** - (ANOZ) - Prins Mauritsstraat 17 - 03451-4541; **Nijkerk** - (ANOZ) - Meinsstraat 2 - 03494-53345; **Tiel** - (Algemeen Tiels Ziekenfonds) - Stationsstraat 39 - 03440-15144; **Utrecht** - (VHZ) - Kaap Hoofdreef 58 - 030-620847; **Utrecht** - (VHZ) - Catharijnesingel 64 - 030-620847; **Utrecht** - (ANOZ, binnenscheepvaartpersoneel) - Kaap Hoofdreef 24-28 - 030-618881; **Velip** - (Rijnstreek) - Arnhemsestraatweg 348 - 085-629090 (tot 1-12-'80); **Weesp** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - Grote Plein 2 - 02940-12519; **Zutphen** - (ANOZ) - Marspoortstraat 9 - 05750-13145; **Zwolle** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Zwartewaterallee 25 - 05200-71188.

Bon voor minder premie en meer informatie.

Stuur mij volledige informatie over de ziektekostenverzekeringen van de VGCN. Zendt de bon in een enveloppe zonder postzegel aan: VGCN, Antwoordnummer 576, 3500 VB UTRECHT.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode/Plaats: _____
Waar bent u nu verzekerd? _____
Gezin: Man: _____ jaar. Vrouw: _____ jaar. Aantal kinderen: _____

Concept agenda

Congresstuk ECD 1

Voor de 29ste Algemene Ledenvergadering van de politieke partij Democraten '66 op 17 januari 1981 in de Schouwburg Kunstmin te Dordrecht.

10.30 uur

1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen congresleiding.
2. Benoeming notulen- en stemcommissie.
3. Toelichting op de stemprocedure.

10.40 uur

4. Voorstellen wijziging huishoudelijk reglement. (deze voorstellen worden in de januari-democraat gepubliceerd)

11.10 uur

5. Presentatie kandidaten tweede kamer

11.40 uur

6. Bespreking van de overgebleven amendementen op het beleidsprogramma Vrede en Veiligheid . . .

12.10 uur

7. Presentatie kandidaten tweede kamer

12.45 uur

8. Lunch

13.45 uur

9. Bespreking van amendementen betrekking hebbend op het beleidsprogramma tertiair en quartair onderwijs. Moties op het beleidsprogramma onderwijs.

14.45 uur

10. Presentatie kandidaten tweede kamer

15.15 uur

11. Toespraak fractievoorzitter Europees Parlement

16.00 uur

12. Sluiting door de partijvoorzitter.

Toelichting

1. Voorstellen tot wijziging of aanvulling van deze concept-agenda, conform art. 13, lid 2 van het Huishoudelijk Reglement, kunnen tot vrijdag 12 december 1980, 12.00 uur worden ingediend bij het landelijk secretariaat.
2. De definitieve agenda zal worden

gepubliceerd in de Tweede Congres Democraat, die circa 2 januari 1981 verschijnt. Hierin zullen de overige congresmededelingen worden gepubliceerd.

3. Op agendapunt 6 kunnen geen amendementen meer worden ingediend, omdat hiervoor geen nieuwe voorstellen worden gedaan.

Congresreglement

Toelichting

Volgens het Huishoudelijk Reglement heeft het HB besloten het onderstaande congres-reglement vast te stellen. Evenals op de voorgaande congressen bevat dit congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 7 t/m 18) zijn geregeld.

Art. 1

Het op 17 januari 1981 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen vermeld in de concept-agenda en niet zijn goedgekeurd door tenminste één Algemene Regiovergadering, moeten uiterlijk dinsdag 13 januari 1981 om 12.00 uur op het landelijk secre-

tariaat ontvangen zijn.

Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Motie en Amendementen dienen opgesteld te worden volgens het door de Rapportage Commissie vastgestelde model, dat als bijlage bij dit reglement is gevoegd.

Artikel 3

De behandeling van moties en amendementen geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem/haar aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting.
2. De fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord.
3. Het Hoofdbestuur en de Rapportagecommissie kunnen aan het

congres een advies omtrent het voorstel geven.

4. De fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel.

5. De fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht.

De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 4

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Bijlage bij congresreglement

Formulering Moties en Amendementen

Amendement

Nummer	1
Indiener(s)	2
Woordvoerder	3
Onderwerp	4
Voorstel: concept tekst	5
Vervangen door:	6
Toelichting	7
Ondertekenaars	
naam adres handtekening	
(van 5 ondertekenaars)	

Voor overleg met de Rapportage Commissie is door indieners hierbij gemachtigd ondertekenaar nummer . . . , telefonisch te bereiken onder nr. . . .

Toelichting

1. Nummering gebeurt door de Rapportage Commissie of het secretariaat.

ad 2. Dit hoeven niet de ondertekenaars te zijn dit kunnen ook groeperingen zijn als afdelingen, werkgroepen, regio's. Maar dan moet wel een plenaire vergadering van die groep het voorstel goedgekeurd hebben en moet het voorstel door minimaal vijf indieners worden ondertekend.

ad 3. De woordvoerder hoeft niet van te voren opgegeven te worden.

ad 4. Korte omschrijving van agendapunt en onderwerp, alsmede van de plaats waar in de congresstukken de te wijzigen tekst is te vinden.

ad 5. Hier exact aangeven welke tekst men wil wijzigen/schrappen/aanvullen.

ad 6. Hier exact nieuw voorgestelde tekst aangeven.

ad 7. Kort, krachtig, maar vooral duidelijk!

NB.

Bij voorkeur getypte tekst. Slechts

één amendement per vel.

Motie

Nummer	1
Indiener(s)	2
Woordvoerder	3
Onderwerp	4
De ALV van D'66, in vergadering bijeen te . . . op . . .	a.
Overwegende dat	b.
Is van oordeel dat	c.
Besluit (sprekt als haar mening uit)	d.
Verzoekt (draagt op aan)	e.
Toelichting	f.
Ondertekenaars	g.
naam adres en handtekening	
(van 5 ondertekenaars)	

Toelichting

Voor aantekeningen 1 t/m 4 zie bij amendement toelichting.

ad a. Standaard tekst, gelijk voor alle moties.

ad b. Overwegingen zijn bedoeld om aan buitenstanders de achtergronden van het besluit duidelijk te maken, of om het besluit goed te kunnen uitvoeren. Niet te verwarren met toelichting!

ad c. Oordeel is al een begin van besluitvorming, het geeft aan welke weg men wil inslaan. Het besluit geeft aan hoe men dat wil bereiken.

ad d. Zonodig opsplitsen in punten.

ad e. Als d. nog niet de aanwijzingen voor de uitvoering van het besluit bevat, hier aangeven wie men daarmee wil belasten.

ad f. Kort en krachtig! De toelichting maakt géén deel uit van de motie.

De Rapportage Commissie behoudt zich het recht voor de toelichting in te korten of achterwege te laten. Voor verdere aanwijzingen over het opstellen van moties en amendementen zie de Democraat van september 1979, jaargang 12, nummer 7, pag. 8 en 9.

N.B.

Bij voorkeur getypte tekst. Slechts één motie per vel.

PS

Wat is een motie of een amendement?

Op letterlijke teksten kunnen slechts amendementen worden ingediend, die precies aangeven welke tekst vervallen, vervangen of aangevuld zou moeten worden.

Voorstellen tot tekstwijzigingen kunnen niet per motie worden ingediend. Moties zijn algemene voorstellen om het congres een uitspraak te laten doen.

Verkiezingsprogramma en verkiezingsstrategie

door Hein van Oorschot (Vice-voorzitter politiek)

Nu de najaarscongressen 1980 in Hoogeveen en Utrecht achter de rug zijn, richt zich de aandacht op de verkiezingen. De voorbereiding van D'66 daarop vindt plaats op een congres in januari en op het verkiezingscongres in februari. Twee belangrijke zaken die op het februaricongres moeten plaatsvinden zijn de vaststelling van de verkiezingsstrategie en het verkiezingsprogramma. Over de procedure voor deze beide belangrijke stukken treft u hierbij informatie aan.

a) Verkiezingsprogramma

Het concept-verkiezingsprogramma kunnen de leden omstreeks half december in hun brievenbus verwachten. De **sluitingstermijn voor amendementen** op dit programma, te behandelen op het verkiezingscongres is **10 februari**. Op het congres zullen van het verkiezingsprogramma natuurlijk ook die delen worden behandeld die eind 1979 en begin 1980 al een behandeling hebben gehad in het kader van het Beleidsprogram. Dit legt beperkingen op aan de amenderingmogelijkheden, omdat het Beleidsprogramma volgens het Huishoudelijk Reglement „boven” het verkiezingsprogramma staat. Alleen zeer ingrijpende wijzigingen in omstandigheden zouden ertoe kunnen leiden dat inhoudelijke discussies opnieuw moeten worden gevoerd.

Iets anders ligt dat voor die beleidsprogramma-onderdelen die de afgelopen vier jaar niet zijn herzien. Zondermeer de lijn van het Beleidsprogramma doortrekken kan hier en daar moeilijkheden geven. In het kader van een landelijk verkiezingsprogramma kan in zo'n geval een nieuwe standpuntbepaling plaatsvinden, die door de Programmacommissie dan vervolgens in het Beleidsprogramma wordt verwerkt.

Het hierboven gestelde betekent dat de Rapportagecommissie in

overleg met de Programmacommissie amendementen vanwege strijdigheid met het Beleidsprogram kan afvoeren, terwijl zuiver redactionele amendementen rechtstreeks aan de Programmacommissie zullen worden doorgegeven en dus niet op het congres zullen worden besproken.

De inleiding van het Verkiezingsprogramma zal naar aanleiding van de hoofdstuksgewijze vaststelling worden aangepast in het licht van onze uitgangspunten, maar niet als zodanig aan de orde komen. De voornaamste reden hiervoor ligt in het feit dat die inleiding inhoudelijk niet „nieuw” is en vanwege het literaire, pakkende karakter ervan dat door amendering erg veel van zijn kracht en sfeer zou verliezen. Daarom worden bijvoorbeeld ook verkiezingsfolders niet door het congres vastgesteld. De hierboven geschetste procedure sluit niet alleen aan bij de in het Huishoudelijk Reglement vastgelegde verhouding tussen Beleidsprogramma en Verkiezingsprogramma. Ook wordt het hierdoor mogelijk voldoende tijd te besteden aan de belangrijkste discussiepunten.

b) Strategieresolutie

Ook de strategieresolutie zal worden behandeld op het verkiezingscongres van 20 en 21 februari. De concepttekst wordt tegelijk met het Verkiezingsprogramma aan u toegezonden.

Deze lichte vertraging in de publikatie van de resolutie is een gevolg van een kleine vertraging die bij de gereedmaking van het Verkiezingsprogramma is opgetreden. Deze stukken worden immers, zo is besloten, samen gepubliceerd.

Wij menen echter dat ten opzichte van de toezegging op het najaarscongres hiermee geen vertragingen optreden die een goede behandeling in de weg staan. ■

Congresverslag Vrede en veiligheid

door Pauline van Tets
Secretaris buitenland

Zo'n 1500 partijleden volgden op 1 november in Utrecht de behandeling van de 100 amendementen en 11 moties die waren ingediend op dit onderdeel van het concept beleidsprogramma. Negentig sprekers konden in twee ronden van anderhalve minuut de man/vrouw hun verhaal doen. Een goedbedoelend lid stelde bovendien voor om de „dames” wat langer spreektijd te geven dan de heren. Een niet zo zinvol voorstel want de laatsten plegen doorgaans aanzienlijk langer van stof te zijn dan de eersten. Het werd dan ook met grote meerderheid verworpen. De programmacommissie had inmiddels kans gezien om 34 indieners van redactionele of weinig fundamentele amendementen, te brengen tot intrekken van hun pennevrucht t.g.v. verwerking in onderling overleg.

De ALV heeft bij de stemmingen de lijn van de door het HB ingediende tekst aangehouden: Het Nederlandse veiligheidsbeleid kan het best gevoerd worden in NAVO verband, waarbij Nederland een kritisch lid moet zijn, actief om het huidige beleid, dat naar evenwicht zo niet overwicht streeft, om te buigen naar een nieuwe strategie, waarbij een berekende bewapeningsachterstand verantwoord is. Dát is de weg naar ontspanning en ontwapening.

Bij de standpuntbepaling over kernwapens in Nederland, werd de lijn van de tekst, die uitgaat van geleidelijke afschaffing van de kortedracht wapens, – echter niet allemaal ineens, maar daarbij rekening houdend met bondgenoot W.-Duitsland – goedgekeurd en door de ALV doorgetrokken tot de middellange afstandwapens. Dit gebeurde door de aanneming van het zgn. amendement Bisschoff, dat eveneens zeer nadrukkelijk rekening houdt met de internationale aspecten van het vraagstuk. Kortgezegd komt dit amendement neer op

- thans geen plaatsing
- Nederland heeft nog niet besloten en moet daarom bondgenoten over-

tuigen voor terugdringen rol- en aantal kernwapens

– D'66 beraadt zich regelmatig of heroverweging nodig is.

Voorts sprak de ALV zich uit voor benadrukken van de mensenrechten tot O. Europa, bij de toetsingsconferenties van het Helsinki akkoord. Ook wijzen wij kernwapens nu niet meer af als „zedelijk onaanvaardbaar”, maar als „in strijd met de waardigheid en rechten van de mens. Uitbreiding van het NAVO lidmaatschap (in feite Spanje), wijzen wij niet bij voorbaat af, i.t.t. uitbreiding van het gedragsgebied, en wij vinden dat de NAVO moet verklaren, om niet als eerste kernwapens te zullen gebruiken in een konflikt. Daarmee hebben wij ons standpunt van vorige beleidsprogramma's ingrijpend herzien.

De ALV vond ook dat extra lasten i.v.m. co-productie van buitenlandse wapensystemen in Nederland (t.g.v. de werkgelegenheid) niet ten laste van het defensiebudget moeten komen. Wel vond men dat het ministerie van defensie voortaan moet delen in algemene bezuinigingsoperaties.

Een amendement bepleitte, dat bij

aankoop en plaatsing van nieuwe wapens rekening moet worden gehouden met de bevoegdheid van de gemeentes om bestemming en gebruik van de grond te bepalen. Het werd met een overweldigende meerderheid aangenomen. Partij-juristen en toekomstige fractiewoordvoerders (die op het nieuwe verkiezingsprogramma gekozen worden) kunnen er nog veel plezier aan beleven. I.v.m. tijdgebrek kon de laatste paragraaf, over het personeelsbeleid niet meer aan de orde komen. De 7 hierop ingediende amendementen zullen op het januari-kongres behandeld worden, en worden hieronder nog eens weergegeven.

Tenslotte: stemadviezen van het HB blijken zinvol; 62 maal werd het HB-advies door de ALV overgenomen, 6 maal gebeurde dit niet. ■

Congresstuk ECD 2

Amendement 1596

Indiëners: Hans van Oerle e.a.
Woordvoerder: Hans van Oerle
Onderwerp: Hoofdstuk 14, paragraaf 10.4.2.

Voorstel: „de uit... teweeg kan brengen.”

Vervangen door:

„Betrekkelijk willekeurige vrijstellingsregelingen, als die voor gehuwden, die voor studenten in de theologie en de zogeheten broederdienstregeling, worden worden vervangen door een lotingssysteem, dat een rechtvaardiger en een de maatschappelijke verhoudingen meer recht doende oproep van dienstplichtigen waarborgt:

Amendement 1597

Indiëners: Gert de Raaff e.a.
Woordvoerder: Wim Hebly
Onderwerp: Beleidsprogram Defensie en Ontwapening

Voorstel: In par. 10.4.2. na de derde zin (na... te worden beperkt) in voegen:

„Met name uitstel ten behoeve van voortgezette studies (WO en HBO) dient te worden afgeschaft.”

Amendement 1598

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Agendapunt 15, Vrede en Veiligheid, H. 14, par. 10.4.2., Dienstplichtbeleid

Voorstel; Aanvullen met:
„Voor hen die om welke reden dan ook militaire dienstplicht weigeren moeten adequate alternatieven zijn. Deze alternatieven mogen niet onaantrekkelijk worden gemaakt door bij voorbeeld een langere duur.

D'66 onderschrijft het concept universele handvest over gewetensbezwaren van het Internationale Vredesbureau, dat letterlijk de volgende zinsede bevat:

„... inclusief een voorziening voor degenen die, op gronden van geweten of diepe overtuiging, de verplichting voelen, elke vorm van alternatieve dienst te weigeren.” En onder „een voorziening” verstaat D'66 dan geen gevangenisstraf, zoals nu het geval is.”

Amendement 1599

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Agendapunt 15, Vrede en Veiligheid H. 14, par. 10.4.5. Dienstplichtbeleid

Voorstel: Schrappen.

Amendement 1600

Indiëners: Emancipatiewerkgroep Haarlem e.o.
Woordvoerder: Nell Vreugdenhil-Minderhoud
Onderwerp: Vrouw in de krijgsmacht, 10.5.

Voorstel: „Het aanmoedigen van vrouwen om... afgestemd.”

Vervangen door:
„Selectie en opleidingseisen voor

mannen en vrouwen dienen zo spoedig mogelijk kritisch te worden bezien en op de effectief te verrichten functies en taken afgestemd, zodat vrouwen kunnen worden aangemoedigd dienst te nemen.”

Amendement 1601

Indiëners: B. R. A. van den Bos
Woordvoerder:
Onderwerp: Hoofdstuk 14, paragraaf 10.6.1.

Voorstel:

Na „vindt” (5e regel, 1e alinea) komt: „D'66 dringt dan ook aan op een meer geschikte verdeling etc. t/m opleidingsactiviteiten.”

Indiëners: ARV-Noord-Holland, vlg. art. 14, lid 2, HR
Woordvoerder: J. W. Copius Peereboom

Vrede en Veiligheid

Amendement 1610

9. Ruimtelijke ordening en milieu. 2 na de laatste zin vervangen in: – het slechts toestaan van militaire activiteiten, indien deze geen aanmerkelijke schade toebrengen aan het milieu of recreatief gebruik van recreatiegebieden, verhinderen. Militaire activiteiten in de Waddenzee mogen slechts bij hoge uitzondering worden toegestaan.

Amendement 1606

Indiëners: ARV-Noord-Holland, vlg. art. 14, lid 2, HR
Woordvoerder: B. Groen
H 14, par. 1.2.1.
Laatste zin schrappen

Amendement 1607

Par. 1.2.4.
le zin schrappen

Amendement 1608

Par. 1.2.7. en 1.2.8. vervangen door: Europese samenwerking op defensiegebied in engere zin kan kostenbesparend werken door efficiëntie, coördinatie, takenruil en specialisatie vwb aanschaf, productie van materieel, logistiek, training, e.d. De politieke controle op dergelijke afspraken laat nog veel te wensen over. Nederland moet daarom garanties vragen voor volledige informatie van alle betrokken bondgenoten.

Amendement 1609

4.3.5. Toevoegen:
Bovenstaande betekent dat Nederland de recent genculeariseerde Lanceraket (waarvan D'66 geen voorstander was) en de Starfighter overhoudt, alsmede de 8inch Houwitser.
Of de F-16, die de Starfighter nu vangt, nucleaire taken moet krijgen, staat voor D'66 niet vast. In ieder geval moet dit niet gebeuren als Nederland onverhoopt toch plaatsing van kruisraketten zal toestaan.

Amendement 1603

6.3.3. 3e regel: niet vervangen door mede.

Amendement 1604

8.2. 8e regel: vanaf... en dat... tot aan wapensystemen... vervangen door
Nederland moet zich bezinnen over de prioriteit die het wil geven aan militair onderzoek en de richting waarin dit onderzoek gaan mag. D'66 bepleit in de komende periode een parlementair debat over deze materie en over de verwezenlijking van een effectieve, politieke controle op

een dergelijk onderzoek. In de internationale samenwerking dient Nederland te bevorderen dat de nadruk wordt gelegd op DEFENSIEVE wapensystemen.

Amendement 1605

10.2.2. 3e regel van onderen vanaf... tenzij tot gelden vervangen door: met uitzondering van een aantal specifieke situaties, die uitputtend aangegeven moeten worden. ■

Behandeling beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs

door Jan van den Hazel
secretaris-politiek

De algemene ledenvergadering van januari a.s. te Dordrecht krijgt nog enkele delen van het beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs te behandelen. Tijdnood dwong de congresleiding te Hoogeveen in september o.m. paragraaf 12 en een aantal moties naar een volgend congres door te schuiven. Met het oog op de vaststelling van het verkiezingsprogram tijdens de februari-ALV is het noodzakelijk nu dit beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs in z'n nieuwe versie af te ronden. Het verkiezingsprogram is immers gebaseerd op en afgeleid van het officieel geldende D'66-beleidsprogram. Zolang de herziene versie van dit hoofdstuk niet door de ALV is vastgesteld, geldt de oude programtekst en daarmee Kamer-fractie niet verantwoord op pad sturen.

In deze Democraciaat treft u achtereenvolgens de in Dordrecht nog te behandelen paragraaf 12 met bijbehorende amendementen en moties aan. De hier afgedrukte paragraaf „Het tertiaire en quartaire onderwijs” is geheel identiek aan de destijds voor het Hoogeveense congres via het congresboek aangeboden tekst. Deze tekst wijkt op onderdelen af van de in de augustus-democraat door het hoofdbestuur t.b.v. de ALV in Hoogeveen gepubliceerde oorspronkelijke paragraaf 12 voor het onderwijshoofdstuk. Nadat het hoofdbestuur de oorspronkelijke tekst bij de drukker had afgeleverd bleek toenmaals dat van een nog niet geheel door de landelijke onderwijswerkgroep in definitieve vorm besproken onderdeel „tertiair en quartair onderwijs” was uitgegaan. Deze communicatiestoornis tussen hoofdbestuur en werkgroep leverde – na het verschijnen van de betreffende Democraciaat – een overstelpende stroom (± 40) zuiver redactionele

(„reparatie-”) amendementen van werkgroepleden op. Het hoofdbestuur besefte dat dit tot overbodige verdragen op de ALV zou leiden. Aan de vooravond van de productie van het congresboek is toen de enige, in dat stadium nog resterende oplossing gekozen en toegepast: alle redactionele werkgroep-amendementen opnemen in een aangepaste tekst voor paragraaf 12 en via het congresboek aan de ALV voorleggen. De aldus verkregen „gerepareerde” tekst van dit onderdeel treft u in deze Democraciaat weer aan. Alle niet-redactionele amendementen van de werkgroep onderwijs zijn uiteraard, evenals alle overige amendementen en moties die oorspronkelijk op deze paragraaf werden ingediend, opnieuw in deze Democraciaat afgedrukt. De moties die in de nummering ontbreken zijn intussen door de indier(s) teruggetrokken.

De wel in Hoogeveen behandelde paragrafen 1 t/m 11 en 13 zullen in hun aldaar vastgestelde (definitieve) redactie worden afgedrukt in de tweede congresdemocraat. Dit deel van het onderwijshoofdstuk is uiteraard niet meer voor amendering te Dordrecht vatbaar. De reden waarom dat deel van het onderwijshoofdstuk nog een keer in z'n geheel via een congresdemocraat wordt gepubliceerd is tweeledig, te weten:

1. zonder deze tekst te kennen is een weloverwogen besluitvorming over de resterende amendementen en moties niet goed denkbaar,
2. na behandeling van paragraaf 12 moet het onderwijshoofdstuk in de dan verkregen redactie in totaliteit formeel door de ledenvergadering bekrachtigd worden om het oude hoofdstuk in ons beleidsprogram officieel te kunnen vervangen.

Gespreide behandeling met ingebouwd tussentijdse correcties kan zo toch nog tot een actueel beleids- en verkiezingsprogram leiden.

Congresstuk ECD 3

Motie 10

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering

bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. volgens een door de ALV aangenomen motie (nr. . .) een keuze moet worden gemaakt tussen kleinschalige onderwijsvoorzieningen en „brede” scholengemeenschappen,
2. de grootschalige scholen het meest negatief zijn voor onderwijsgevend en -nemend; spreekt als haar mening uit dat zij voorshands de voorkeur geeft aan kleinschalige scholengemeenschappen,

verzoekt het Hoofdbestuur dit in de herziene tekst op te nemen en de implicaties ervan te verwerken, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 11

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de voorkeuren die de concepttekst uitspreekt voor
  - a. „kleinschalige onderwijsvoorzieningen” (par. 5, derde alinea),
  - b. „brede scholengemeenschappen” (par. 9.2., 2de alinea) een tegenspraak vormen,
2. het vormgeven aan beide voorkeuren door het vormen van kleinschalige, brede scholengemeenschappen voorshands onmogelijk is, doordat dit onverantwoord hoge kosten met zich meebrengt;

is van oordeel dat er een voorkeur moet worden uitgesproken voor of kleinschalige (en noodgedwongen „smalle”) onderwijsvoorzieningen, of „brede” scholengemeenschappen (die noodgedwongen grootschalig zijn);

spreekt als haar mening uit dat een bovengenoemde keuze in het beleidsprogramma opgenomen dient te worden

verzoekt het Hoofdbestuur deze keuze (zoals die door een motie nr.) is vastgesteld door de ALV in de herziene tekst op te nemen; en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 12

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, par. 12.2, het tertiaire en quartaire onderwijs, (het tertiaire onderwijs), vierde alinea.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de gedachte van de delta-clusters (paragraaf 12.2, 4e alinea) zeer waardevol kan zijn,
2. in de concepttekst niet duidelijk wordt wat er precies met het begrip bedoeld wordt;

is van oordeel dat:

1. het begrip delta-clusters nadere uitleg behoeft,
2. het onderzoek naar een eventuele

invoering van delta-clusters nadere uitwerking behoeft,

3. bij het onderzoek naar en de experimenten met delta-clusters de haalbaarheid voortdurend in het oog gehouden dient te worden;

spreekt als haar mening uit, dat zowel het begrip als het onderzoek naar de eventuele invoering van delta-clusters duidelijker uitgewerkt in het beleidsprogramma opgenomen dient te worden;

verzoekt het Hoofdbestuur hiervoor zorg te dragen en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 13

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de concepttekst zich uitspreekt a. tegen het aannemen van een geheel nieuwe staf voor de open universiteiten,
- b. voor het aannemen van een nieuwe staf voor de volwassenen-educatie,

2. deze situaties goed met elkaar vergelijkbaar zijn en het argument voor een aparte staf van de volwassenen-educatie namelijk het grote tekort aan arbeidsplaatsen in het onderwijs, evenzeer opgaat als argument voor een aparte staf voor de open universiteiten;

is van oordeel dat zowel de kwaliteit van de open universiteiten als de werkgelegenheid in het onderwijs gebaat is met een aparte staf;

spreekt als haar mening uit, dat ook de open universiteiten een aparte staf krijgen,

verzoekt het Hoofdbestuur dit standpunt in de herziene versie op te nemen, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 15

Indiëners: H. Robinson e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

is van mening dat

een samen schoolgaan in onze in veel opzichten snel uit elkaar groeiende samenleving van buitengewoon belang is.

Het beleid van D'66 dient er daarom op gericht te zijn voorrang te geven aan behoud en uitbreiding van het openbaar onderwijs,

verzoekt het hoofdbestuur de onderwijsparagraaf in deze zin te wijzigen, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 16

Indiëners: Joh. de Weerd e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, afd. 3 Onderwijsstructuur /9. Voortgezet onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering

bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat onderwaardering van bepaalde vaardigheden niet het gevolg is van genoten onderwijs, maar voortkomt uit de benadering van dat onderwijs door de maatschappij;

voorts overwegende dat op dit moment geen duidelijke gegevens voorhanden zijn over de relatie tussen de maatschappelijke positie van ouders en de schoolkeuze van hun kinderen;

in aanmerking nemend dat de experimenten met de middenschool t.a.v. de beoogde maatschappelijke en pedagogisch-didactische resultaten teleurstellend verlopen; voorts in aanmerking nemend dat over de kosten van experimentele invoering van volledig geïntegreerd onderwijs in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs geen enkele hoopgevende indicatie aanwezig is; besluit

de paragrafen 3. Onderwijsstructuur en 9. Voortgezet onderwijs terug te wijzen voor nadere bestudering naar de landelijke werkgroep Onderwijs,

en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 21

Indiëners: M. van Egten-Kool e.a.

Woordvoerder: M. van Egten-Kool.

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

- een beleidsprogramma voor een ieder zo duidelijk mogelijk dient weer te geven welke de beleidsvoor-nemens van de partij zijn,
- het nodeloos gebruik van moeilijke woorden in onze beleidsprogramma's afbreuk doet aan de leesbaarheid c.q. toegankelijkheid daarvan,

is van oordeel dat - de tekst van het heden door ons te bespreken onderwijs-programma op vele punten vereenvoudigd zou kunnen worden, zonder dat dit inhoudelijk gewijzigd wordt,

en verzoekt het Hoofdbestuur - de uiteindelijke tekst van dit programma, en van alle onder haar verantwoordelijkheid verschijnende publikaties, kritisch te doen beschouwen in het licht van bovenstaande overwegingen, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 22

Indiëners: R. Detiger e.a.

Woordvoerder: R. Detiger.

Onderwerp: Onderwijs, Hoofdstuk 8, deel 3.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

- a. onderzoek naar en formulering van leerplannen t.b.v. het onderwijs op dit moment zowel ten a. taakstelling van de Stichting Leerplanontwikkeling en daaronder ressorterende Commissies Modernisering

Leerplan behoren,

b. een dergelijke situatie slechts leidt tot dubblures van taakstelling en dus verspilling van gelden, is van oordeel dat

de Stichting Leerplan Ontwikkeling vervangen dient te worden door een commissie ter coördinatie van onderzoek naar en ontwikkeling van leerplanvernieuwing door de gezamenlijke universiteiten van Nederland,

spreekt als haar mening uit dat SLO opgeheven dient te worden ten gunste van de wetenschappelijke taak der universiteiten,

draagt op aan het Hoofdbestuur al die stappen te ondernemen die tot genoemd doel kunnen leiden, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 23

Indiëners: Netty Hollaar e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

van mening zijnde dat

- in het voorgestelde Hoofdstuk Onderwijs van het Beleidsprogramma (en in het bijzonder in paragraaf 3) de tekortkomingen van het huidige systeem te eenzijdig geweten worden aan de structuren,

- het daarom onjuist is alle heil te verwachten van een doorbreking van die structuren,

- het genoemde hoofdstuk ten onrechte voorbijgaat aan recente ontwikkelingen op het terrein van de onderwijsmethodieken, die meer uitzicht bieden op de bevrediging van zowel de individuele als de maatschappelijke behoeften, omdat zij de wisselwerking tussen individu en omgeving centraal stellen, draagt het Hoofdbestuur op nader te onderzoeken of in het licht van het systeem van het „Levend Leren”, ook wel genoemd de methode van de thematische interactie, te komen in tot een nieuwe beleidslijn voor het onderwijs, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 24

Indiëners: Joh. de Weerd e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, afd. 6 Beheer en Democratisering, afd. 9 Voortgezet Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegend dat door het teruglopend aantal leerlingen het aantal arbeidsplaatsen in het voortgezet onderwijs zal afnemen en dat daardoor de concurrentie tussen scholen zal toenemen,

voorts overwegend dat deze concurrentie niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van het onderwijs, wijzend op het grote aantal uitgetreden, maar beschikbare onderwijsmensen, in aanmerking nemend de waarde van decentralisatie van het onderwijsbeleid en de eigen verantwoor-

delijkheid van de school, spreekt uit dat het gehele examen (S.O. + C.S.E.) onder toezicht dient te staan van rijksgecommitteerden, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 25

Indieners: J. de Reydt e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen op 20 sept. 1980 te Hoogeveen, van mening dat er te veel moeilijke woorden staan in Congresstuk ECD 1, deel 3, Hoofdstuk 8, verzoekt de Programmacommissie de moeilijke woorden in voornoemd congresstuk zoveel mogelijk te vervangen door „normale” Nederlandse woorden, en gaat over tot de orde van de dag.

Amendement 188

Indieners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2 - 2de kolom
Regels 15 t/m 19 („Wel kunnen . . . . . worden”) schrappen.

Amendement 189

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2a
Uit de eerste zin schrappen: „behoudens de eigen bijdrage.”

Amendement 190

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2a
In de zin beginnend met „Dit is uitsluitend . . .” wordt na het woord „financieringsmodel” tussengevoegd:
„het dient ter berekening van het bedrag, dat als „lump-sum” aan de instellingen wordt toegewezen en”

Amendement 191

Indieners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: par. 12.3, 2de alinea
„6de regel t/m 11de regel („Het is echter . . . tertiaire fase.”):
schrappen.

Amendement 192

Indieners: De Blank e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.3, 3de alinea
3de alinea schrappen („De quartaire . . . . . O&W verband)

Amendement 193

Indieners: Beek e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.3
Aan het eind van deze sub-paragraaf wordt toegevoegd:
„Na de quartaire fase (wat impliceert dat het leerrecht van 6 jaar

volledig opgesoupeerd is) heeft men evenveel recht op educatief verlof.”

Amendement 194

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4, 2de alinea.
Toevoegen aan de laatste zin:
„en zo mogelijk deel kunnen hebben aan het onderzoek.”

Amendement 195

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.4, 5de alinea
5de alinea, beginnend met „Bovendien is D'66 . . . . .” en eindigend met” te . . . . . worden besproken,, wordt vervangen door
„D'66 is van mening dat, in het licht van een samenhangend onderzoek- en innovatiebeleid de instellingen over hun onderzoeksprestaties en -plannen verantwoording naar de overheid dienen af te leggen.”

Amendement 196

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
betreft: Par. 12.4, 6e alinea
6de alinea, tussen de zin eindigend met „. . . . . worden geregeld.” en die beginnend met „Versterking . . . . .”, wordt de volgende zin toegevoegd:
„Ten aanzien van de rijksbijdrage aan de instellingen is D'66 van mening, dat deze ongedeeld dient te blijven en dat eventuele verdeling een taak is van de instellingen zelve.

Amendement 197

Indieners: Dieperink e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4, 6de alinea
Paragraaf 12.4, 6de alinea vervangen door:
„D'66 is van mening dat de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek sterk gebaat is bij een verschuiving van de huidige opslag financiering (eerste geldstroom) naar een financiering van het onderzoek via een landelijke ZWO-achtige organisatie (tweede geldstroom). Alleen op deze wijze kan een structuur tot stand worden gebracht noodzakelijk voor een kritische evaluatie van het gehalte van het onderzoek, waarbij aspecten van maatschappelijke relevantie, kwaliteit en kosten afgewogen kunnen worden.”

Amendement 198

Indieners: Soetenhorst e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4 toevoegen:
Aan par. 12.4 „Onderzoek dient bij voorkeur verricht te worden door van de overheid onafhankelijke instellingen, zoals de universiteiten. Er dient een beroepscode te worden ontwikkeld voor de onderzoeker die gebruik maakt van „menselijk materiaal.”

Amendement 199

Indieners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft Par. 12.6.
„ligt de eerste prioriteit . . . . . te bevoordelen,” vervangen door:
„liggen voor D'66 de prioriteiten bij de besteding van onderwijsgeld en in datgene dat reeds in par. 1 van dit hoofdstuk is genoemd.
Knelpunten bij het HBO moeten worden opgelost als prioriteit binnen het hoger onderwijs.”

Amendement 200

Indieners; Bresters e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.6
Pagina 6, eerste kolom
In de voorlaatste alinea, (die begint met „Een reële minlijn . . .”) vervalt:
„althans de voor onderwijs toegevoerde middelen.”

Amendement 201

Indieners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.6.
Pagina 6, eerste kolom, par. 12.6, laatste zin
Laatste zin par. 12.6. wordt als volgt gewijzigd:
D'66 is van mening dat hoe dan ook het verminderen van het Nederlandse onderzoekspotentieel zeer onverstandig is. De gestage daling van het percentage uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling als deel van het B.N.P. zoals we die sinds het einde van de tweede wereldoorlog hebben gezien, moet worden omgeboegen. De overheid heeft hier een voorbeeldfunctie die zij via de financiering van het W.O. kan uitoefenen.

Amendement 202

Indieners: Van Dalen e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.2, 12.3 en 12.6.
Par. 12.2 (financiering), 12.3 (financiering) en 12.6 schrappen, waarbij het Hoofdbestuur wordt opgedragen deze teksten te herschrijven en in overeenstemming te brengen met 8.1, 8.1.1., 8.1.2, 8.1.3 en „Toegankelijkheid” (financiering), alsmede 7. („Financiering”)

Amendement 203

Indieners: Daerena e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs par. 12.6.
Pagina 6, eerste kolom, par. 12.6
Aan par. 12.6, voorlaatste alinea, toevoegen:
M.b.t. de nul- of min-lijn zal een uitzondering worden gemaakt voor de afdeling I.T. (intensive treatment) van het Ac. ziekenhuis te Groningen. Deze afdeling van de chirurg- kliniek zal zodanig van de benodigde materialen worden voorzien, dat het in het algemeen niet nodig is geplande operaties en m.n. hartoperaties uit te stellen wanneer verkeersslachtoffers worden binnegebracht.
Het A.Z. te Groningen weigert praktisch nooit verkeersslachtoffers, ook

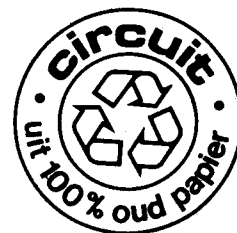
al omdat er altijd een goede bemanning aanwezig is. Het lijkt meer dan wenselijk voor deze slachtoffers altijd enkele bedden op een I.T. afdeling in reserve te houden, zodat het normaliter niet meer voor kan komen, dat geplande operaties worden uitgesteld, soms zelfs vaker dan één keer.

Motie 26

Indieners: Van Dalen e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: studieloon o.a.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen op 20 sept. 1980 te Hoogeveen, nodigt het Hoofdbestuur uit om al dan niet in samenwerking met de SWB een totaalvisie te ontwikkelen m.b.t. financiering en studieloon in relatie tot de latere inkomenspositie van afgestudeerden. en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 27

Indieners: Detiger e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: financiering onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980, overwegende dat de financiering van de tertiaire en quartaire sector in par. 12.2, 12.3 en 12.6 van ECD 1 onvoldoende dekingsmogelijkheden geeft voor de realisering van het totale beleidsprogramma Onderwijs; is van oordeel dat de overwegingen van spreiding der lasten, als aangegeven onder 12.3 voor alle beroepsgericht eindonderwijs overwogen dient te worden; spreekt als haar mening uit dat er in het beleidsprogramma Onderwijs één hoofdstuk gewijd dient te worden aan de financiering en bekostiging van het tertiair en quartair onderwijs, waarin het de onderdelen m.b.t. financiering uit 12.2 en 12.3 ondergebracht worden, met inachtneming van voorgaande overwegingen en oordelen; verzoekt het Hoofdbestuur het beleidsprogramma dienovereenkomstig te herzien, en gaat over tot de orde van de dag. ■

Het tertiaire en quartaire onderwijs

12.1. Algemeen

„Recht op Onderwijs” is een veel gehoorde strijdkreet, waaraan men echter meestal verzuimt een praktische inhoud te geven. D'66 is van mening, dat een onbeperkt recht op het gebruik van onderwijsvoorzieningen niet realistisch is. In de eerste plaats wordt het ingeperkt doordat er van de kant van de gebruiker prestaties tegenover dienen te staan, in de tweede plaats is geen onbeperkt beroep op gemeenschapsgelden mogelijk.

D'66 geeft dan ook de voorkeur aan het gebruik van de term leerrecht (zie par. 2) en de volgende paragrafen geven een eigen uitwerking daarvan op het gebied van het post-secundaire onderwijs, zoals dat er in de visie van D'66 uit zou moeten zien.

Na het beëindigen van het secundair onderwijs beschikt ieder in principe over het recht om gedurende zes (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) jaren aan het hoger onderwijs deel te nemen, waarvoor in dit verband tertiair onderwijs zal worden gebruikt. Het meest vergaand in dit verband zou het recht zijn om aan iedere gewenste instelling in iedere gewenste studierichting een opleiding te krijgen. Helaas is een dergelijk vergaande voorziening uit gemeenschapsgelden niet altijd te verwezenlijken, zodat soms beperkingen noodzakelijk zullen zijn. Dit doet echter niet af aan het streven om in zo veel mogelijk gevallen aan iedereen de mogelijkheden te geven zijn of haar capaciteiten zo veel mogelijk te ontwikkelen. Met kracht zal derhalve gestreefd moeten worden naar de opheffing van de numerus fixi in het hele tertiair onderwijs.

Het hierboven vermelde tertiair onderwijs omvat in principe het huidige W.O. en het H.B.O. met een nadruk op de beroepsopleiding. Voor sommige beroepen kan een nog verdergaande opleiding nodig zijn. Daarvoor dient het z.g. quartair onderwijs, waartoe men in de visie van D'66 toegang kan krijgen d.m.v. sollicitatie naar een beperkt aantal plaatsen, en dan ook eerder als werknemer dan als student moet worden beschouwd.

Deze tweedeling wordt niet alleen door financiële argumenten ingegeven. Ook de dringende behoefte om H.B.O. en W.O. te integreren en de specifieke wetenschappelijke opleidingen te versterken spelen hierbij een rol.

12.2. Het tertiaire onderwijs

Er bestaat een leerrecht in de tertiaire fase voor hen, die het voortgezet onderwijs – de secundaire fase – hebben voltooid.

Dit leerrecht strekt zich uit over een periode van zes jaren en heeft betrekking op wat de tertiaire fase zal worden genoemd en dus globaal gezien samenvalt met het huidige we-

tenschappelijke onderwijs en hoger beroepsonderwijs.

Het houdt in, dat ieder die voldoende prestaties levert gedurende maximaal zes jaren van de onderwijsvoorzieningen gebruik mag maken. Het houdt echter evenzeer in, dat er een studiefinancieringsstelsel moet bestaan, zodanig dat er voor niemand onoverkomelijke barrières zijn om van zijn recht gebruik te maken. Het bestaan van een leerrecht als hier geformuleerd vereist dat iedere student in de gelegenheid wordt gesteld om, onafhankelijk van zijn ouders, zijn leerrecht uit te oefenen. De beperktheid van de financiële middelen noopt tot prioriteitenstelling: dat een toelage wordt verstrekt waar de ouderlijke bijdragen ontbreken of tekort schieten heeft hoogste prioriteit. Het streven blijft echter om de ouderlijke bijdrage te elimineren. Dit zal tevens afschaffing betekenen voor de kinderbijslag voor die groep. De inschrijvingsduur in het tertiaire onderwijs is daarmee dus vastgesteld op maximaal zes jaar. Van de instellingen die het tertiaire onderwijs verzorgen (de universiteit en HBO-instellingen) mag worden verlangd dat zij cursussen ontwerpen die binnen deze periode kunnen worden voltooid. In de praktijk zal dat in meerderheid resulteren in vierjarige cursussen, maar bevorderd moet worden, dat er ook kortere en langere cursussen zullen zijn aansluitend bij de gedifferentieerde instroom die het tertiair onderwijs kenmerkt, d.w.z. aansluitend bij de verschillende begaafdheden en interesses van de student.

Het geheel van de door de instellingen te ontwerpen cursussen dient tevens te passen in een te ontwikkelen stelsel van wederkerend onderwijs met een te voorziene groei van de deelname van volwassenen aan het tertiaire onderwijs. Met name kortere cursussen kunnen daartoe bouwstenen leveren. Hoofddoel is een pluriform, samenhangend en flexibel stelsel dat kan aansluiten bij zoveel mogelijk individuele capaciteiten en behoeften van de studenten enerzijds, en de veranderende behoeften van de maatschappij en de ontwikkelingen in wetenschap en technologie anderzijds.

Binnen dit stelsel moet veel aandacht worden besteed aan verruiming van de overstapmogelijkheden.

Een kaderwet Hoger Onderwijs, die het huidige WO en HBO omvat, is daartoe vereist. Daarbij is op korte termijn een verwijzingsmechanisme nodig, dat gekoppeld is aan een propaedeutische met een inschrijvingsduur van maximaal twee jaar. Een dergelijke propaedeutische mag niet ontgaan in een universitair brugjaar, dat te algemeen van aard is – dat zou ook de zin ontnemen aan de keuzepakketten van de eindexamens VWO-HAVO – en moet oriënterend en representatief zijn voor de gekozen

richting.

Indien men na uiterlijk één jaar besluit een verkeerde keuze te hebben gedaan dan moet een nieuwe start mogelijk zijn d.w.z. men heeft dan nog één keer een leerrecht van zes jaar voor een nieuwe studie in het tertiair onderwijs.

D'66 moedigt ten sterkste de ontwikkeling van multidisciplinaire en interdisciplinaire cursussen aan. De totstandkoming daarvan, mits korter dan of gelijk aan vier jaar, moet worden gestimuleerd. De samenwerking tussen de universiteiten onderling en die met buitenlandse universiteiten moet ook op dit punt worden verbeterd. Ook zouden experimenten in de richting van cursussen van meer algemeen vormende aard moeten worden uitprobeerd. Hierbij kan aansluiting gevonden worden bij de algemene (of vrije) varianten zoals die door een aantal subfaculteiten bij de vorige herprogrammeringsronde zijn geëntameerd.

„Bij voldoende prestaties geeft ieder der door de instellingen geprogrammeerde cursussen recht op een diploma waarop de samenstelling van het studiepakket is vermeld. In het W.O. kan daarbij voor de vierjarige cursussen de naam doctoraaldiploma desgewenst gehandhaafd blijven, het keuzepakket van een langere cursus kan daarop worden bijgeschreven.

Het brede scala van mogelijkheden dat D'66 in het tertiaire onderwijs voorstaat, maakt het ongewenst om aan één daarvan als civiel effect een titel toe te kennen. D'66 zou dan ook alleen de doctorstitel willen handhaven en aan geen der tertiaire diploma's een titel willen verbinden”.

12.2a Het financieringsmodel

Het tertiair onderwijs wordt behoudens de eigen bijdrage uit de algemene middelen bekostigd. Het financieringsstelsel naar de instellingen toe gaat uit van een verdeling van de ingeschreven studenten over de diverse cursussen, die er als volgt uitziet: Plusminus 60% volgt de vierjarige cursussen, plusminus 20% een kortere cursus en maximaal 20% tot de langere cursussen.

Bij de berekening van de rijksbijdrage volgens dit model wordt uiteraard rekening gehouden met het feit dat van de studenten die de vierjarige cursussen volgen, slechts een deel deze ook in 4 jaar zal afronden en dat de overigen daar 5 of zelfs zes jaar over zullen doen. Iets dergelijks geldt voor de kortere en de langere cursussen.

Dit uitsluitend een financieringsmodel: het staat de instellingen vrij hun studiemogelijkheden anders in te richten, maar daaraan kunnen geen aanspraken op extra middelen worden ontleend. Wel kunnen instellingen, die er in slagen kortere cursussen met de verlangde ci-

viele effecten te organiseren, daarvoor gepremieerd beloofd worden. Bevorderd moet tenslotte worden dat het leerrecht niet meteen tot de volle zes jaren wordt opgesoupeerd. Hierbij moet dus het eerder-ophouden aantrekkelijk worden gemaakt, bijvoorbeeld door voorkeursrechten op betaald educatief verloop enz.

12.2b De gelijkwaardigheid van de opleidingen

Dit hangt samen met de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen en dient door henzelf in het kader van landelijk overleg binnen hetzelfde type onderwijs te worden geconcretiseerd.

De in dit beleidsprogramma neergelegde gedachten betekenen een erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen voor de uitvoering van hun onderwijstaken, binnen de door regering en parlement gestelde kaders. Gevolg is, dat verschillen tussen de instellingen kunnen ontstaan.

Een zekere concurrentie tussen de instellingen lijkt D'66 daarbij niet ongezond, hoewel deze uiteraard niet de omvang van die tussen commerciële instellingen dient aan te nemen. De optredende verschillen stellen wel hogere eisen aan de voorlichting van a.s. studenten. Het beleid dient er voorts op gericht te zijn, dat aan de instellingen gelijkwaardige (en dat is niet hetzelfde als gelijke) ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Het beleid zal er toe moeten leiden, dat de opleidingen op hetzelfde vakgebied, hoewel ongelijk, toch qua niveau gelijkwaardig zijn.

Het Academisch Statuut wordt thans ten onrechte geacht daarvoor waarborgen te leveren. In de structuur zoals D'66 voorstaat is er in dit opzicht geen plaats meer voor het A.S. De overheidsbemoeyenis met het tertiaire onderwijs is dus beperkt. De overheid schrijft geen uniforme cursuduren voor, heeft geen inhoudelijke bemoeyenis met de programma's, stelt uitsluitend globale eisen van deugdelijkheid. De middelen worden aan de instellingen beschikbaar gesteld via een systeem van meerjarenafspraken met het boven-geschetste financieringsmodel, waarbinnen de instellingen een grote vrijheid bezitten om in onderling overleg hun onderwijs in te richten. Een inspectiestelsel voor het hoger onderwijs wordt door D'66 niet a priori uitgesloten, daarbij gaan de gedachten echter eerder uit naar een ombudsfunctie dan naar een controlerende functie voor de „inspecteur”.

12.3. Het quartaire onderwijs

Na het verstrijken van de periode waarin men recht kan laten gelden op onderwijs (d.i. tot en met het tertiaire

onderwijs), kan op grond van gebreken capaciteiten volgens vastgestelde normen toegang worden verkregen tot het quartaire onderwijs.

Sollicitaties naar de beschikbare plaatsen is daarvoor een goede methode. Voorwaarde voor een stelsel als hier beschreven, is uiteraard dat er ook voor afgestudeerden uit het tertiaire onderwijs voldoende perspectieven in de maatschappij zijn. Dat is niet alleen een kwestie van kwaliteit van de tertiaire opleidingen, maar evenzeer van wijzigingen in de appreciatie van hogere opleidingen door de maatschappij. Er zijn voldoende aanwijzingen dat ook nu reeds een dergelijke wijziging in gang is gezet: het automatisme „afgestudeerd geeft hoog-betaalde positie” brokkelt meer en meer af, en steeds meer afgestudeerden zijn werkzaam op gebieden waar hun specifieke opleiding nauwelijks op afgestemd is. Deze multi-inzetbaarheid stelt eisen aan de opzet van tertiair onderwijs.

Het quartaire onderwijs dient in de visie van D'66 – zoals gezegd – voor de opleiding van hooggekwalificeerde onderzoekers en voor beroepen waar een voortgezette opleiding absoluut noodzakelijk is. Het is echter niet langer zinvol om ervan uit te gaan dat iedereen recht op een dergelijke voortgezette opleiding zou moeten hebben. Vandaar de beperking van het leerrecht tot tertiair onderwijs.

Het quartaire onderwijs wordt in de visie van D'66 sterk bepaald door de behoeften vanuit de maatschappij. Het is dan ook de bedoeling om deze fase apart te financieren en het is niet vanzelfsprekend dat dit steeds door O en W zou moeten gebeuren. De opleiding van bepaalde medische beroepen bijvoorbeeld zou zeer wel onder Volksgezondheid kunnen vallen. Voor de techniek, de landbouw, rechten, enzovoorts geldt wellicht iets dergelijks. De opleiding van onderzoekers en leraren is uiteraard wel aan O & W verbonden. Ook inhoudelijke en geldelijke inbreng van andere maatschappelijke organisaties dient niet a priori te worden uitgesloten. Het is niet noodzakelijk-kerwijs zo, dat alle quartaire opleidingen als vervolg op een tertiaire opleiding aan dezelfde instelling moet kunnen worden gedaan. Immers moet juist bij wetenschappelijke onderzoekers de mobiliteit en zelfs de migratie worden bevorderd. Tenslotte merken wij op dat het quartaire onderwijs zich afspeelt in een werkgever-werknemerrelatie (zie par. 12.1) en dat om die reden het overbodig is een termijn hiervoor vast te leggen.

12.4 Het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten

De beoefening van wetenschappelijk onderzoek voor de student vindt voornamelijk plaats in het quartaire onderwijs.

Binnen het tertiaire onderwijs, voorzover het de wetenschappelijke

richtingen betreft, dient het onderwijzend personeel daadwerkelijk betrokken te zijn bij de wetenschapsbeoefening en moeten de studenten kennis kunnen maken met onderzoeksmethoden.

Ook voor de docenten in de tertiaire fase dient dus onderzoeksruimte te bestaan.

Inhoudelijk dient het onderzoek door de daartoe geëigende organen te worden bepaald. In de visie van D'66 zijn dat de (sub-)faculteiten. Ook hier is de inhoudelijke bemoeienis van de overheid ongewenst. Wel dient er een stelsel te worden ontworpen waarbij verantwoording van voor onderzoek beschikbaar gestelde gelden wordt afgelegd: verticaal (de financiële verantwoording binnen de instelling), en horizontaal (naar de vakgenoten).

Bovendien is D'66 van mening dat, in het licht van een samenhangend onderzoeks- en innovatiebeleid, de gezamenlijke instellingen over hun gezamenlijke onderzoeksprestaties en -plannen verantwoording in de richting van het Rijk dienen af te leggen als onderdeel van de besluitvorming omtrent de omvang van het begrotingsbedrag voor onderzoek. Resultaten hiervan dienen in het Parlement te worden besproken.

De afstelling van instellingsonderzoeksplannen en landelijke disciplinewijze planning moet via onderhandelingen tussen minister en instellingen in meerjarenafspraken worden geregeld. Versterking van de tweede geldstroom ten koste van de eerste wordt niet zonder meer afgewezen. Wel dient dit met de instellingen te worden besproken in het kader van het eerder genoemde „onderzoeksoverleg”.

12.5 Bestuursstructuur

D'66 is van mening dat allen die aan een instelling van WO of HBO zijn verbonden – daaronder begrepen de studenten – betrokken moeten kunnen zijn bij de wijze waarop deze instelling wordt bestuurd. De mate van participatie bij de verschillende aspecten van bestuur en beheer kan echter voor de verschillende geleidingen variëren. Zo zal men de studenten in de tertiaire fase vooral sterk dienen te betrekken bij onderwijszaken, maar zal hun inbreng bij het personeelsbeleid en onderzoeksaangelegenheden niet noodzakelijk-kerwijs zo groot behoeven te zijn. Voorkomen moet worden dat aan een instelling die zowel tertiair als quartair onderwijs verzorgt, bestuur en beheer van beide losgekoppeld raakt.

In het voorgestane stelsel van hoger onderwijs wordt de taak van besturen en raden zwaarder: zij dienen inhoud te geven aan hun specifieke verantwoordelijkheden; C.v.B. en U.R. naar de minister, (sub-) faculteitsraden en besturen naar hun eigen instelling en naar andere besturen en raden op hetzelfde vakgebied. De ervaringen met de W.U.B. zijn nog dermate onvoldragen dat een

geheel nieuwe wet op het W.O. vooralsnog prematuur geacht wordt. Voor het HBO is het gewenst een dergelijke structuur op te zetten en dit te regelen in een kaderwet voor het HBO. De spreiding van dit HBO over enkele honderden instellingen, alsmede de verzuilde bestuursstructuur in delen ervan vormen daartoe een ernstige hindernis. Samenwerkingsvormen zijn niet alleen financieel onontkoombaar, zij zijn ook zeer gewenst om het HBO een rol gelijkwaardig aan die van de instellingen van WO te laten spelen.

12.6. Planning en financiële ruimte

Een kaderwet als net genoemd zal zich moeten richten op meerjarenafspraken tussen minister en instellingen, waar de minister de verplichting heeft voor de periode van verscheidene jaren een ontwikkelingsplan voor het WO op te stellen. Dit ontwikkelingsplan behoeft parlementaire goedkeuring. Als hoofdpunten van een dergelijk ontwikkelingsplan kunnen worden genoemd:

1. ontwikkelingen die globaal gesproken vanuit een maatschappelijk perspectief in universitair onderwijs en onderzoek gewenst zijn;

2. de hoeveelheid middelen die voor de verschillende taken van het VWO beschikbaar zal kunnen komen.

Iedere herstructurering van het hoger onderwijs zal gezien de economische situatie moeten geschieden binnen strakke financiële kaders. Gezien immers de gigantische operaties die op stapel staan in onderwijsgebieden die voor veel grotere groepen van de bevolking van belang zijn – zoals de invoering van de nieuwe basisschool, de vernieuwing van het voortgezet onderwijs (bijvoorbeeld het geïntegreerde voortgezette onderwijs) enz. – en die vooral verbetering van de situatie voor de kansarmen beogen, ligt de eerste prioriteit bij de besteding van onderwijsmiddelen voor D'66 niet in het hoger onderwijs. Binnen dit hoger onderwijs zijn er volgens D'66 voldoende redenen aanwezig om voorlopig het HBO te bevoordelen. Genoemd mogen worden: de achtergebleven infrastructuur van het HBO (vergl. HBO-Raad met Academische Raad), de inschrijvingsbeperkingen bij het HBO, enz.

Een reële achteruitgang van de middelen voor het WO is derhalve vermoedelijk noodzakelijk, althans voor de voor onderwijs toegewezen middelen. D'66 hecht echter groot belang aan het wetenschappelijk onderzoek, het toegepaste, maar vooral het zuivere, omdat daaruit de instrumenten voor innovatie afkomstig zullen zijn zonder welke de welvaart in dit land niet kan worden gewaarborgd.

De wijze van financiering (zie hierboven) kan wel ter discussie komen.

12.7. De Open Universiteit

D'66 is voorstander van een zelfstandige Open Universiteit, waarvan zij een nuttige onderwijsvernieuwend invloed op het bestaande WO verwacht naast de vervulling van de sociale doelstelling: het bieden van volwaardig tweede kans onderwijs op tertiair niveau. D'66 meent dat de bestaande instellingen van wetenschappelijk onderwijs de komende jaren de handen meer dan vol zullen hebben aan de inhoudelijke en bestuurlijke herstructurering. Derhalve is het voorlopig niet verstandig om het open hoger onderwijs aan deze instellingen toe te vertrouwen, maar verdient het de voorkeur daarvoor eerst een „niet-belaste” instelling in het leven te roepen. Dat betekent niet zonder meer dan deze instelling volledig nieuw van personeel zou moeten worden voorzien. Aan de huidige instellingen is voldoende enthousiaste staf te vinden, die op detachingsbasis aan de Open Universiteit kan meewerken. De Open Universiteit vraagt dan alleen een betrekkelijk kleine vaste kern. Zo kunnen de resultaten op het gebied van de onderwijsvernieuwing ook overdraagbaar gemaakt – en gaandeweg ook reeds overgedragen – worden ten bate van de bestaande instellingen van wetenschappelijk onderwijs. ■

Congresverslag

Utrecht nabeschouwd

door Frans Rogier

De 28e ALV van D'66 kan in meerdere opzichten als een bijzonder congres worden beschouwd. Het aantal betalende bezoekers bedroeg 1439, welk aantal waarschijnlijk tot op heden, maar zeker sinds de herleving in 1976 nooit werd gehaald.

Ook een bijzonder congres, omdat zelden de storm vooraf zo hoog opstak en tijdens het congres zo snel bleek te luwen.

Zo verhit als de discussies binnen brede lagen van D'66 over de modernisering van de kernwapens gevoerd werden, zo onderkoeld reageerde uiteindelijk het congres. Nadat een lange rij sprekers aan de algemene ronde voor de omstreden paragraaf 4.4. hadden deelgenomen, kwamen de belangrijkste argumenten in stemming. Toen bleek dat Suzanne Bischoff's naam in de geschiedenis van D'66 verbonden zal blijven aan deze ALV, waarop haar amendement 1577 met vrij grote meerderheid werd aangenomen. Daarmede liep dit congres eigenlijk met een sissert af. De slottoespraak van Jan Terlouw, die op grond van een motie van orde pas na afloop van het agendapunt Vrede en Veiligheid werd gehouden, kon het congres nog wel tot applaus brengen, maar vormde kennelijk geen hoogtepunt meer toen de spanning eraf was.

Op vrijdagavond 31 oktober heeft het congres zich zeer uitvoerig beziggehouden met het sociaal-economisch beleid van D'66. Helaas was de beschikbare tijd en de verlenging tot 12 uur onvoldoende om de schier eindeloze stroom amendementen te behandelen, zodat de congresvoorzitters de ALV moesten voorstellen op zaterdagmorgen eerder te beginnen om de achterstand in te lopen. Vooral door het uitvallen van de rede van Aar de Goede, die nog niet voldoende van een zware operatie hersteld was om het congres toe te spreken, slaagde de overigens voortreffelijke congresleiding erin om tegen lunchtijd de agenda weer bij te houden.

Inmiddels waren de algemene politieke moties, het Huishoudelijk Reglement en het Sociaal-Economisch beleid behandeld en hadden de bestuurskandidaten zich aan het congres gepresenteerd. Ondanks verwoede pogingen lukte het de fungerende congresvoorzitter Wim Dik niet om 's middags het tijdschema te handhaven, zodat toch de behandeling van een aantal moties en amendementen inzake Vrede en Veiligheid moest worden verdaagd. Toen Henk Zeevalking omstreeks 18.00 uur de ALV sloot, ging het congres als een nachtkars uit. Voor velen was deze 28e ALV

een goed congres, maar een lange zit, voor anderen echter een enigszins teleurstellend congres omdat hun visie niet door de ALV werd gedeeld.

Velen hebben tijd noch moeite gespaard om deze ALV soepel en vlot te laten verlopen. Vooral de congresleiding heeft zich op voortreffelijke wijze van haar moeilijke taak gekweten. Ook de leden van de stemcommissie en de notulencommissie en de tientallen congresmedewerkers, zowel de vrijwilligers van de afdeling Utrecht als de medewerkers van het landelijk secreta-

riaat, de SWB en het PSVI, hebben weer een onmisbare bijdrage aan het welslagen van dit congres geleverd.

Desondanks verliep bij de organisatie van dit congres niet alles vlekkeloos; bij de voorbereiding werden géén extra voorzieningen voor gehandicapten getroffen en werd verzuimd mede te delen hoe de Vee-markthallen met openbaar vervoer te bereiken zijn. Aan mijn opvolger de taak om bij de volgende congressen dergelijke omissies te vermijden.

Elders in deze en in de volgende Democraat zullen korte verslagen van de diverse agendapunten worden opgenomen. ■

Congresverslag sociaal-economisch beleid

door Hein van Oorschot
vice-voorzitter politiek

De grote hoeveelheid amendementen bij het hoofdstuk Sociaal-Economisch beleid voor het Beleidsprogramma (meer dan 150) kon iedereen aan het begin van het congres laten twijfelen aan de haalbaarheid van de afhandeling ervan. Dat dat toch gelukt is, is te danken aan een gedisciplineerd werkende vergadering, de doortastende congresleiding en aan het feit dat ruim 50 amendementen redactioneel van aard waren (en dus niet hadden hoeven te worden behandeld).

Van de ongeveer 100 wel behandelde amendementen is het natuurlijk onmogelijk ze alle te bespreken. Hieronder wordt dan ook alleen een aantal belangrijke beslissingen weergegeven. Dat hiermee niet

allen die zich hiervoor hebben ingezet tevreden worden gesteld, spijt me, maar is niet te voorkomen.

Het scheppen van deeltijdbanen heeft op korte termijn prioriteit als middel om meer banen beschikbaar te krijgen. Daarnaast moet er verder gestudeerd worden op andere mogelijkheden van arbeidstijdverkorting.

De individualisering van de fiscale behandeling kan leiden tot onrechtvaardigheden in de inkomensverdeling. Veel mensen maken immers deel uit van een grotere consumptie-eenheid. Op korte termijn moet besloten worden over de wijze waarop die onrechtvaardigheid moet worden ondervangen.

De prioriteiten in het economisch beleid zijn en blijven de versterking van de produktiestructuur, energiebesparende in-

vesteringen en de woningbouw. Dit verandert niet als een groeipercentage van 1,5% niet gehaald zou worden.

Het woord „profijtbeginsel” zal worden gemeden. Als zoiets wordt ingevoerd dan zal dat niet mogen gelden voor de collectieve voorzieningen in het algemeen, maar alleen voor bepaalde meer luxe-voorzieningen.

Er wordt geen garantie gegeven voor de handhaving van de minimum-inkomens. Het streven daarnaar is er wel, maar zekerheid geven houdt te weinig rekening met het mogelijk nog verslechterende economische perspectief. De zogenaamde netto-netto-koppeling (uitkeringen en minimum-inkomens) wordt noodzakelijk geacht.

Er wordt een onderzoek gedaan naar de verhouding van ambtenaren- en andere inkomens met het doel scheefgegroeide beloningen daaruit te halen. Hierbij worden alle inkomensbestanddelen betrokken. D'66 zal zich verzetten tegen de invoering van een basisinkomen voor iedereen.

Aandeelhouders krijgen slechts stemrecht als zij zich op een nader te bepalen wijze „financieel deelgenoot” van de onderneming maken.

De loonvorming moet achteraf voor de ontwikkeling van de ruilvoet worden gecorrigeerd, voor zover deze ontwikkeling ten minste invloed op de positie van het bedrijfsleven heeft.

De verschillen in de vrij beschikbare inkomens moeten zich binnen de 1:5-verhouding (minimum-maximum) bewegen.

D'66 vindt de VAD in elk van de nu voorgestelde varianten (globaal de CNV- en de FNV-variant) een monstrem. De SWB zal worden gevraagd nieuwe wegen aan te geven voor het afromen van overwinsten. De rente van hypotheekleningen mag slechts volledig aftrekbaar zijn voor leningen tot f 300.000,—. Dit bedrag wordt niet geïndexeerd.

Er moet een maatregelenpakket komen voor de juridische beschouwing van innovatie.

Het is nodig dat de provincies Sociaal-Economische Beleidsplannen opstellen op grond waarvan Rijksgeld gedecentraliseerd wordt naar de provincies toe.

De gelden van de institutionele beleggers moeten gedeeltelijk in de richting van risicodragende investeringen en de woningbouw worden gestuurd middels beleggingsrichtlijnen.

Het is mogelijk zijn om van „passende arbeid” te spreken als daarbij een inkomensachteruitgang optreedt. Een overgangsregeling is dan wel gewenst.

Ter bescherming van consumenten die een beroep doen op producentenaansprakelijkheid of -garanties moeten producenten een insolventiegarantieverzekering sluiten. ■

Congresverslag van de penningmeester

door Jan Prevoo

De partijbegroting voor 1981 (hoofdbegroting en deelbegrotingen) werd door het congres bij acclamatie aangenomen. Er waren geen moties en amendementen op ingediend. De belangrijkste pijlers voor het opstellen van de begroting, de contributieregeling en de regeling van de bijdragen aan de regio's, waren reeds door de voorjaars-ALV vastgesteld.

De sterke groeifase waarin de partij verkeert, heeft haar gevolgen op administratief, organisatorisch en financieel gebied. Het sterk verhoogde activiteitsniveau laat zich voelen in de portemonnee en verlangt structuren en consolideren, waar dit maar kan. Het is dan ook niet eenvoudig geweest de partijbegroting 1981 sluitend te krijgen en tevens reëel te houden. Een soms pijnlijke prioriteitenafweging gaat achter de begroting schuil. Het nog steeds toenemende deel van de lasten met een min of meer vast karakter, heeft de bezuinigingen vooral doen terecht komen bij de relatief geringe resterende variabele lasten. Bijvoorbeeld die ten behoeve van de publiciteit. Bij meevallende inkomsten, en dit zijn nu eenmaal hoofdzakelijk de contributie-inkomsten, zullen deze vooral de publiciteit ten behoeve van ledenwerfacties ten goede komen.

We zijn gegroeid van een partij met ongeveer 11.000 leden een jaar geleden, tot een partij met ongeveer 14.000 betalende leden op dit moment. Dit betekent nog steeds een

Waar gaat uw contributie naar toe? Het huishoudboekje van D'66

Naar verwachting zal over 1981 per D'66-lid gemiddeld f 70,- contributie worden betaald.

De besteding hiervan is als volgt gepland:	
Personeel secretariaat	f 19,34
Overige secretariaatskosten	9,34
Huisvesting	3,30
Hoofdbestuur en Adviesraad	2,42
Kosten congressen en schriftelijke stemmingen	2,73
Democraat	6,56
Publiciteit	2,86
Bijdrage aan regio's	12,-
Bijdrage aan Verkiezingsfonds	3,54
Bijdrage aan SWB	4,77
Bijdrage aan PSVI	2,45
Bijdrage aan PEAC	0,21
Bijdrage aan JOAC	0,27
Overige kosten	0,21

f 70,-

extreem lage organisatiegraad (= aantal leden: aantal potentiële kiezers). De begroting voor 1981 gaat uit van een verdere groei van ruim 3000 betalende leden, een ambitieus uitgangspunt. Het is de verantwoordelijkheid van alle leden, dat deze nieuwe D'66-ers er komen.

In de komende tijd zal in het kader van de verkiezingscampagne, intensiever dan ooit tevoren, een beroep op de leden worden gedaan, met als eerste doel om nieuwe leden te werven en natuurlijk ook om gelden voor het Verkiezingsfonds te verwerven. Leden en verkiezingen zijn nu eenmaal de twee pontons, waarop de partij drijft. Voor beiden gaat de partij een cruciaal jaar tegemoet. Uw contributiegeld zal harder dan ooit nodig zijn.

De penningmeester rekt op u!

P.S. Binnenkort worden u de acceptgirokaarten voor de betaling van de contributie 1981 toegezonden. U wordt verzocht uitsluitend hiervan gebruik te maken, mede omdat voor de contributies een apart girorekeningnummer is geopend, nr. 413.1966 t.n.v. Penningmeester contributierekening D'66. ■

Congresimpressies

door Stijn Verbeek

Het hoogtepunt was niet de rede van de fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Het hoogtepunt was ook niet de count-down van 1574 (IKV-standpunt) via 1602 (Gron. Friesl. Drente), 1578 en 1620 (minderheid H.B.) naar 1577 (Bischoff).

Het meest dramatische hoogtepunt vond ik het in stemming brengen van een voorstel van orde van partijlid Terlouw: „Moet Jan Terlouw vóór de stemming over hoofdstuk 4.4. aan het congres vertellen waar hij staat, en wat hij gaat doen als 1574, respectievelijk 1602 etc. door het congres wordt aangevaard?

Ik weet niet of één van de fotografen deze stemming heeft vastgelegd. Het was een historisch ogenblik. D'66 op zijn best. „Nee!” zei de partij. We zijn mondig genoeg om zelf een beslissing te nemen. Als jij daarna onze woordvoerder niet meer wilt zijn, dan zullen we dat wel horen. We waren sterk genoeg om jou te kiezen, we zijn ook sterk genoeg om je te laten gaan. Daar zat de partij. Dat was D'66. 1439 partijleden – en nog eens méér dan 100 officials en pers – ruim 1550 mensen dus, bijeengepropt in een ruimte waarin ik nooit meer wil vergaderen, maar wél een fantastische logenstraffing van het beeld dat de vaderlandse pers in de voorafgaande weken had opgehangen. Wie daar méér over wil lezen verwijs ik graag naar onze rubriek „De pers over D'66”. Marie Louise Tiesinga had deze keer de kluijjes voor het oprapen.

Terug naar het congres. Vrijdagavond: de sociaal-economische paragraaf. Je mag het rustig een hoofdstuk noemen en als er vrijdag al ruim 600 partijleden aanwezig zijn om daarover urenlang van gedachten te wisselen, dan moet dat Maarten toch goed doen. Hij moet dit beleid per slot in de Kamer verdedigen en hij is er als de kippen bij om – als het moet dwars tegen het hoofdbestuur in – zijn visie te verkondigen. Het feest is afgeschaft. Verlies? Nee, niet als je zaterdag weer om half tien moet beginnen. Maar we zouden natuurlijk het hoofdbestuur best kunnen uitbreiden met de „secretaris evenementen”. Die zou dan tenminste éénmaal per jaar een geweldige feest kunnen organiseren. Ik had me er zó op verheugd weer eens met al die geëmancipeerde vrouwen te mogen dansen. Emancipatie was overigens mét onderwijs al in september in Hoogeveen aan de orde. Dat hoofdstuk emancipatie werd daar met

zo'n voorbeeldige voortvarendheid aangenomen, dat de directie van „De Tamboer” overweegt de naam van het etablissement te veranderen in „De Majorette”. Onderwijs lag wat moeilijker. Er waren zo ongelooflijk veel amendementen dat het bestuur sprak van een communicatiestoornis, zoals u weet het beste excuus bij elke ruzie. Toch is alles afgepraat, behalve het hoofdstuk over het tertiaire onderwijs. Dat kunt u, als u dat wilt, nog in zijn geheel afstemmen in Dordrecht. Chel heeft overigens intussen een redelijk alternatief voor Pais, begrijp ik uit de dagbladen. Hij moet natuurlijk de leerlingen van morgen niet onderschatten. Zie wat de negenjarige Leonore in de crèche aan het papier toevertrouwde:

Ga vader en moeder niet zoeken
Niet huilen
Ze komen je ophalen.

Terwijl de vijfjarige Martje Grootaerts mij verzekerde: „Mijn vader kletst boven!” De crècheleiding vond het wat vreemd dat sommige ouders hun kinderen om half 10 droppen en er dan tot 6 uur niet meer naar omkijken. In die gevallen zorgden de meisjes ook nog voor eten en drinken. Gempie vertrouwde intussen aan het papier toe: „Ik krijg hoofdpijn van dit geklets”.

Dat kletsen viel overigens best mee. Een voortreffelijke congresleiding: Wim Dik, Ruby van Essen en Hessel van Dijk, had – samen met de congresvoorbereidingscommissie en de rapportagecommissie – een week aan de voorbereiding besteed. Er begint nu echt iets te werken van overleg vóór en ook nog tijdens het congres tussen rapportagecommissie en indieners van amendementen. Zo kwam nu voor het eerst in overleg met de indieners een serie amendementen uitsluitend over de redactie van teksten niet meer in openbare behandeling. Dat gaf ruimte voor reële discussie over inhoudelijke zaken. Daar droeg ook toe bij dat alle stukken al in de eerste congresdemocraat waren afgedrukt. „Toch”, zegt Jan van de Hazel, „kunnen indieners van amendementen in feite nog steeds niet op elkaars teksten reageren. Daarvoor zouden we een nóg langere voorbereidingstijd moeten hebben.” De partijvoorzitter wil die best geven. Maar, zegt hij, als je niet op het congres komt, en je ziet dat congresboek niet, dan weet je

eigenlijk niks. Je kunt wel de congresverslagen lezen, maar je hebt de teksten niet. Zeevalking ziet in de toekomst meer invloed bij de regio's middels regio-congressen. Nu al is de mening over hoofdstuk 4.4 – de langere afstandsraketten – grotendeels gevormd op bijeenkomsten als in Westerbork, Amsterdam en Wageningen. Twee mij volslagen onbekende lieden weten dat perfect te verwoorden: In Amersfoort, zeggen zij, ging het congres emotioneel achter de demagogen. Dit congres is veel beter voorbereid, zowel door de leiding als door de leden. De stukken waren gelezen. De spreektijd was terecht beperkt. En als iemand dan 'ns wat meer tijd nam, zoals Tommel of Terlouw, en door de voorzitter werd afgehamerd, dan liet het congres merken dat het nog wel even mocht en het presidium bracht die souplesse op. Diezelfde congresleiding had gerekend op 16 keer schriftelijk stemmen. Behalve voor de nieuwe functionarissen hoefde het maar één keer. Wie die nieuwe functionarissen zijn leest u wel in de officiële verslagen. Ik kan die namen nooit onthouden. Daarom zijn de bloemen deze keer ook voor twee naamlozen. De eerste zei vrijdagavond: „Zonder economische groei komen we er niet uit. Mét economische groei ook niet, maar da's wat anders.” En de andere tuil gaat naar een dame die op de vraag van de congresvoorzitter: „Is het van de orde?” antwoordde: „Ja! Het is van de gekken om...” De rest ging verloren in het gejoel.

Aan een meisje met een levensgrote hond vroeg ik, op die hond wijzend: „Houdt hij ook van politiek?” „Nee”, antwoordde ze, „maar wel van mensen.”

Suzanne Bischoff vergeleek de discussie over 4.4. met een concert. Het begon met violen en fluiten. Toen kwam de bombardon van Van Mierlo. Zijn interventie opende – en niet alleen door de zwaarte van zijn stem – voor velen de weg naar het amendement Bischoff. Suzanne Dekker sprak van een mondig congres met een partij onder één noemer. „Beetje brede noemer” zei Loebas, die het broodje dat hij at vergeleek met de congresgangers: „het lijkt zacht, maar er zit toch een harde kern in”. „En”, vervolgde hij „wie is er weer de dupe? Jan Soldaat! Want het hoofdstuk defensiepersoneelsbeleid moet wachten tot Dordrecht. En daar was ik nu net voor gekomen!

Dick Tommel verzekerde me nog eens nadrukkelijk dat hij heel tevreden was. Met de uitvoerige discussie vooral. De uiteindelijke beslissingen over veranderingen blijven waar ze horen: bij het congres! En die eensgezindheid vond ik, net als in Amersfoort, hartverwarmend.

Henk Zeevalking kreeg het laatste woord en krijgt dat ook bij mij: „Ik ben blij dat het goed afgelopen is. Je weet het maar nooit met dat systeem van ons. Ja, die voorstellen van de commissie Zeevalking komen er aan, maar daar gaat nog wel een jaar overheen voor die in het huishoudelijk reglement zijn opgenomen. Duidelijk is dat ook met 1500 congresgangers het one-man-one-vote-systeem is te handhaven. Dat ligt dan ook in onze voorstellen besloten.” En daarmee was om kwart over zes ook onze 28ste Algemene Ledenvergadering een feit. Tot ziens in Dordrecht. ■

Enkele citaten uit de rede van fractievoorzitter Jan Terlouw

politiek leider van D'66

— aan het einde van het congres —

„In de geschiedenis van onze partij zijn we nog nooit zo hard met onze neus op onze verantwoordelijkheid gedrukt als het laatste half jaar.

De plaatsing van de middellange-afstand kernwapens kent in D'66 verschillende benaderingen, die overigens naar hetzelfde doel moeten leiden, namelijk ontwapening.

We hebben een verantwoorde beslissing genomen. Niet iedereen is tevreden, niemand is helemaal tevreden met de tekst zoals hij daar ligt. Maar we hebben gekozen voor een begaanbare weg en moeten vertrouwen hebben in elkaar bij een democratische uitvoering van onze besluiten.

...
Er wordt D'66 onduidelijkheid verweten (want mensen moeten toch iets). Onduidelijkheid over samenwerking met wie en met wie niet. Die duidelijkheid zal er zijn, ruimschoots vóór de verkiezingen.

Nog twee andere invalshoeken worden geregeld geprobeerd als het gaat over duidelijkheid.

We hebben geen etiket, geen heilig beginsel, geen toverwoord door het noemen waarvan ineens alle lichten aangaan. Liberaal of socialistisch, of christelijk, of radicaal, of communistisch.

We weigeren om nuances weg te laten, om de problemen met gebruikmaking van alleen wit en zwart te schilderen.

...
De werkelijkheid is natuurlijk dat noch het Nederlands socialisme, noch het Nederlands liberalisme een uit het beginsel voortkomend antwoord heeft op de problemen van onze tijd.

...
Noch het socialisme, noch het liberalisme heeft adequate antwoorden gegeven op de economische crisis waar we mee zitten, en hun woordvoerders zullen zich daarvoor in de verkiezingsstrijd moeten verantwoorden. Vier-en-een-half jaar beleid gedomineerd door een socialistische visie, in mei a.s. drie-en-een-half jaar liberaal puntruimen, en al die tijd het CDA medeverantwoordelijk – waar heeft ons dat gebracht? Maar in één ding vinden de dames en heren elkaar, namelijk dat D'66 geen sociaal-economische visie heeft, de enige partij die de hele 70-er jaren door een consequente koers heeft gevolgd.

Nooit eerder heb ik de verantwoordelijkheid die D'66 draagt zo sterk gevoeld als nu. Dat heeft natuurlijk te maken met onze enorme groei, met de naderende kabinetsformatie, met de economische crisis, met de nieuwe, voortwoekerende kernwapens. Maar er is meer dan dat.

We gaan straks de verkiezingen in, en D'66 heeft verwachtingen gewekt. In veel opzichten staan we op een breekpunt van tijden, zijn we in een fase waarin de traditionele partijen zich de uit hun beginselen voortvloeiende oplossingen zien ontglippen.

Wat hebben wij dan te bieden? Hébben we wel iets te bieden of hebben we alleen onze groei, ons succes, onze redelijkheid, onze moderne aanpak?

...
Het is niet genoeg als D'66 de verkiezingen ingaat met een consistent sociaal-economische visie, en ook voor de andere onderwerpen van het beleid met een uitgewerkt verkiezingsprogramma. Er is méér nodig. We zullen moeten overbrengen dat er toekomst is, dat er hoop is, dat het de moeite waard is mee te werken aan een samenleving waarin iedereen de kans krijgt er echt bij te horen.

...
Democraten, er is werk te doen. Drie jaar geleden deden we het met z'n driehonderden, nu met z'n zeventienduizenden. Drie jaar geleden was er alleen nog maar een vonk, nu is er een groot vuur, waaruit een brede stroom energie de inspiratie kan losmaken waardoor er weer politiek en maatschappelijk perspectief komt. De aanvallen van allen die ons een bedreiging vinden zullen toenemen. Ze zullen stuklopen op ons enthousiasme. ■

Old soldiers never die

„Gebukt onder het applaus”

In Democraat jaargang 10, nummer 6 die verscheen in september 1977, schreef de toenmalige partijvoorzitter Jan Glastra van Loon, onder de titel „Een nieuwe opzet voor de Democraat” onder meer: „De afgelopen periode heeft de Democraat hoofdzakelijk gefunctioneerd als een doorgeefluik van mededelingen en standpunten van het hoofdbestuur, berichten uit de Tweede Kamer-fractie, stukken voor en verslagen van congressen en dergelijke.

Na de verkiezingen was er reden om deze opzet opnieuw te bekijken.

Er was gauw overeenstemming over de volgende punten:

De redactie wordt gevoerd door een redactie, bestaande uit twee leden van het hoofdbestuur en enkele personen buiten het hoofdbestuur met ervaring en deskundigheid in publiciteitszaken.”

Tot zover de voorzitter destijds. Die twee leden van het hoofdbestuur waren toen Frans Rogier en Jan Veldhuizen, dezelfde twee van wie op het jongste congres in Utrecht afscheid werd genomen, omdat hun reglementaire zittingsperiode van twee maal twee jaar voorbij was. Hun vertrek uit hoofdbestuur én dagelijks bestuur van de partij betekende tegelijk hun afscheid van de redactie van Democraat. Dit is het laatste nummer, waaraan zij meewerkten. Hun opvolgers hopen wij volgende keer aan u voor te stellen. Dat we beide heren zullen

missen, is een té eenvoudige gemeenplaats om hen vaarwel te zeggen. Beiden waren ongeveer even lange tijd voorzitter van de redactie. Beiden wilden iets maken van het blad, en de redactie daarvoor ruimte geven. Beiden voelden het bit van de deelbegroting Democraat bij de realisering van hun plannen. Behalve voor al het andere dat ze voor de partij presteerden, – het was niet gering, Zeevalking zei het tijdens het congres – willen wij, de collega's uit de redactie, Jan en Frans nog eens speciaal in de bloemetjes zetten voor hun beider bijdrage aan Demo-

craat. We doen dit heel even in het openbaar op dit moment. De gelegenheid om hen in kleiner kring nog eens onverbloemd te zeggen hoe we erover denken, zullen we ons gewoontegetrouw niet laten ontgaan. Vandaag volstaan wij met: chapeaux messieurs!

Julie zijn er niet de mensen naar om in de vergetelheid te zakken. Het woord is dus aan latere geschiedschrijvers. ■

Redactie

Besluitvorming congressen

door Jan van den Hazel
Secretaris politiek

Na ieder congres bereiken het Hoofdbestuur – veelal terecht – klachten m.b.t. de voorbereidingen op en/of de gang van zaken tijdens het meest recente congres. Al deze kritieken en de daarin verwerkte suggesties tot verbetering van de besluitvorming in de partij worden bekeken in de Commissie Besluitvorming van het Hoofdbestuur, voor velen beter bekend als de „Commissie Zeevalking”.

Overeenkomstig de toezegging aan de na-jaars-ALV 1979 te Utrecht van onze voorzitter houdt bedoelde hoofdbestuurcommissie zich bezig met het opstellen van voorstellen tot verbetering van de besluitvorming in de partij, in het bijzonder die voorafgaand aan en tijdens onze Algemene Ledenvergaderingen.

Hoewel de commissie nog geen concrete

reglementswijzigingen kan voorleggen, heeft zij zich – mede dank zij bovenbedoelde correspondentie van individuele leden en afdelings-, c.q. regiobesturen – al wel een goed beeld kunnen vormen van waar de problemen precies liggen en wat de (tijds)marges zijn waarbinnen oplossingen of in ieder geval aanmerkelijke verbeteringen mogelijk zijn.

De beoogde verbeteringen vragen hoe dan ook een fundamentele aanpassing van het Huishoudelijk Reglement en waarschijnlijk ook de Statuten van de partij. Het zal de leden duidelijk zijn dat dit zorgvuldige voorbereiding vraagt. Het Hoofdbestuur is dan ook voornemens de uitgangspunten van de herziening van de besluitvorming zo spoedig mogelijk aan de ALV voor te leggen; in de eerste daaropvolgende ALV kunnen dan de noodzakelijke reglementswijzigingen aan de ALV ter vaststelling worden aangeboden.

De oplossingen zullen worden gezocht in: o.m. kwaliteitsverbetering van de aan een

congres voor te leggen ontwerp-teksten; grotere bevoegdheden voor de Programma- en Rapportagecommissie t.a.v. de verwerking van louter redactionele amendementen en/of moties; aanmerkelijke vervroeging van het tijdstip waarop congresagenda's worden vastgesteld en congresstukken in ontwerp (zullen) worden gepubliceerd; verhoging van de drempels voor indiening van amendementen/moties en versterking van de rol van afdelingen en vooral regiovergaderingen bij de voorbereidende besluitvorming op-weg-naar-een-ALV. Het Hoofdbestuur hoopt langs deze weg het one-man-one-vote principe in onze besluitvorming zo lang en zuiver mogelijk te handhaven en tegelijkertijd te bewerkstelligen dat de discussies op landelijke congressen kunnen worden toegespitst op de werkelijk belangrijke politieke hoofdzaken en beleidskeuzes. ■

Huishoudelijk reglement (Wijziging aangenomen op de 28ste ALV van D'66 op 1 november 1980)

Hoofdstuk IX

Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen;

Algemeen

- Art. 102.** 1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten voor de bovengenoemde verkiezingen op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
3. De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen voor de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van Provinciale Staten, Openbare Lichamen en Lichamen en Gemeenteraden en de ondersteuning van de hiermede belaste verkiezingscommissies.
- Art. 103.** 1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend verzonden formulier, te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden gezonden aan het landelijk secretariaat.
2. Bij iedere aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:
- de kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de sluitingsdatum voor de kandidaatstelling lid van D'66 te zijn geweest en aan de contributieverplichtingen te hebben voldaan
  - ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten
  - verklaring dat de kandidaat geen lid is van een andere landelijke politieke partij
  - verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties
  - bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozen, het lidmaatschap te zullen aanvaarden
  - bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover de leden, afstand te doen van alle in de Statuten en dit reglement als onverenigbaar aangemerkte partijfuncties en de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66
  - opgave van een of meer beleidsonderdelen waarmee de kandidaat zich na ev. verkiezing in het bijzonder wil belasten
  - op de sluitingsdatum van de kandidaatstelling dient de kandidaat te voldoen aan de wettelijk vereiste voorwaarden om in het vertegenwoordigend lichaam te worden gekozen.
3. a. Een kandidaat kan bij de aanmelding als kandidaat een voorkeur uitspreken voor een onverkiesbare plaats op de kandidatenlijst. Een zodanige voorkeur wordt aan de stemgerechtigde leden van D'66 bekend gemaakt, maar laat de onder lid 2.e. bedoelde verklaring onverlet.
- b. Gelijkzeitig met de aanmelding kan de kandidaat een persoonlijke toelichting van maximaal 300 woorden verstrekken. Deze toelichting mag geen verklaringen bevatten, die strijdig zijn met de in lid 2 genoemde verklaringen.
4. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het Hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt.
5. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66, die voor betreffende verkiezing stemgerechtigd zijn. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van door de verkiezingscommissie goedgekeurde aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.
6. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan binnen vijf dagen na de datum van de beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie, die binnen 10 dagen na datum van het beroep beslist.
7. Het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is niet verenigbaar met het ambt van Commissaris van de Koningin, Voorzitter van een openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester.
- Art. 104.** 1. Nadat de kandidaatstellingstermijn en de beroepstermijn voorbij zijn worden alle stemgerechtigde leden van D'66 door de betreffende verkiezingscommissie in staat gesteld op een of meer presentatievergaderingen kennis te maken met de kandidaten en hun stem uit te brengen op de kandidaten van hun voorkeur.
2. In de presentatievergaderingen worden de kandidaten in staat gesteld hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen of te laten verdedigen. De stemgerechtigde leden worden schriftelijk op de hoogte gesteld van plaatsen en data van de presentatievergaderingen.
3. Regio-, subregio- en afdelingsbesturen en individuele leden van D'66 hebben het recht tijdens een presentatievergadering mondeling stemadviezen te geven. Per vergadering wordt hiervoor ten hoogste een half uur uitgetrokken, na de presentatiefase. Wie een stemadvies wil uitbrengen, dient zich voor de aanvang van de vergadering bij de voorzitter van de vergadering aan te melden. De voorzitter distribueert de spreektijd. Zijn er meer dan 10 gegadigden, dan beperkt de voorzitter het aantal sprekers als volgt tot 10. Hij geeft voorrang aan één lid van ieder betrokken regio-, subregio- en afdelingsbestuur. Overige sprekers worden door loting aangewezen.
4. Stemgerechtigd voor de stemmingen voor de kandidatenlijsten zijn alle leden, die in de laatst vervaardigde ledenlijst als lid zijn opgenomen.
5. Ten behoeve van de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt aan de leden een profiel van de te vormen fractie aangeboden, samen te stellen door de partij- en de desbetreffende fractievoorzitter.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal**
- Art. 105.** 1. Voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 een aantal speciale bepalingen, die in de artikelen 105 t/m 110 zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt in twee ronden. De eerste ronde bestaat uit

Congresverslag

schriftelijke voorverkiezingen per kieskringgroep en de tweede ronde uit een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden en verkiezing van de lijsttrekker op de Algemene Ledenvergadering.

3. Kandidaten dienen bij hun aanmelding tevens aan de volgende voorwaarden te voldoen:
  - a. bereidverklaring van een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties
  - b. opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezing wil deelnemen.
4. De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling begint minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit zes maanden voor diezelfde datum.
5. Wanneer vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven dan wordt zododig de aanmeldingstermijn op datum van dit besluit geacht te zijn begonnen. Deze termijn sluit dan een maand na de opening, waarvan aan de leden mededeling wordt gedaan. Indien de aanmeldingstermijn reeds loopt bij de afkondiging van bedoeld besluit kan het hoofdbestuur deze termijn eerst vier werkdagen na afkondiging sluiten.
6. Ingeval van vervroegde verkiezingen worden geen voorverkiezingen per kieskringgroep gehouden en kan door de landelijke verkiezingscommissie in overleg met het hoofdbestuur van de gestelde termijn worden afgeweken.

Art. 106.

1. Ten behoeve van de voorverkiezingen worden de volgende vijf kieskringgroepen gevormd:
  - I. Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe. Overijssel en de regio Zuidelijke IJsselmeerpolders;
  - II. Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;
  - III. Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland;
  - IV. Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;
  - V. Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.
2. De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.
3. Per kieskringgroep worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskring-groep wonende stemgerechtigde leden een opgave in alfabetische volgorde beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep. Alle door de kandidaten verstrekte gegevens worden in deze opgave opgenomen, alsmede indien de kandidaat zulks wenst, een persoonlijke verklaring van ten hoogste 300 woorden.
4. Bij de opgave van de kandidaten wordt tevens een stembiljet toegezonden waarop tevens de sluitingsdatum van de schriftelijke stemming en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen ten hoogste 25 kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
5. Door de groepsverkiezingscommissies worden zoveel mogelijk in overleg met de kandidaten tot uiterlijk vier maanden voor de datum van de indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kies-

wet, enkele presentatievergaderingen gehouden, bij voorkeur een per regio, doch in ieder geval een per kieskringgroep. Zittende fractieleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep waar zij kandideren hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen.

Art. 107.

1. De uitslagbepaling van de voorverkiezingen geschiedt door de groepsverkiezingscommissies en dient alvorens gepubliceerd te worden door de landelijke verkiezingscommissie te worden goedgekeurd.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de voorverkiezingen worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen die voor de sluitingsdatum zijn ontvangen. Deze datum mag niet eerder zijn dan een week na de laatste presentatievergaderingen in de betrokken groep.
3. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen bij bijlage A van dit reglement. Een verslag van deze uitslagbepaling wordt binnen 14 dagen toegezonden aan de landelijke verkiezingscommissie.

Art. 108.

1. Na goedkeuring combineert de landelijke verkiezingscommissie de vijf ranglijsten tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:
  - a. aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekend, aan de kandidaten met rangnummer 2 van de rangwaarde $\frac{1}{2}$, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde $\frac{1}{3}$ enz.
  - b. de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde. Bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in een door loting te bepalen volgorde.
  - c. de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst.
2. Zo spoedig mogelijk na het vaststellen van de voorlopige landelijke ranglijst delen de eerste 40 geplaatsten vóór een door de landelijke verkiezingscommissie vast te stellen datum mede aan deze commissie of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder.
3. De ALV die het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement.

Art. 109.

1. Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de voorlopige ranglijst, zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle stemgerechtigde leden de lijst met namen van de eerste 40 kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst, onder vermelding van alle door de kandidaten verstrekte gegevens, van het bij de voorverkiezingen bereikte resultaat, alsmede de persoonlijke verklaring als bedoeld in artikel 106, lid 3. Tevens wordt een stembiljet toegezonden, waarop tevens de sluitingsdatum en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen de kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de verkiezingen, worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen, die voor de sluitingsdatum door de landelijke verkiezingscommissie zijn ontvangen.
3. Op basis van de tijdig ontvangen stembiljetten wordt een ranglijst van kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A van dit reglement. Vervolgens wordt een definitieve landelijke ranglijst opgemaakt door aan de aldus verkregen lijst, de overige kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst onder handhaving van hun onderlinge volgorde toe te voegen. Tenslotte wordt de door de ALV gekozen lijstaanvoerder, ook indien hij of zij bij de landelijke stemming niet de eerste plaats behaalt, als nummer één op de definitieve landelijke lijst geplaatst.
4. De kandidaten met de rangnummers 1 t/m 25 van de definitieve landelijke lijst, worden op alle in te dienen kandidatenlijsten op de overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst.

Tijdens de 28ste ALV in Utrecht zijn tot lid van het *Dagelijks Bestuur* verkozen:

Dhr. J. A. Hollemans, vice-voorzitter organisatie

Dhr. J. P. Prevoo, penningmeester

Dhr. A. van Tiel, publiciteitscoördinator

Tot lid van de *Rapportagecommissie* is verkozen:

Dhr. F. K. L. Rogier

Tot lid van de *Geschillencommissie* is verkozen:

Mevr. M. de Leeuw

Dhr. M. van Empel

Dhr. A. Warburg

mevr. I. Stolp-Keuzenkamp

Tot lid van de *Landelijke Verkiezingscommissie* is verkozen:

Dhr. W. R. M. Wijermars

Tot lid van het *PSVI-bestuur* is herrespectievelijk verkozen:

Dhr. R. Nieuwenhoven

Dhr. G. Visch

Dhr. P. Wijler

5. Op de lijsten in iedere kieskringgroep worden de plaatsen 26 t/m 30 bezet door de nog niet geplaatste kandidaten van de ranglijst van de eigen kieskringgroep.
6. Indien op de definitieve landelijke ranglijst niet voldoende kandidaten voorkomen die aan de voorverkiezingen in de betreffende kieskring hebben deelgenomen, worden de resterende plaatsen van de lijst vervuld door nr. 26 en volgenden van de definitieve landelijke ranglijst.

Europees Parlement

Art. 110.

1. Voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorschreven in art. 109.
3. Kandidaten dienen zich bij hun aanmelding tevens bereid te verklaren een eventueel lidmaatschap van het Europees Parlement als een volledige dagtaak te zullen beschouwen en hiervoor de uitoefening van het beroep te zullen staken en tevens afstand te doen van alle openbare ambten en partijfuncties. Voorts dienen zij aan te geven of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder.
4. De lijstaanvoerder kan gekozen worden conform art. 108, lid 3 ofwel d.m.v. de schriftelijke stemming. De ALV die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd.
5. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Art. 111.

1. Voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorschreven in art. 109.
3. De lijstaanvoerder wordt niet afzonderlijk op een ALV maar via de schriftelijke stemming gekozen.
4. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.
5. De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste Kamerverkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst.
6. De D'66 leden van Provinciale Staten brengen bij de verkiezingen van de Eerste Kamer hun stem zodanig uit dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden gekozen.
7. De landelijke verkiezingscommissie verstrekt de stemgerechtigde D'66 leden schriftelijke richtlijnen voor het uitbrengen van hun stem.

Kandidaten Tweede Kamer

Als onze cartoonist, Fiel, nog even had gewacht met het maken van zijn tekening voor deze *Democraat*, had hij op de deur van de Tweede Kamer het bordje „vol” kunnen hangen. Hieronder volgen, per kieskring, de namen van de 150 leden van D'66, die zich kandidaat hebben gesteld voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Hoe gaat het nu verder?

Alle leden die per 22 oktober 1980 in ons ledenbestand waren opgenomen, hebben inmiddels in de bus gekregen het overzicht van de kandidaten uit de eigen kieskring, een stembiljet met toelichting en een mededeling waar en wanneer de presentatievergaderingen in die betreffende kieskring worden gehouden en het adres waar het stembiljet naar toe gezonden moet worden.

De stembiljetten moeten uiterlijk 12 december bij de groepsverkiezingscommissie ontvangen zijn. De leden van de groepsverkiezingscommissies hebben tot taak de uitslag per kieskringgroep te bepalen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Landelijke Verkiezingscommissie. Het heeft dus geen zin om ná de sluiting van de stemming in eerste ronde inlichtingen te vragen bij de groeps-

verkiezingscommissie.

De uitslagen van de eerste ronde en de voorlopige landelijke ranglijst worden begin januari 1981 vastgesteld. In de week van 19 januari 1981 ontvangen alle leden van D'66 wederom een stembiljet voor de landelijke ronde. Dit stembiljet wordt vergezeld van de lijst met de namen van de 40 hoogst geëindigde kandidaten uit de eerste ronde.

Dit stembiljet moet uiterlijk 3 februari 1981 bij de Landelijke Verkiezingscommissie ontvangen zijn. Tijdens het congres in Dordrecht op 17 januari 1981 zullen de leden in de gelegenheid worden gesteld kennis te maken met de kandidaten die op de voorlopige landelijke ranglijst zijn vermeld.

In de periode van 3 tot 19 februari 1981 bepaalt de Landelijke Verkiezingscommissie de uitslag. Hierover worden geen inlichtingen verstrekt tot 19 februari 1981, wanneer de Landelijke Verkiezingscommissie de uitslag van deze verkiezingen bekend maakt. Op de ALV van 20/21 februari 1981 te Amersfoort zal de lijsttrekker worden gekozen, waarna de kandidatenlijst definitief is vastgesteld.

Presentatie vergaderingen voor kandidaten Tweede Kamer

Kieskringgroep 1 (Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, IJsselmeerpolders):

29 november 1980: Westerbork, Hotel Meursing, 11.00 uur
Kieskringgroep 2 (Gelderland, Utrecht):
24 november 1980: Apeldoorn, Hotel Nieland, 20.00 uur
27 november 1980: Nijmegen, Het Kolpinghuis, 20.00 uur
1 december 1980: Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum, 20.00 uur
Kieskringgroep 3 (Noord-Holland):
24 november 1980: Hoorn, De Keizerskroon, 20.00 uur

25 november 1980: Alkmaar, Cultureel Centrum De Veste, 20.00 uur
1 december 1980: Amsterdam, Krasnapolski, 20.00 uur
Kieskringgroep 4 (Zuid-Holland):
22 november 1980: Leiden, Het Parlement, 20.00 uur
Kieskringgroep 5 (Zeeland, Brabant, Limburg)
22 november 1980: Kapelle Biezelinge, Gemeenschapscentrum
De Vroone, 23.00 uur
29 november 1980: Sittard, Restaurant 't Witte Paard, 13.00 uur. ■

Landsmeer;
2. J. M. Anthonisse, Aetsveldselaan 9, Weesp;
3. F. J. C. M. Baas, Nassaulaan 69, Haarlem;
4. E. C. Bakker, Frans v. Mieristraat 111, Amsterdam;
5. P. A. van den Brandhof, Hofdijklaan 61, Driehuis-Velsen;
6. J. B. Coorengel, Antillenstraat 24-1, Amsterdam;
7. F. M. Dingemans, Hobbemalaan 13, Muiderberg;
8. Mw. E. G. Hellebrekers-Cottreil, Heemraadschapslaan 45, Amstelveen;
9. J. A. Jadnanansing, Witte de Withstr. 149-III, Amsterdam;
10. L. J. de Jong, Richard Holstraat 2, Amsterdam;
11. P. Karsdorp, V. Hogendorpstraat 43, Haarlem;
12. E. D. Klinkert, Het Karveel 42, Muiden;
13. J. Kohnstamm, Kromme Waal 27, Amsterdam;
14. C. Mertens, Torenven 10, Zunderdorp;
15. Mw. M. J. Pel, Nic. Anslinstraat 21, Amsterdam;
16. M. P. Polhuis, Alpen Rondweg 84, Amstelveen;
17. N. J. A. Scholten, V. Bronchorststraat 6, Heemskerk;
18. Mw. P. van Tets, 2e J. van Campenstr. 120-II, Amsterdam;
19. C. D. Tuinburg, Joh. Verhulststraat 212, Amsterdam;
20. J. Veldhuizen, Beveland 54, Haarlem;
21. M. Verwey, Julianalaan 1, Monnickendam;
22. L. A. Welters, Prinses Irenelaan 23, Bussum;
23. H. R. IJzerdraat, J. v. d. Waalstraat 69, Amsterdam;
24. Mevr. L. C. Kist-Verstegen, P/a Koeriersdienst BZ, Casuaristraat 16, Den Haag.

Kieskringgroep IV (Zuid-Holland)

1. A. C. Bestelink, Lammenschansweg 61, Leiden;
2. Mw. G. Betlem-Prins, Bachstraat 44, Lisse;
3. S. van Boetzelaer, Smidswater 18, Den Haag;
4. J. van den Boogert, Du Perronhovestraat 165, Den Haag;
5. B. R. A. van den Bos, Korte Poten 9 A, Den Haag;
6. A. J. Braakman, Leeuwenhoekweg 32, Bergschenhoek;
7. Mw. S. Dekker, Toussaintkade 36, Den Haag;
8. G. J. M. Derksen, Gruttosingel 54, Capelle a. d. IJssel;
9. F. J. van Doesum, Turfberg 30, Zoetermeer;
10. E. Douwes, Rode Klaver 7, Krimpen a. d. IJssel;
11. H. J. van Ede, Spoorstraat 30, Bodegraven;
12. J. B. van Garderen, Hazelaarhof 31, 's-Gravenzande;
13. A. L. Goossens, Voornestraat 39, Hellevoetsluis;
14. H. J. Groenbos, Kruipbrek 34, Rotterdam;
15. J. C. Hoogkamer, St. Jacobstraat 6, De Zilk;
16. F. S. van Hove, Prins Mauritsingel 57 B, Rotterdam;
17. B. Israel, Dunantstraat 1297, Zoetermeer;
18. Mw. A. M. G. Jansen-Goris, Ie-

pelaan 23, Gouda;
19. J. J. A. Jansen, S. van 's-Gravensandweg 51, Wassenaar;
20. K. H. Klaver, Nieuwegeer 56, Mijnsheerenland;
21. K. J. R. Klompenhouwer, Tattistraat 134, Rotterdam;
22. R. H. J. Koopmans, Prinsengracht 527, Amsterdam;
23. F. A. Kortz, Ahornlaan 6, Rotterdam;
24. G. J. van Leijenhof, Ekster 23, Poortugaal;
25. A. W. van Lijssel, Graafland 64, Groot-Amersfoort;
26. J. Meinen, Heliotroop 60, 's-Gravenzande;
27. K. H. Meijring, Parkstraat 6, Rotterdam;
28. H. van Ommen, Laan van Leeuwensteyn 29, Voorburg;
29. C. F. Racké, Molenbrink 15, Den Haag;
30. H. J. Rang, Plasoord 24, Rotterdam;
31. E. D. Rodrigues, Prins Hendrikstraat 11, Vlaardingen;
32. H. A. Schaper, Morssingel 115, Leiden;
33. R. F. Soutendijk, Dukdalf 13, Hellevoetsluis;
34. C. D. Spigt, Koningin Emmakade 175, Den Haag;
35. Mw. E. P. Stehouwer, Denneweg 148, Den Haag;
36. D. Teegelaar, Mercuriusstraat 18, Spijkenisse;
37. P. Tuning, Apollostraat 3, Aalsmeer;
38. M. H. J. Th. van der Veer, Brink 4, Rozenburg;
39. D. van der Werf, Dr. Augustijnlaan 21, Rijswijk;
40. Mw. E. K. Wessel-Tuinstra, Willem de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest;
41. K. Wetsema, Koninginneweg 55, Rotterdam;
42. W. A. F. Wilbers, Palestrinaweg 58, Voorschoten;
43. H. A. C. van Woerden, Paddestoelweg 66, Alphen a. d. Rijn;
44. Mw. L. M. Wolfs-Kokkeler, Lauwerijnstraat 48, Nieuwe Tonge;
45. G. P. I. M. Wuisman, Regenteselaan 6, Oegstgeest;
46. P. J. M. Zoun, Akkerwinde 327, Capelle a. d. IJssel.

Kieskringgroep V (Zeeland, Noord-Brabant, Limburg)

1. L. J. Brinkhorst, Wildhoeftlaan 2, Den Haag;
2. M. B. Engwirda, Helmstraat 24a, Den Haag;
3. J. Fontijne, Mierloseweg 25, Geldrop;
4. H. van Geesbergen, Zwerfruststraat 5, Middelburg;
5. A. W. van der Hamsvoort, Zilstraat 33 B, Susteren;
6. A. J. F. G. van Horen, Tijn 29, Huizen;
7. C. Horsten, Keyserstraat 14, Dongen;
8. A. P. Jansen, Sint Hubertuslaan 45, Kerkrade;
9. H. J. Lucassen, Meidoornlaan 32, Etten-Leur;
10. A. F. de Man, P. van Akenstraat 114, Roosendaal;
11. J. J. Marks, Sambastraat 5, Venray;
12. Mw. C. M. I. Moolhuysen-Fase, Pastoriestraat 1, Made;
13. W. Ovaa, Walraven van Hallstraat 20, Middelburg;
14. M. M. A. Prop, Spechtenweg 1,

Kandidaten Tweede Kamer

Kieskringgroep 1 (Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Zuid. IJsselmeerpolders)

1. H. Bakker, Oosterhamriklaan 205, Groningen;
2. Mevr. G. van Beem-Wieten, Hyacinthenlaan 25, Hilversum;
3. H. J. Bennink, Joh. van Burenstraat 15, Hengelo;
4. J. H. D. Boerema, Duinkampen 23, Paterswolde;
5. B. H. Dommering, Morigeweg 13, Blijham;
6. G. van Empel, Turftorenstraat 29, Groningen;
7. B. Th. Holtrop, Aesgewei 1, Sijbrandaburen;
8. H. de Jonge, Troelstralaan 17, Oude Pekela;
9. J. W. Klein, Beneluxlaan 196, Harderwijk;
10. Mw. J. J. Lambers-Hacquebard, Ontginningsweg 1, Opende;
11. K. Lok, Wolfhorn 67, Eelde;
12. Mw. N. van Lijf-van Leeuwen, Thorbeckelaan 20, Enschede;
13. G. Mik, Quintuslaan 3, Groningen;
14. E. Nypels, Cederlaan 11, Rijswijk;
15. H. J. Rückert, Brink 12, Raalte;
16. L. H. Schepes, Gladiolenstraat 2, Didam;
17. L. Schotel, Barkentijn 10, Lemmer;
18. S. Schuijjer, Drieneresweg 141, Hengelo;
19. R. Straatsma, Toutenburgleane 8, Tytsjerk;
20. D. K. J. Tommel, Tweede Laan 1, Norg;
21. E. J. Veenstra, Oostrandpark 84, Lelystad;
22. Mw. M. L. Visch-Hilbrink, Bordine 30, Sneek;
23. Mw. S. Walinga-Postma, Oal Diek 9, Ekehaar;
24. H. S. Wassink, Hoge Hondstraat 168, Deventer.

Kieskringgroep II (Gelderland, Utrecht)

1. H. E. Albada Jelgersma, Weezenhof 54-14, Nijmegen;
2. P. N. M. A. van der Baan, Zuiderkruis 269, Veenendaal;
3. J. Baars, Gerard Doustraat 12, Utrecht;
4. J. P. Backer, Hoge Nieuwstraat 26, Den Haag;

5. A. A. Bakker, Ridderhoflaan 55, Vleuten;
6. A. Bestman, Roerdompstraat 17, Baarn;
7. P. Brugman, Hamseweg 52, Hoogland;
8. D. Eisma, Ruychrocklaan 36, Den Haag;
9. A. van Geest, Van Boetzelaerstraat 84, Alphen a. d. Rijn;
10. H. J. C. M. van Gessel, Kaaplaan 4, Doorn;
11. Mw. W. C. Greve-V. Weissenberg, Raadhuislaan 35, Eemnes;
12. Mw. L. S. Groenman, Parnassusweg 143, Amsterdam;
13. J. van den Hazel, Jonker Sloetlaan 13, Bennekom;
14. R. Heskamp, Schooneggendreef 224, Utrecht;
15. H. H. W. Kernkamp, Pr. Hendriklaan 77, Utrecht;
16. W. C. Kiffen, Bornhovestraat 33, Zutphen;
17. J. Kloosterman, Oude Holleweg 6, Renswoude;
18. Mw. S. H. v. d. Loo-de Steenwinkel, Vonderlaan 13, Apeldoorn;
19. Mw. C. E. van Lookeren Campaigne-Van Renterghem, Laan van Oud Poelgeest 10, Oegstgeest;
20. A. J. Meerburg, Ant. Duyckstraat 165, Den Haag;
21. A. Nuis, Kotten 94, Winterswijk;
22. Mw. J. Oldenziel-Postma, Brullenweide 74, Westervoort;
23. H. Potman, Raadhuislaan 46, Eemnes;
24. J. A. J. Royen, Torenstraat 34, Heukelum;
25. E. R. van Slooten, Boomstede 696, Maarssen;
26. H. Strijker, Patrijzenlaan 20, Maarn;
27. J. C. Terlouw, Mauritslaan 3, Amersfoort;
28. W. P. Uerz, Sandgat 26, Zevenaar;
29. P. K. ter Veer, Renkumse Heide 8, Renkum;
30. E. F. Vogelaar, Marskramersbaan 17, Bunnik;
31. C. F. J. Vuister, Alewijnlaan 35, Loosdrecht;
32. H. L. van der Wende, Gezichtslaan 4, Doorn.

Kieskringgroep III (Noord-Holland)

1. E. R. van Altena, Drakenstein 56,

Grave;
 15. A. P. Resoort, Verwerhoek 1, Maastricht;
 16. J. van den Reydt, Mossellaan 47, Tholen;
 17. A. M. H. Soree, Cicerolaan 8, Venlo;
 18. J. A. G. Spijkers, Europalaan 54, Bostel;
 19. J. W. Swaen, Nieuwveld 86, Helmond;
 20. J. F. H. Toussaint, Burg. van Deelensingel 56, Velden;
 21. N. G. M. Wegter, Reeboklaan 66, Tervuren;
 22. J. W. van der Wielen, Mr. van

Coothstraat 88, Waalwijk;
 23. G. J. Wijers, Zwaerdecroonstraat 16a, Rotterdam;
 24. A. H. van Wijk, Keyserbosch 18, Weert.

Inmiddels hebben zich 4 kandidaten teruggetrokken.

Kieskringgroep II
 H. L. van de Wende (Doorn)
Kieskringgroep III
 F. R. Dingemans (Muiderberg)
Kieskringgroep IV
 G. J. Leyenhorst (Poortugaal)
 K. H. Neijring (Rotterdam)

H. Mik te Groningen
Kieskringgroep II:
 J. Baars te Utrecht
 H. J. C. M. van Gessel te Doorn
 Mevrouw W. C. Greve-von Weissenberg te Eemnes
 J. A. J. Royen te Heukelum
Kieskringgroep III:
 C. D. Tuinburg te Amsterdam
 M. Verwey te Monnickendam
 E. van Altena te Landsmeer
 E. C. Bakker te Amsterdam

J. Kohnstamm te Amsterdam
Kieskringgroep IV:
 D. van der Werf te Rijswijk
 G. P. I. N. Wuisman te Oegstgeest
 B. R. A. van den Bos te 's-Gravenhage
 F. S. van Hove te Rotterdam
 B. Israël te Zoetermeer
 H. J. Rang te Rotterdam
Kieskringgroep V
 G. J. Wijers te Rotterdam
 H. J. Lucassen te Etten Leur

Profielschets D'66 kandidaat

- Het kandidaat kamerlid dient enige jaren actief te zijn geweest voor D'66 en bekend te zijn met de organisatie van en het denken in de partij.
 Zonder uitputtend te zijn valt als aanwijzing hiervoor te denken aan:
    - lid Eerste of Tweede Kamer der Staten-Generaal of Europees Parlement;
    - lid van het Hoofdbestuur;
    - lid van Provinciale Staten of Gemeenteraad;
    - actief lid van een landelijke werkgroep;
    - bewindsman;
    - lidmaatschap van de landelijke Adviesraad;
    - regiobestuurder;
    - toonaangevende functies in maatschappelijke organisaties met aan D'66 verwante doelstellingen.
  - Het kandidaat-lid moet zich in woord en geschrift goed kunnen uitdrukken en een grondige kennis bezitten van het partijprogramma en de plaats van D'66 in het politiek krachtenveld anno 1980.
  - Het kandidaat kamerlid moet de bereidheid bezitten zich tijdens de verkiezingsstrijd volledig in te zetten en, indien gekozen, 3 à 4 dagen per vergaderweek te Den Haag of nabije omgeving te verblijven.
  - Het kandidaat kamerlid dient de aanwijzingen van de campagne-commissie op te volgen.
  - Het kandidaat lid moet getoond hebben in teamverband te kunnen werken. Hij/zij moet de taakverdeling in en de overeengekomen werkwijze van de fractie aanvaarden en respecteren. Dit betekent dat men bereid en in staat is te luisteren en constructief te overleggen.
  - Eigenschappen die een volksvertegenwoordiger typeren dient het kandidaat kamerlid te bezitten, zoals bijvoorbeeld:
    - het consequent volgen en verdedigen van de partijlijn en het partijprogramma;
    - het duidelijk stelling nemen tegen politieke tegenstanders;
    - deskundigheid op zodanig(e) terrein(en), dat hij/zij inbreng bij het bepalen van het fractiebeleid zal kunnen leveren;
    - bereidheid om zich ten overstaan van de partij te allen tijde te verantwoorden met name m.b.t. de toebedeelde regio ook wat het fractiebeleid betreft;
    - oorspronkelijkheid paren aan doordachtheid en doelmatigheid.
  - Het kandidaat kamerlid dient de belangrijkste punten uit het verkiezingsprogramma steeds als richtsnoer voor ogen te hebben en daarnaar te handelen. Hierbij moet m.n. de volledige emancipatie van man en vrouw worden genoemd.
  - Het kandidaat kamerlid moet goed improviserend kunnen werken – kameragenda's worden vaak grondig gewijzigd –, snel op ontwikkelingen kunnen inspelen – interpellaties, vragen stellen – en goed kunnen werken met de deskundigen (werkgroepen) van de partij.
- Jan Terlouw,**
 voorzitter Tweede Kamerfractie
Henk Zeevalking,
 partijvoorzitter.

Rectificatie

In de toegezonden overzichten van de kandidaten voor de Tweede Kamer is in een paar gevallen een foutje gesloten.

In Kieskringgroep III: het telefoonnummer van J. B. Coorengel: 020-180128.

In Kieskringgroep IV: bij de kandidaat J. J. A. Janssen is weggevallen: 5. Opleiding: doct. ex. economie, kandidaats rechten.

Na het ter perse gaan van de overzichten van de kandidaten kwam nog een groot aantal foto's binnen. Deze treft u hiernaast aan.

Kieskringgroep I:
 Mevrouw M. L. Visch-Hilbrink te Sneek
 Mevrouw G. van Beem-Wieten te Hilversum
 H. J. Bennink te Hengelo
 G. van Empel te Groningen

Kieskringgroep I

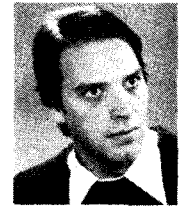
M. L. Visch-Hilbrink (Sneek)

G. v. Beem-Wieten (Hilversum)

H. J. Bennink (Hengelo)

G. v. Empel (Groningen)

Kieskringgroep II

G. Mik (Groningen)

J. Baars (Utrecht)

H. J. C. M. v. Gessel (Doorn)

W. C. Greve-von Weissenberg (Eemnes)

Kieskringgroep III

J. A. J. Royen (Heukelum)

C. D. Tuinburg (Amsterdam)

M. Verwey (Monnickendam)

E. R. v. Altena (Landsmeer)

Kieskringgroep IV

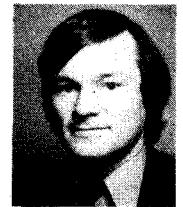
E. C. Bakker (Amsterdam)

J. Kohnstamm (Amsterdam)

D. van der Werf (Rijswijk)

G. P. I. M. Wuisman (Oegstgeest)

B. R. A. van den Bos ('s-Gravenhage)

F. S. van Hove (Rotterdam)

B. Israël (Zoetermeer)

H. J. Rang (Rotterdam)

Kieskringgroep V

G. J. Wijers (Rotterdam)

H. J. Lucassen (Etten Leur)

Nee, burgemeester kunt u bij ons niet worden.... daarvoor moet u bij minister Wiegel zijn.

Maar wanneer u meer wilt weten over

- gemeentepolitiek (27 dl. f. 44,-) bestelnr. A
- de ondernemingsraad en bedrijfsdemocratisering (in voorbereiding)
- ontstaan en ontwikkeling van de verschillende politieke stromingen (8 dl. f. 41,-) bestelnr. B
- vormgeving van straat en buurt (14 dl. f. 47,-) bestelnr. C
- het huidige onderwijssysteem (15 dl. f. 52,-) bestelnr. D
- ontwikkelingssamenwerking (10 dl. f. 28,-) bestelnr. E
- het functioneren van de Europese Gemeenschappen (10 dl. f. 16,-) bestelnr. F
- de verschillende vormen van volwasseneneducatie (1 dl. f. 6,20,-) bestelnr. G
- het actuele politieke nieuws (maandblad f. 47,- p.j.) bestelnr. H

dan kunt u bij ons terecht.

Wanneer u eerst meer informatie wilt over deze en andere uitgaven,
vraag dan de gratis prospectus aan.
Direct bestellen kan ook, de bon is er voor;

STICHTING
BURGERSCHAPSKUNDE
Nederlands Centrum voor Politieke Vorming

Telefoon (071) 89 92 72

bon

Stuur mij uw gratis prospectus

Hierbij bestel ik de volgende uitgave(n)

A B C D E F G H (omcirkel uw keuze)

Naam:

Adres:

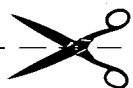
Postcode, woonplaats:

zend deze bon in een open envelop zonder postzegel aan:

Stichting Burgerschapskunde

Antwoordnummer 235

2300 VB Leiden

PEAC- NIEUWS

Congres Utrecht: sociaal-economisch beleid

Onder de voortreffelijke leiding van Louise Groenman heeft het PEAC zich duchtig voorbereid op het congres in Utrecht. We hebben ons daarbij vooral geconcentreerd op het hoofdstuk sociaal-economisch beleid. Niet omdat de vrede en veiligheid minder belangrijk zouden zijn -integendeel!- maar omdat de emancipatie-doelstellingen vooral in verdeling van (alle) arbeid en inkomen realisering behoeven.

Het PEAC constateerde in het concept-hoofdstuk nogal wat onduidelijkheden waar het de stellingname over emancipatie betrof. Ook waren wij zoals Louise tijdens het congres verwoorde, van mening dat de emancipatie-doelstellingen zoals onlangs in Hoozeveen geformuleerd, onvoldoende waren uitgewerkt. Ook de anderen, zoals de emancipatie-werkgroep van N. Holland, hadden zich terdege met het sociaal-economisch beleid beziggehouden en een aantal amendementen en moties ingediend.

Zoals we eigenlijk wel verwachtten, gaf het congres goede steun. Motie 308 (afd. Utrecht) werd bijv. aangenomen, een motie die aandringt op een betere uitwerking van het uitgangspunt: gelijke verdeling van betaalde én onbetaalde arbeid over vrouwen en mannen. In de aangenomen motie 309 dringt het congres er bij het H.B. op aan spoedig een uitspraak te doen over het te voeren inkomensbeleid. Inderdaad een urgente problematiek. Ook het PEAC zal zich hierover buigen en trachten een aantal essentiële voorwaarden te formuleren. In de amendementen (aangenomen) 4050 en 4052 zijn hiertoe al aanzetten gegeven.

Van de 18 ingediende amendementen van PEAC-zijde, zijn er 16 aangenomen. De 2 verworpen amendementen hadden betrekking op een duidelijker keuze - op grond van nog te verrichten onderzoek - voor de meest wenselijke vorm van algemene arbeidstijdverkorting op de langere termijn. Eigenlijk verbazingwekkend dat deze amendementen het niet haalden; in Hoozeveen immers is na zeer uitgebreide discussie de ook nu genoemde uitbreiding van deeltijdarbeid geplaatst in het licht van een vorm van algemene arbeidstijdverkorting. Maar dat moet je natuurlijk wel uitwerken, je kunt het niet als kreet laten staan! Verwarring ontstond over het amendement van de werkgroep N.-Holland. Dit amendement beoogde o.m. allerlei componenten in de zg. typisch vrouwelijke functies die blijken salariering e.d. weinig waardering krijgen hierop nog eens goed te bezien. Het H.B. meende dat de huidige waarderingssystemen voor een der-

gelijke operatie voldoende ruimte bieden. Maar ook in vakbondskringen wordt sterk betwijfeld of dit wel waar is. Bovendien: al is het waar, dan zal de aanpassing ook nog moeten plaatsvinden.

Nou ja, ook in de emancipatie blijft het een kwestie van frapper toujours. En we kunnen in ieder geval tevreden zijn over de toenemende steun in de partij voor de emancipatie-doelstellingen!

Verkiezingen

In de komende vergaderingen zal het PEAC de gedachten laten gaan over speciale activiteiten t.b.v. de verkiezingscampagne. Suggesties daarvoor zijn uiteraard welkom.

Werkgroepen

- Er zijn op dit moment ruim 20 (sub-)regionale emancipatiewerkgroepen. Een lijst van de coördinatoren daarvan is bij emancipatiewerkster Elske Schreuder op te vragen, evenals exemplaren van PEAC-bulletin no. 3.

- In oktober is er weer overleg geweest tussen PEAC, emancipatiewerkster en de coördinatoren van de werkgroepen.

Besproken is o.a. de voorbereiding voor de congressen, en voor de presentaties van de kandidaat-Tweede-Kamerleden.

I.v.m. de ook al weer naderende Gemeenteraads- en Provinciale-Statens-verkiezingen (voorjaar 1982) werd de werkgroepen aangeraden om alert te zijn op het vaststellen van de procedures voor het maken van de verkiezingsprogramma's, zodat hun inbreng daarbij in een vroeg stadium verzekerd is.

- Emancipatiewerkster Elske Schreuder schrijft een notitie over het functioneren van de werkgroepen, waarbij aspecten als contact met PEAC en vertegenwoordigende lichamen, werving van nieuwe leden, en overbelasting aan de orde komen.

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI- NIEUWS

Overzicht van het kursusprogramma PSVI D'66

Afdelingsbestuurderskursus
Gelderland: 17 januari en 30/31 januari 1981

Noord Holland: 17 januari en 23/24 januari 1981

Noord Brabant: 17 januari en 30/31 januari 1981

Basiskursus vrouwen

Noord Holland: 10 januari en 23/24 januari 1981

Zuid Holland: 17 januari en 30/31 januari 1981

Oriëntatiekursus

Noord Brabant: 29 november en 13 december 1980

Jongerenkursus

Helvoirt: 12/13 december 1980

Themadag gemeentefinanciën

Utrecht: 13 december 1980

Publicaties van het PSVI D'66:

De geschiedenis van D'66 (15,- inclusief verzendkosten)
Scholierfolder (te gebruiken voor voorlichting op scholen)
Jaarverslag 1979 (gratis)

Wenken en tips bij het opzetten van verkiezingscampagnes (f 5,- inclusief verzendkosten)

Informatie, aanmeldingen en bestellingen: PSVI D'66, Bezuidehouthoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, 070-858303 (vragen naar Arthie Schimmel of Annemarie Hogeweg).

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB- NIEUWS

Werkgroep Parlement en Democratie

Onze werkgroep heeft op dit moment duidelijk behoefte aan mensen die mee willen werken en denken over de ontwikkeling van de democratie in de verzorgingsstaat. Het ligt in de bedoeling over dit onderwerp een rapport uit te brengen en een studiedag te organiseren.

Inlichtingen op telefoonnummer: 070-465926 en vragen naar Bob van den Bos.

Werkgroep Sport en Recreatie

Gezocht voor de werkgroep Sport en Recreatie enige deskundigen op het terrein van de recreatie, die zich willen bezig houden met een nota over open lucht recreatie. Opgave bij het SWB bij Ruud Stam, telefoonnummer: 070-858303.

Werkgroep Milieu

De werkgroep Milieu heeft behoefte aan versterking van haar gelederen. De activiteiten van de werkgroep zijn tweeledig:

- behandeling van algemene beleidszaken. In dit kader is een nota langetermijn-milieubeleid opgesteld die binnenkort zal worden gepubliceerd. Momenteel vindt beraad plaats over het beleid dat op korte termijn ontwikkeld zou moeten wor-

den;

- behandeling van ad hoc-zaken (nota's van de overheid, wetsvoorstellen e.d.), waarvoor frequent contact nodig is met de Tweede Kamerfractie. De werkgroep vergadert in Utrecht. Speciaal mensen die hun belangstelling (en, zo mogelijk, hun deskundigheid) op het gebied van het milieu (zowel milieuhygiëne als natuurbescherming) combineren met een actieve inzet zijn welkom binnen de werkgroep. De werkgroep zoekt m.n. naar mensen met deskundigheid op de terreinen van lucht- en bodemverontreiniging, alsmede natuurbescherming.

Nadere informatie en opgave bij de secretaris van de werkgroep: Bram Breure, Schapenrustweg 5, 2351 NK Leiderdorp. tel. 071-412220 (19.00-20.00 uur)
SWB

Nieuwe SWB-publi- caties

Studiedag Intolerantie f 3,50

Hoe tolerant zijn wij ten aanzien van onze medeburgers uit andere culturen. Hoe verschillen wetgeving t.a.v. minderheden en autochtone Nederlanders. Hoe illegaal is illegaal. Is tolerantie wel zover van mijn bed.

Met bijdragen van Suzanne Bisschoff, Flip Pieters, Anton van Leijssel en Hamid Almed Ali.

Vrede, veiligheid en kernwapens f 5,-

Leest u de oorspronkelijke standpunten nog eens na van Hans van Mierlo, Laurens Jan Brinkhorst, Hein van Oorschot en Dick Tommel.

Een goed stuk documentatie t.a.v. de beslissing over de kernwapenparagraaf, die in Utrecht op het najaarscongres genomen is.

Lijst thans voorradige publicaties S.W.B. D'66

november 1980

B 6 Afrika Notities 1980 f 2,50
CRM 6 Kunst in de Samenleving 1977

f 5,-

CRM 8 Het (bedreigde) boek in de Samenleving 1979 f 4,50

CRM 9 Landelijke en Regionale Omroep 1980 f 3,-

DV 13 De volgende generatie (symposium D'66 12^{1/2} jaar) 1979 f 4,50

DV 14 Inspraaknota inzake de problematiek van de Molukkers in Nederland 1980 f 5,-

DV 15 Studiedag Innovatie 1979 1980 f 5,-

E 5 Besparen is vooruitzien 1979 f 4,50

E 6 Herzieningsontwerp Warenwet en de Levensmiddelenwetgeving in Nederland 1980 f 4,50

L 2 Van ruilverkaveling naar Landinrichting 1979 f 3,50

L 3 Agrarische grondpolitiek: een redelijk alternatief 1980 f 2,50

MV 8 Standpuntbepaling inzake abortus 1979 f 3,50

MV 9 Studiedag gezondheidszorg 1980 f 4,50

Karel Klaver Kandidaat 2e kamer

K. H. Klaver,
Nieuwegeer 56,
3271 BR MIJNSHEERENLAND
01862-2592

geb. d.d. 20-11-1942 te Valkenswaard.
gehuwd, vier kinderen.

Opleiding:

Mulo-A + B te Eindhoven
H.B.S. A + B te Eindhoven
assurantiecurssussen, div. diploma's
2 jaar bedrijfseconomie Tilburgse leergangen
Marketing-Management ISW, NIMA-A en B.

Bedrijfservaring:

In diverse functies buitendiensten van verzekeraars,
laatste periode als directeur-bijkantoor Zuid-Neder-
land.

Vervolgens als zelfstandig ondernemer in het bank- en
assurantiebedrijfsbedrijf werkzaam sedert 1974.

Huidige functies:

Directeur verzekeringsbedrijven en van assurantiebe-
middelingskantoor. Bestuurder van diverse stichtingen
op het terrein van maatschappelijke dienstverlening,
directeur bedrijfsadvies-bureau.
Bestuurder en oprichter van Stichting B.O.A.A. te Den
Haag.
Bestuurder en oprichter van de Coöperatieve Vereni-
ging voor Collectieve Inkoop voor het Midden- en
Kleinbedrijf u.a. (Colinko u.a.).

Functies binnen D'66:

Oprichter en initiatiefnemer tot oprichting afd. Eindhov-
en in 1966. Secretaris in bestuur van de afdeling Eindhov-
en.
Coördinator Werkgroep Sociale Verzekeringen, idem
werkgroep Ziektekostenverzekering.
Secretaris afd. Dordrecht, idem afdeling 's-Hertogen-
bosch.
Medeopsteller van het Ziektekostenverzekeringsplan
D'66.
Bestuurslid Wetenschappelijk Bureau D'66.
Op dit moment nog steeds actief in de landelijke werk-
groep Sociale Verzekeringen.

Waarom heb ik mij kandidaat gesteld?

● Sedert 1966 ben ik vooral actief geweest op
het Sociaal-Economische-terrein binnen de par-
tij. Vooral op de sector van de Sociale Verzeke-
ringen heb ik Erwin Nypels in het praktische poli-
tieke werk mogen ondersteunen.

Gezien de te verwachten problemen juist op dit
terrein in de komende jaren, denk ik dat het be-
langrijk is om iemand van de dagelijkse praktijk in
de fractie te hebben de komende jaren.

● Omdat vooral de ondernemers in Nederland
het de komende jaren erg moeilijk krijgen, is het
belangrijk dat er in de fractie een oud-onderne-
mer zit die in de frontlinie van het bedrijfsgebeu-
ren heeft gezeten. Geen theoreticus, doch ie-
mand van de dagelijkse praktijk met een groot
aantal contacten in het bedrijfsleven.

Ik denk, dat het belangrijk is dat er iemand in de
fractie zit die in staat is de taal van de onderne-
mers te verwoorden en te vertalen in de politiek.

Waarom breng ik op deze wijze mijn kandidatuur onder Uw aandacht?

● Omdat ik in Mijnsheerenland woon, waar drie
mensen lid zijn van D'66. In de afdeling Hoekse
Waard-West, waar Mijnsheerenland toebehoort,
zijn twintig leden geregistreerd. Om dan toch op
te kunnen boksen tegen de kandidaten (en het
zijn er zóveel) die in de grote steden hun aanhang
hebben en bekenheid genieten, breng ik mijzelf
op deze wijze onder Uw aandacht.

Welke lijn kunt U van mij verwachten?

● Mijn aanvankelijke bezwaren tegen het con-
cept-voorstel van het Sociaal Economische Be-
leid zijn weggevallen door de huidige geamen-
deerde versie, die op ons jongste congres is aan-
vaard.

U kunt van mij verwachten, dat ik mij daaraan zal
houden.

Ik ben blij, dat ik in samenwerking met de lande-
lijke werkgroep in de gelegenheid ben geweest
een aantal amendementen voor te bereiden, die
ook zijn aangenomen. Daarnaast ben ik er tevre-
den over, dat ik een aantal amendementen heb
kunnen indienen, die eveneens genade vonden in
de ogen van het congres.

Een volledige inzet om een vernieuwende visie te
ontwikkelen, samen met partijgenoten in de af-
delingen en de landelijke werkgroepen.

S 11 Voorontwerp wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie 1979 f 2,-
 VRO 12 Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II 1979 f 4,-
 VRO 13 Een pleidooi voor echte verstedelijking 1978 f 3,-
 VRO 15 Voorontwerp van een wet op de woningsplitsing 1980 f 3,-
 B 7 Kernwapens, Vrede en Veiligheid 1980 f 5,-
 DV 16 Studiedag Tolerantie 1980 f 3,50
 Bij de S.W.B. is een lijst van niet meer voorradige publicaties aan te vragen.

Betaling:

Verzoeken van tevoren het bedrag voor de gewenste publicaties te giren naar nr. 3322213 ten name van de Penningmeester S.W.B. D'66 te Den Haag, onder vermelding van het nummer van de publicatie(s). Deze wordt(en) dan zo spoedig mogelijk toegezonden. ■

UIT STAD EN LAND

Regio Drenthe

Tijdens de Algemene Regio Vergadering op 18 oktober j.l. te Westerbork is onder grote belangstelling gediscussieerd over de programma's Sociaal-economisch beleid en Vrede en Veiligheid door leden van de Regio's Groningen, Friesland en Drenthe. De tekst van de ingediende moties zal worden opgenomen in de „Democraat” van november. De heren A. Vermaat en A. K. Verweij zijn verkozen tot plaatsvervangend lid van de Adviesraad. Van het Dageelijks Regio Bestuur zijn alle leden verkozen, respectievelijk herkozen. Er is een nieuwe afdeling Vries opgericht. Er zijn voorbereidingen gaande om tot oprichting van afdelingen in Rolde, Zuidlaren en Zweeloo te komen.

Op 29 november 1980 zal vanaf 11 uur 's ochtends (onder voorbehoud) de presentatievergadering worden gehouden van de leden die zich in de kieskringgroep (die de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en de Zuidelijke IJsselmeerpolders omvat) 1 kandidaat hebben gesteld voor de komende 2e kamerverkiezingen. De bijeenkomst zal zeer waarschijnlijk plaatsvinden in Westerbork (Hotel Meursinge). Nadere mededelingen volgen in de „Democraat” van november.

Regio Overijssel

22 nov.
 Provinciaal Politiek Overleg.
 Regionaal economisch beleid provincie Overijssel.
 Café-restaurant Bast, Dorpstraat 15 Bathmen. Inlichtingen: 05737 - 384 29 nov.
 Basis-cursus voor vrouwen in de re-

gio Overijssel.

Aanmelden en inlichtingen:
 P.S.V.1. tel. 070 - 858303

29 nov.
 Presentatie Tweede Kamer kandidaten.
 Hotel Meursinge, Westerbork, Drenthe.
 Van 14-17.00 uur.
 7 febr.
 Alg. Ledenvergadering regio Overijssel in Deventer.

Regio Utrecht

Op de A.R.V. van 14 oktober j.l. is Lydia Schutte gekozen als ad interim voorzitter van het Regio Bestuur, terwijl Piet van Wesemael als bestuurslid is gekozen. Zijn adres is Wulverhorst 151, 3417 TK Montfoort, tel. 03484 - 3260.
 Bovendien is Henk Strijker herkozen als Regio H.B. lid en Henny van Herwijnen als plv. Regio H.B. lid.

Subregio Twente

In de vergadering van de subregio Twente van 9 oktober j.l. hebben de leden besloten een werkgroep Regionale Problematiek op te richten. Belangstellenden kunnen voor inlichtingen terecht bij:
Kees van der Riet (tijd. coörd.)
 tel. 074 - 665886

Subregio IJsselmond

Op woensdag 17 september werd in Zwolle een politieke avond georganiseerd. Op deze avond werd, na een voordracht, een motie aangenomen die uitspreekt dat D'66 een mogelijke regering PvdA-D'66-VVD niet bij voorbaat dient uit te sluiten. Op de ALV is over deze motie verder gepraat, heel kort, en werden verdere discussies verschoven naar het februari-congres.

Laurens Jan Brinkhorst hield een toespraak over de miljardennota. Tevens roerde hij de kernwapenkwestie aan.

Organisatorisch werd een nieuw subregiobestuur gekozen en werd de oprichting van de afdelingen Avereest, Dalfsen, en Ommen aangekondigd.

Voor inlichtingen, bellen of schrijven naar:

John Simons, Zandkreek 20, Zwolle, telefoon 05200 - 41013.

Regio Zuid-Holland

Nieuw provinciaal programma

Anderhalf jaar rest ons nog tot de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Dat lijkt veel, maar is het niet. Die tijd zal hard nodig zijn om tot de opstelling van een doordacht en evenwichtig provinciaal programma te komen. Wanneer de verkiezingscampagne start - en de ervaring leert, dat dat altijd eerder is dan we denken - dan zal dat programma klaar moeten zijn.

Subregionale aanpak

Bij de opzet en uitwerking van het

nieuwe provinciale programma geeft het regiobestuur in samenspraak met de statenfractie de voorkeur aan een werkwijze die recht doet wederaren aan de subregionale organisatie-structuur waarvoor de regio heeft gekozen. Het voordeel van een dergelijke werkwijze is, dat enerzijds niet ongewild voorbij wordt gegaan aan de grote sociografische, geomorfologische en andere verschillen binnen de provincie Zuid-Holland, anderzijds de specifieke wensen van de ruim 70 afdelingen beter kunnen doorklinken tijdens het voorbereidend werk.

Werkgroepen en programma commissie

Het regiobestuur stelt zich voor aan de subregionale aanpak gestalte te geven door per subregio een werkgroep in het leven te roepen. Deze werkgroepen dragen in eerste instantie de programmapunten en prioriteiten aan die voor het betrokken gebied van bijzonder belang worden geacht.

De verzamelde - en geordende - programmapunten en prioriteiten vormen het basismateriaal, waarmee een later in te stellen programma commissie aan de slag zal moeten gaan, nadat de ARV een uitspraak heeft gedaan over mogelijke controversiële punten (beslispunten).

Tijdschema

Oktober 1980:
 voorbericht naar afdelings- en subregiobesturen.

November 1980:

forming werkgroepen in de subregio's.

Voorjaar 1981;
 uitspraak over beslispunten en instelling programma commissie door ARV

Najaar 1981:
 goedkeuring provinciaal programma door ARV.

Oproep

Alle D'66-ers in Zuid-Holland, die zich tot enige zinnvolle inbreng in staat achten worden hierbij uitgenodigd zich voor een programmawerkgroep op te geven bij hun subregiobestuur of bij de 2e secretaris politiek van het regiobestuur, belast met de voorbereiding van het nieuwe provinciaal programma.

Van degenen die overwegen zich kandidaat te stellen voor de in 1982 te kiezen Provinciale Staten mag verwacht worden, dat zij hun verantwoordelijkheid in dezen onderkennen en zich onverwijld zullen aanmelden!

Namens het regiobestuur Z-H, de 2e secretaris politiek,

Don Schuurman

Kruisemunthof 21
 2991 HG Barendrecht
 tel. 01806 - 4051.

**DEMOCRATEN
 SCHRIJVEN**

(De cursief gedrukte opmerkingen en commentaren in deze rubriek zijn van Piet van Baarsel.)

In de vorige Democraat was veel ruimte ingeruimd voor ingezonden brieven. Desondanks konden niet alle stukken geplaatst worden.

Nu het congres op 1 november luid applaudiseerde bij de uitspraak van Terlouw „dat hij verwachtte dat het congres geen behoefte had aan een kabinet van CDA-VVD-D'66” en de politieke opstelling van D'66 in het februari-congres uitgebreid aan de orde komt, lijkt het mij redelijk een aantal brieven over dit onderwerp sterk in te korten.

Wim Ovaat uit Middelburg ziet een kabinet Terlouw in de combinaties D'66-PvdA of D'66-PvdA-(Deel) CDA wel zitten.

Frans Dingemans wijst een progressief minderheidskabinet absoluut af en tegen een voorkeursuitspraak van D'66 om eventueel met de PvdA te regeren - samen met een derde partij - is zijns inziens geen bezwaar. Hij citeert uit een interview met Jan Terlouw (Tijdschrift MAN, nummer 1, 1979).

„Bij een volgende verkiezing, dat

kan ik zonder meer zeggen, zal onze optie zijn om toch weer een regering te vormen waar de PvdA in zit, dus waarschijnlijk CDA, PvdA en D'66. Maar daar moet ik bij zeggen, dat we ons niet met huid en haar aan die optie zullen vastbinden, zoals de vorige keer, omdat je jezelf dan wel erg kwetsbaar maakt. En bovendien, we willen ons aan niemand ophangen, ook niet aan de PvdA”.

L. J. Giebels vindt het niet erg realistisch om te verwachten dat er in 1981 al een kabinet PvdA-VVD-D'66 komt, hoewel die combinatie volgens hem veel aantrekkelijks biedt.

„Een oppositierol voor de confessionele partijen zou het cristallisatieproces binnen het CDA bevorderen”.

Kees de Groot uit Rotterdam geeft „als oude vriend en als oud-D'66'er” welgemeende adviezen aan Jan Terlouw.

„Hoofdzakelijk is dat dit CDA op 11 oktober definitief haar karakter van middenpartij verliest en zich schaaft bij de krachten ter rechterzijde”.

Karel Frielink uit Huizen denkt daar anders over. Hij huivert voor de PvdA, maar denkt zaken te kunnen doen met het CDA. „Ons alternatief voor de jaren tachtig: D'66-CDA”.

Een andere bijdrage van **Frieling** heeft als titel: „Kernwapens en kernenergie”.

Volgens hem zijn kernwapens onmisbaar, maar hij vindt de helft van het aantal wel voldoende.

Bij de kerncentrales stelt hij zich ook halverwege op. Hij komt tot de conclusie „dat D'66 moet kiezen voor één centrale erbij met aflopende taakstelling, of voor geen kerncentrales erbij, met aflopende taakstelling voor de huidige centrales”.

Over de kernwapens ligt er ook nog een brief van **Jet de Bussy** uit Amsterdam:

Ook na lezing van o.a. enige ingezonden brieven in de Democraat blijf ik tegen modernisering van kernraketten in Nederland. En dat niet, omdat ik zo emotioneel ben, maar op grond van de volgende redeneringen: Ik ben er niet van overtuigd, dat je alleen met tegenstanders kunt onderhandelen, als je minstens even sterk bent. Trouwens, zo zwak is de NAVO nou ook weer niet.

Als mijn vrijheid gekocht moet worden met kernwapens, d.w.z. niet alleen met de levens van zeer veel mensen, maar ook met de ellendige gevolgen van radio-activiteit, dan hoeft het voor mij niet meer. Dan maar liever het risico van een Russische bezetting. En ik realiseer me, dat die waarschijnlijk veel erger zal zijn dan de Duitse bezetting destijds. In geval van een Amerikaans-Russische oorlog zal Rusland het eerst die wapens proberen uit te schakelen, die het dichtst bij zijn, d.w.z. in West-Europa. Hoe meer wapens hier, hoe veiliger voor Amerika en hoe onveiliger voor ons.

En dan hebben we het nog niet gehad over de kosten. Helaas maken de recente gebeurtenissen in Afghanistan het niet gemakkelijk voor de voorstanders van wapenbeperking. Toch zullen we moeten onderhandelen en nog eens onderhandelen, totdat de kernwapens de wereld uit zijn. En daarna tot alle wapens de wereld uit zijn.

D'66 VOOR VERDERE VERZUILING?

door: **Rob Stoutjesdijk** uit Bodegraven

Op het congres in Hoogeveen over onderwijs en emancipatie heeft D'66 zich in feite uitgesproken voor verdere verzuiling in Nederland.

In het aangenomen programma-hoofdstuk over onderwijs wordt gesteld dat er bijzondere OBD's (onderwijsbegeleidingsdiensten, ook wel schoolbegeleidingsdiensten genoemd) moeten kunnen komen naast de bestaande algemene diensten. Behalve het bezwaar van verdere verzuiling van het onderwijs zal dit zonder meer een aanzienlijke verspilling van overheidsmiddelen gaan betekenen.

Mijns inziens is er een denkfout gemaakt.

De voorstanders van bijzonder onderwijs – een belangrijke machtsfactor binnen D'66 – suggereren dat de bestaande OBD's uit het openbaar onderwijs voort komen, terwijl ze in feite algemeen zijn.

Hoe moet een Chel Mertens nu met zo'n programmapunt uit de voeten die in de folder „Maak kennis met D'66” letterlijk zegt: „Juist op dit

terrein zijn onze ideeën over inrichting van de samenleving aan de orde: ... – nieuwe vormen van eigentijds, niet-verzuild onderwijs.”

Wat moet een HB ermee aan, dat deze tekst in een wervingsfolder opneemt en er dus kennelijk achter staat?

En tenslotte, wat doet een eenvoudig D'66 lid of een kiezer met deze tegenstrijdige uitspraken van één en dezelfde partij?

MINDERHEDENBELEID

door **R. van Hasselt** uit Tonden

Hierbij een ingezonden stukje tegen het artikel van Anton van Lijssel. Hij behoort mijns inziens tot die idealisten die de gevolgen van hun beleid onvoldoende hebben overwogen en daarom tot gevaarlijke beslissingen komen. Ik moet er niet aan denken dat we hier met een grote Islamitische minderheid zouden komen te zitten; mensen met opvattingen die ook u zonder twijfel een gruwel zullen zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan de discriminatie van de gehuwde vrouw en aan de bloedwraak.

KORTER WERKEN

door: **Thea Droog** uit Emmen

Wordt het niet eens tijd om een definitieve keuze te maken tussen „korter werken” of „deelarheid”? Tenslotte is er nog maar zo weinig arbeid over, dat het nuffige vragen om korter te mogen werken erg onsympathiek overkomt op een werkeloze. Bovendien: als men over zou gaan op 6 uur werken per dag, hoe kan dan deelarheid (dus bv. 3 uur) nog aantrekkelijk zijn, of genoeg geld-om-te-levens opbrengen, of genoeg arbeidsrendement opleveren? Ik geloof dat de werktijd juist verlengd moet worden. Iemand die 10 uur per dag werkt, zal graag zijn baan met een ander willen delen en zijn salaris zal dan ook deelbaar zijn. Zelfs voor 8 uur werken kan dit nog gelden. Men kan dan kiezen, wil ik 4 uur per dag werken, of 8 uur (want ik hou zo van werken, of ik heb meer geld nodig) of nog een andere hoeveelheid uren. Maar dan moet werken ook mogelijk zijn over een behoorlijk aantal uren per dag, zodat men deelbaar-zijn van werk ook kan eisen. We hebben toch allemaal recht op werk? Laten we dan eens afstappen van dat ouderwetse idee van „slavenarbeid” die zo kort mogelijk moet zijn. De werkelozen, die aan psychische ellende te gronde gaan, denken allang niet meer zo. En dat is een zeer grote groep. Wanneer zal dat nu eens tot boven aan toe doordringen en een overleefde mentaliteit veranderen?

EEN GROENE BLUNDER

door **Thom de Graaf** uit Nijmegen

Sinds de coup-Apotheker, uitgevoerd door H. Wiegel en L. J. Brinkhorst, in eendrachtige samenwerking, is er in de D'66-gelederen weer een frisse discussie opgebloeid over de gekozen burgemeester. Drs. H. H. Apotheker werd aan het begin van zijn carrière benoemd tot de enige full-time bestuurder van het Groningse plaatsje Muntendam. Benoemd, niet gekozen. Dat is nogal een verschil, zoals iedereen weet. Deze benoeming heeft, niet alleen in het Groningse, de nodige beroering

gewekt en tegenstanders van D'66 hebben niet nagelaten ons fijntjes te wijzen op de contradictie tussen onze uitgangspunten en de, zeg maar ruwweg doorgedrukte, realiteit.

De drie partijen in Muntendams gemeenteraad, PvdA, CPN en het christelijke Gemeentebelangen, protesteerden gezamenlijk tegen het voorgenomen Kroonbesluit en ook uit de bevolking waren verontwaardigde geluiden te horen. In het vol van de rode leeuw een groentje stoppen, dat is onbestaanbaar en onbehoorlijk. De top van onze partij reageerde nogal flauwtjes. Terlouw, Zeevalking en Brinkhorst kwamen met slappe excuses, die er op neer kwamen dat als er niet is wat je wilt, je dan maar moet profiteren van wat er wel is. Oftewel: het dondert niet of de bevolking voor of tegen is, of de raad er van gruw, we zullen kost wat kost D'66'ers in het ambt verheffen, of ze het leuk vinden of niet.

Zeevalking: „de situatie is nu eenmaal zo”. Ik geloof niet dat er één D'66'er is die dát een sterk motief vindt, maar goed, iemand die het partijvoorzitterschap met het betreffende ambt combineert, moet natuurlijk op zijn woorden passen. Is het benoemen van Apotheker in Muntendam, inderdaad onbehoorlijk? En zo ja, van wie? Het lijkt mij dat in de eerste plaats geabstraheerd moet worden van de persoon Apotheker en zijn, ongetwijfeld aanwezige, kwaliteiten.

D'66 verscheen na haar oprichting met het idee van de gekozen burgemeester, een idee dat niet direct nieuw is. Amerika, Duitsland, Frankrijk, er zijn vele landen om ons heen die een dergelijk instituut kennen, telkens anders ingevuld. D'66 vond, en naar ik hoop vindt, dat het niet aangaat een zo belangrijk functionaris, belast met politieke macht (immers, het beïnvloeden van en het deelnemen aan het overheidsbestuur is een politieke bezigheid) in een gemeente te plaatsen als een soort regeringscommissaris, vooral niet nu de gemeente steeds duidelijker een eigen zelfstandige positie inneemt in de gedecentraliseerde eenheidsstaat en ook steeds meer bestuursbesluiten op plaatselijk niveau een politiek karakter dragen. Voor het toezicht van rijkswegen hoeft de burgemeester niet benoemd te zijn. In tenminste vier instanties oefent het rijk de controle uit: via het gemeentefonds, de in mede-bewind opgedragen taken, de subsidieregelingen en het preventief en repressief toezicht (goedkeuring, vernietiging).

De burgemeester wordt nu benoemd door de Koningin, op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken, in alle gevallen na advisering van de Commissaris der Koningin in de betreffende provincie.

Er zijn in het algemeen twee zienswijzen bij een te verkiezen burgemeester. Mogelijk is een door de raad te verkiezen burgemeester (het uitgangspunt van PvdA, PPR en PSP) of een rechtstreeks door de burgers te kiezen ambtsdrager. Dit is vooralsnog het uitgangspunt van D'66, maar ik meen begrepen te hebben dat in de werkgroep Binnenlands bestuur ook daarover de discussies weer oplaaien, waarbij Apotheker zich niet onbetuigd laat. In beide gevallen spreekt in ieder geval de be-

volking, direct of middels haar vertegenwoordiging.

Als algemeen achtergrondprincipe voor de keuze van een gekozen burgemeester zal ongetwijfeld gelden dat een gemeentelijke politieke ambtsdrager (burgemeester en wethouder) democratisch controleerbaar dienen te zijn, met als uiterste sanctie mogelijkerwijs het opzeggen van vertrouwen en derhalve het heengaan. Bij een benoemde burgemeester is zulks niet of slechts ten dele mogelijk. Als tweede principiële overtuiging veronderstel ik de gedachte dat de burgers zelf het recht moeten hebben zich een burgemeester te kiezen, die hen wenselijk is of aanvaardbaar. De burger kiest immers zijn eigen bestuur. In het laatste nu ligt de contradictie.

Elke grote(re) partij heeft natuurlijk in de huidige constellatie recht op een, evenredig aan haar grootte, aantal burgemeesters van aanverwante kleur. Niemand ontzegt D'66 dan ook aanspraken op de benoeming van dergelijke ambtsdragers. En niet alle gemeenten waar een demokraat deze functie bekleedt, dienen „groen” te zijn. Al spreekt de raad in een profielschets (een eerste stap in de goede richting) niet direct een voorkeur uit voor een D'66'er, dan nog kan een rechtvaardiging te vinden zijn voor de benoeming. Anders ligt het echter wanneer overduidelijk de bevolking en haar totale vertegenwoordiging laten blijken een burgemeester van D'66-signatuur af te wijzen.

De top van de partij, i.c. Brinkhorst, fractiespecialist voor burgemeesterbenoemingen, had indachtig de eigen achtergrond of Apotheker moeten adviseren zijn sollicitatie in te trekken of Wiegel moeten laten weten aan deze benoeming geen behoefte te hebben.

Het mes snijdt nu aan twee kanten. D'66 dringt Muntendam een burgemeester op die expliciet ongewenst is en schendt tegelijkertijd zijn eigen principes.

De voordracht van Apotheker is m.i. gebaseerd of op een gebrek aan inzicht in de Muntendamse politieke verhoudingen of op een, zoals dat in jurisprudentietermen heet, „omgaan” t.a.v. de eigen, eerder ingenomen stellingen. Het zou overigens Drs. Apotheker als demokraat niet misstaan hebben voor deze twijfelachtige eer te bedanken. Er komen, ook in Groningen, nog wel meer plaatsen vrij.

Wiegel tenslotte treft als Minister van Binnenlandse Zaken geen enkele blaam. Hij deelt immers onze inzichten niet. Het is wellicht uiterst slim van hem geweest om op deze wijze D'66 in discredit te brengen.

